GEÇMİŞE MAZİ

(MEŞRUTİYET KIRAATHANESİ)

roman

Rıfat Ilgaz

Meşrutiyet Kıraathanesi
Rıfat Ilgaz

ÇAMAŞIRMI ASIYORSUN ?

«Doğu'yu eşkiyalar sarmış, sarar ya! Cevdet Barlas emekliye ayrılacak da eşkiyalar düze inmeyecek de dağların başını bekleyecek, öyle mi! Ben Van'ı da bilirim Tatvan'ı da... Kuş uçurtmazdım alimallah Jandarma Kumandanı'yken. Yol kesiyorlarmış şimdi, adam soyup, adam kaldırıyorlarmış. Değil yol kesmek, adamın sözünü bile kesemezlerdi ben iş başındayken. Asacaksın beyim, asacaksın!

Bakmayacaksın gözlerinin yaşına!»

Öğretmen emeklisi Cemal Zülfü, dalına basmak için, bir «öhhööö!» çekti, «Çamaşır mı asıyorsun Cevdet Bey!...» dedi. «Geçti o günler. Bak İnönü ne diyor, dönemeyiz diyor demokrasiden!»

«Onu, bunu bilmem, asacaksın Bey'im! Ben Van'da Jandarma Kumandanı olacağım da yol kesecekler, soğan soyar gibi adam soyacaklar ha! Atladım mı kır atıma...

Ayyy! . . . Bu dinine yandığımın emoroitinden dur durak yok. Tuuh! Allah kahretsin!...»

Kalktı. Altındaki şişirme lâstik simidini düzeltti. Kendine göre ayarladıktan sonra oturdu üstüne:

«Ne diyordum... Atladım mı atıma. Bööölük marşşş!...»

Cemal Zülfü, emekli Komutan'm sözünü-BJc.etmek için:

«Enver Efendi!» diye bağırdı, «Sen bir çay daha getir bana! Demli olsun!»

«Ben Van'dayken...» diye albaştan etti, Barlas, «Bir eşkiya türemişti köylerde... Sözüm ona eşkiya... Eşkiya değil, tavuk hırsızı. İki de adam almış

yanına, asıp kesiyor. Öldük mü be! Cevdet Barlas Jandarma Kumandanı olacak da, yol kesilecek Van köylerinde, adam soyulacak! Önce üç süvari çıkardım üzerine.

Herif tavşan gibi pişiyor. Köylüler saklıyor korkudan. Kimse korkmasın, canına okuyacağım diye haber saldım köylere. Kimse yataklık etmesin, dedim, karışmam sonra! Sen kime söylüyorsun, herif her gün başka bir köyde! Bir sabah aldım bölüğü. Gecelediği köyü çevirdim. Teslim edin dedim bu namussuzları. Alaca karanlıkta kaçtı, dediler. Köyünüzü yakarım dedim. Bir samanlığı verdim ateşe.

Kös dinlemiş herifler... Kılları bile kıpırdamadı. Muhtarı çağırdım, yakarım evini dedim. Asarım seni dedim, bul eşkiyayı... Öhhö... ÖhhööööL. Canına yandığımın öksürüğünden rahatlık yok ki! Yalnız öksürük olsa! AyyyL. Ay, ay ay!... Vay anasını!»

Öğretmen emeklisi:

«Bıçak temizler bunu!» dedi, «Çare yok! Yatacaksın doktorun altına!»

«Yatacaksın!»

«Geçen gün doktora gittim. Ameliyat dedi. Ameliyat ha! Allah yazdıysa bozsun, korkarım ameliyattan, yapaman. Ha, ne diyordum asacaksın bunları. Bakmıyacaksı

gözünün yaşına... Emir verdim erata... Erkek, kadın boşaltsınlar evleri dedim.

Alsınlar yorganlarını arkalarına.Âdi adım, maaarşşş!... Doğru merkeze. Yataklık ha! Hükümetine karşı gelmek ne haddinize sizin! Savcı zaten avucumun içinde.

Bekâr adam. Aç dedim şu cezaevinin kapısını! Bir hafta sonra da bir dağ köyüne baskın! Siz misi-8

niz eşkiyayı saklıyan. Siz hükümetle oyun mu oynuyorsunuz diye verdim cayırtıyı!

Asacağım topunuzu! Sırtlayın bakalım yorganları!»

Vali emeklisi Hurşit Atakan dayanamadı. Nargilenin marpu-cunu çıkardı

dudaklarının arasından:

«Oralarda hiç mi Vali yoktu!» dedi.

«Yoktu Bey'im. Eğer göğsü kıllı bir Vali olsaydı eşkiya mı barınırdı. Çektin mi birini ipe, tısss!»

«Kimi çekiyorsun be!»

«Yataklık yapanlardan birini!»

Cemal Zülfü:

«Ağır ooool!» dedi. Binecek var! Demokrasi geliyor geriden!»
«Sana bir şey diyeyim ben! Demokrasinin binmesini beklersek sabah olur. Onu geç
sen bir kalem. Gelelim bizim yataklıklara. Ben üçüncü köyü de posta ettim.
İndirdim kasabaya. Sıra tam eşkiyayı yakalamaya gelmişti ki... Vali alt üst etti işimi. Bir gün takmış peşine savcıyı, cezaevini teftişe çıkmış. İlk karşısına çıkan tutukluya sormuş. Söyle demiş, neden yatıyorsun, sen? Yataklıktan, demiş
tutuklu. Ya sen neden yatıyorsun, demiş, ikinci tutukluya. Neden olacak, yataklıktan demiş. Sen neden yatıyorsun? Yataklıktan! Sen? Yataklıktan!
Yataklıktan, yataklıktan, yataklıktan... Herifin tepesi atmış, açın, demiş
kapıları! Boşaltın cezaevini! Yataklıktan, yataklıktan! Ulan kabadayıysan eğer, eşkiyayı yakala da göreyim seni? De buyur bakalım. Sen gel de bu adamlarla iş
gör! Böyle adamın valilik ettiği vilâyette eşkiya mı yakalanır.»
Hurşit Bey, nargilesinden iki soluk daha çektikten sonra:
«Telaşlanma!» dedi, «Bizim meslektaş, tam işinin adamıy-mış. Böyle olacak işte!
Aşkolsun. Sen de iyi yapmışsın. Senin gibileri de çıkacak ki bizim valiliğimiz, hükümet adamlığımız anlaşılmış olsun. Sen eşeğini kaybettireceksin, ben bulduracağım. İşte «Âsiyab-ı devlet» böyle döner. Anlaşılıyor değil mi dostum?
Ben de o taraflarda valiyken... Bak, Enver Efendi. Ateş! İyi çekmi-9
yor bu nargile. Tömbekiler mi bozuk, marpuç mu hava kaçırıyor!»
Enver Efendi dert yanmaya başladı:
«Ateşinde iş yok bizim patronun. Sidikli meşenin kömüründen bu kadar kor çıkar.
Bizim Nizamettin Bey'e diyorum, bu kömürde iş yok, kıy paraya... Nizamettin Beyde diyor ki...»
Öğretmen emeklisi:
«Ne o? dedi, Gene Nizami Bey, Nizamettin Bey mi oldu? Ulan fırıldak gibi adam be! Gericiler ağır basınca Nizamettin... İlericiler

kıpırdanınca Nizami Yalçın oluyor. Kendisine sorarsan İttihatçıdır. Kurban olayım böyle İttihatçıya! Böyle adamın aldığı kömürle Hurşit Bey'in nargilesi yanar mı? Söyle ona biz gidersek, Eminsu derneğine kalır Meşrutiyet Kıraathanesi!»

Malmüdürü emeklisi Nabi Sayar, Hurşit Bey'e başladığı hikâyeyi unutturmak için emeklilerin özel bir sorunu, iu atmıştı ortaya:

«Bizim yüzde onbeşleri Meclis Komisyonu kabul etmiş... 1950'den önce emekliye ayrılanlar...»

Bu sırada bir Eminsulu girdi kapıdan. Topçu emeklisi Nedim Gürler, onbuçukfuk obüs gibi gümledi:

«Oldu!»

Meşrutiyet Kıraathanesi'nde her gün beş gazete okunurdu. Bilmeyen kalmamıştı bu haberi. Danıştay Eminsular'dan birine hak tanımıştı.

Seferberlik emeklisi Ali Yıldırım göründü kapıda. Sönen bir futbol topu gibi boşalttı soluğunu:

«Oldu!»

İşte bu «Oldu!»nun gerçek anlamını çözecek kabadayı yoktu kahvede.

«Hayrola!» dediler, «Ne oldu?»

«Çıktım!»

«Nereye?»

«Dışarı yahu. Bilmiyorsunuz, tam altı gündür ne çektiğimi. Oooh! Dünya varmış.

Enver Efendi, doldur nargilemi!»

10

Geldi, Rıza Yazgan'ın masasına çöktü. Hurşit Bey, iktidar partisinden muhalif üyesi çok bir Vilâyet Meclisi 'nin gergin havasını yatıştırırcasına bir çıkış

yaptı:

«Ne diyorduk?» diye söze başladı.

Masayı çevirenlerin gözlerinin içine bakarak sürdürdü:

«Doğuda Vali'ydim. Ankara'dan sıkı emirler geliyordu. Çarşaf da çarşaf diyorlar, başka bir şey demiyorlardı. Çağırdım Emniyet Müdürü'nü, Jandarma Komutanı'nı...

Kimin sırtında çarşaf görürseniz, ananız bile olsa tutup yırtacaksınız, hem de çatır çatır, dedim! Başka çare yok! Buradan öte vilâyet yok, huduttayız!

Anladınız ya!»

«Tamam! Yaşa Hurşit Bey! Yürürse bu iş böyle yürür. Asacaksın daha olmazsa! Halk cahildir, halk görgüsüzdür, başka çare yok!»

«Duuuur! Yavaş ol!» dedi, Hurşit Bey, «Polis, jandarma cayır cayır çarşaf yırtmaya başlayınca bir cayırtı da halktan koptu. Tamam dedim, halka görünmenin tam sırası... Ağır olun dedim, bizim zabıta kuvvetlerine. Şimdi sıra bende.

Bırakın çarşaf marşaf yırtmayı. Vilâyet gazetesinin başyazarını çağırttım. Yaz, dedim, demeç veriyorum: Bundan böyle yalnız ve yalnız genelev kadınları giyecek.

Günahkârların kendilerini halktan gizlemeleri için! Peçe bile takabilirler!»

Cevdet Barlas:

«Sonraaa?» diye baktı yüzüne.

«Sonrası mı olur artık, bir tek çarşaflıya rastlayana aşkolsun, şehir sokaklarında! Biz böyle yaptık valiliği dostum!»

11

KİMDİR BU ADAM?

«Meşrutiyet Kıraathasi'nde, Acem Hüseyin çay demlesin, sen horul horul uyu!

Yakışır mı bir emekliye. Çay yapar, Acem Hüseyin çay! Çay diyeyim sana! Bu çayın ilk deminden içmek, sabah uykusuna kıymaya değer doğrusu. Hem yetmişlik ihtiyarın sabah uykusu da nesine! Dönüp dönüp duracağına yatakta, kalk giyin, yürü Meşrutiyet Kıraathanesi'ne!

Bu kıraathane açıldı açılalı ilk demden içme şerefi yarışmaya konmuş gibidir.

Bugünlerde yarışma ne kadar kızışırsa kızışsın, favoriler hemen hemen hiç

değişmez. Birinciliği ya Vali emeklisi Hurşit Atakan alacaktır, ya Malmüdürü

emeklisi Nabi Sayar, ya da öğretmen emeklisi Cemal Zülfü... Hiç şaşmaz!

Bu sabah Malmüdürü emeklisi kazandı birinciliği... Bulgur pilâvını akşamdan fazla kaçırmış, sabaha kadar gözlerini kırpmamıştı. Avuç avuç içmişti karbonatı. Tam altıyı beş geçe ayaklarını sürüye sürüye girdi çift kanatlı kapıdan içeri. Selâm verdi ocakçıya, müslüman selâmı...

12

Acem Hüseyin, içerde söylenip duruyordu:

«Çay değil, toz bütün bunlar... Enfiye diye al, burnuna çek! O eski Akkuyruk'lar.Seylân çayları...»

Acem Hüseyin her sabah böyle söylenecekti elbet... Söylenecekti ki bir avuç

tozdan tavşan kanı gibi çay demlemenin ustalığı çıksın ortaya!

Malmüdürü'nün peşinden beş dakika ara ile Vali emeklisi girdi kahveye, onun peşinden öğretmen emeklisi Cemal Zülfü. Giren, birer gazeteye yapıştı. Bu üç

gedikliden sonra gelecek olan önemliydi. Çok geçmeden Hâkim emeklisi Sulhi Sözer göründü kapıda, bir omuz farkıyla da Jandarma emeklisi Cevdet Barlas sökün etti.

Şemsiyesini teslim edecek garson arıyordu ortalarda:

«Nerde bu adam?» diye ocakçıya seslendi. Her gittiği yerde bir emir eri görmeye alışıktı. Acem Hüseyin ocaktan tekmili verdi:

«Beyim, bugün Niyazi'de nöbet... Biraz geç gelir. Sen şemsiyeni Nizamettin Bey'in masasına iliştiriver.»

Cevdet Barlas kızmıştı bu başı bozukluğa:

«Meşrutiyet Kıraathanesi bu gidişle batacak ama, bakalım ne zaman! Ulan, garson ararsın garson yok, patron ararsın patron yok, gazete ararsın...»

Beş gazete girerdi kıraathaneye, birden kendisinin beşinci müşteri olduğunu hesaplayamamıştı. Boşta bir gazete görünce çenesini kıstı.

«Selâm, beyler!» diye dikildi oturanların karşısına, «Ne var, ne yok gazetelerde?»

Kendilerinden önce gelenler burunlarını sayfalarının arasına sokmuş, herkes kendilerine göre bir şeyler arıyordu. Kulak asan olmadı sorusuna. Hırsından ocağa seslendi:

«Heyyy! Hüseyin Efendi! Nerde simidim benim!»

«Dur, geliyorum. Ulan bu Niyazi de nerelerde kaldı be!»

Lâstik simidi gelmeden oturamazdı.

Dolaptan Barlas'm lâstiğini almış, sandalyesine yerleşiyordu: 13

«Ocakçılık mı yapacağız, garsonluk mu? Böyle garson yaramaz bu kıraathaneye.

Saat oldu altı buçuk! Herif garson değil umum müdür be!»

Böyleydi bu Niyazi işte! Nizami Yalçın'in sınavından geçip girmişti bu kıraathaneye, işsizlik artıp da kahve tıklım tıklım dolup taşmaya başlayınca mal sahibi, garson Enver Efendi'ye bir eş aramıştı. Yeni garsonda aradığı ilk nitelik adının Niyazi olmasıydı, buldu da... Meşrutiyet Kıraathanesi'ydi burası, Enver'e bir Niyazi gerekirdi. İkinci nitelikse kravat takmasını bilmesi... İşte bunu yaptıramadı bir türlü, Niyazi'ye. Değil kravat, patronu bile takmadı. Bu yüzden kafası işleyen müşteriler ona şu adı taktılar: Yular takmaz Niyazi! Ama çoğu «Takmaz!» deyip geçerdi.

Cevdet Barlas elindeki gazeteyi şişirilmiş bir kese kâğıdı gibi masanın üstüne bastırdı:

«Hah!» dedi, «Böyle olacak işte!»

Öğretmen emeklisi boş atıp dolu tutmak için:

«Yakalamışlar, değil mi?» diye takıldı. Biliyordu ki Komutan için en önemli olay

«yakalamak»tır. Yakala da, kimi yakalarsan yakala!... Emekli zamları bile onun için ikinci plandadır.

Komutan emeklisi, parmağını gazetede bir noktaya basarak:

«Evet!» dedi. «Yakalamışlar!»

Bu kadar kolay tutturduğuna şaşmıştı Cemal Zülfü:

«Onikiden vurdum desene...» dedi, «Herhalde Doğu'daki soyguncuları yakalamış

olacaklar!»

«Soyguncuları mı dedin?»

«Ya kimi yakalamışlar?»

«Soyulanları!»

«Soyulanları ha?»

«Evet... Soyulanları, ne sandındı. Anlamazsın bu işlerden. Asayiş dediğin bir sırçadan şişedir, fazla elledin mi, elinden düşürürsün. Bir düştü mü de, var sen, hayrını gör! Diyelim ki, eşkiyayı yakaladım... Peşinden bir eşkiya daha çıkmaz mı? Sen

soyulanı atacaksın ki içeri, sızıltı çıkmasın. Ha? Ne dersin Hurşit Bey?»

14

Niyazi, gözlerini oğuşturarak kahveye girmiş ocaklığa doğru yürüyordu.

«Tuh! Anasını!» dedi, «Uyumuş kalmışım!»

Cevdet Barlas doğruldu:

«Gel,» dedi, «Şişir şu lâstiği!..Tahta gibi olmuş.»

Tersliği üzerindeydi Niyazi'nin:

«Dur be Komutan'im!» dedi. Burası senin bildiğin parti ocaklarından değil, kahve ocağı... İçelim çayımızı da, onu da düşünürüz!»

Ayağa bir kalktımı kolay kolay oturamazdı.

«Şişir diyorum sana!»

İşi biraz da saygısızlığa döken Niyazi:

«Ne yumurtacısın seeen!» dedi, «Hâlâ kendini manyetolu telefonun başında sanıyorsun...»

Eliyle manyetoyu çevirir gibi yaparak:

«Alooo! Santral!.. Tatvan mı, dedin! Ulan Tatvan! Çık aradan! Alooo! Şemdinli sen misin? Çıksana aradan be! Ulan sana söylüyorum Köprübaşı! Bağla Komutan'ı, çabuk! Recep Onbaşı, ne oldu tavuklar? Bağladınız mı Yüzbaşı'yı.AloooL»

Çayını içtikten sonra geldi. Çekip aldı simiti altından. Avurtlarını şişire şişire üflemeye başladı, öğretmen emeklisi takılıyordu Niyazi'ye:

«Şişir... Cevdet Bey de görsün!»

Lâstik şişmiş. Cevdet Bey yerleşmişti üstüne. Konuyu değiştirmek için bir

«yakalanma» haberi arıyordu gazetede. Çok geçmeden buldu da:

«Hiç yakalanmış hırsızı, göz göre göre salıveren hâkime de rastlamamıştım!»

Öğretmen emeklisi:

«Hayrola!» dedi. «Vukuat mı var!»

«Ekmek çalan biri beraat etmiş!»

Takmaz Niyazi karıştı lâfa:

«Asmamışlar demek!»

«Hiç olmazsa altı ay vermeliydi Hâkim. Haydi diyelim ki beraat ettirdin, ne demeye gazetelere verirsin. İt uğursuz okusun da fırınlara saldırsın diye mi?»

Yargıç emeklisi Nihat Haktanır:

«Hiç üzülme sen!» dedi, «İt uğursuz gazetedeki yazıyı okumaya başladığı gün ekmek çalacak adam kalmaz memlekette...»

«Ne olursa olsun... Hırsız, ekmek de çalsa cezasını bulmalı! Ne olur sonumuz!»

Nizami Yalçın saat onbire doğru girdi kıraathaneye. Dışarda sulu sepken verip veriştiriyordu. Sırılsıklamdı, şemsiyesi olduğu halde. Kapıdan hışımla girdi, dikildi kıraathanenin ortasına:

«Niyaziii!»

Bir uğultudur gidiyordu. Masaları birçırpıda gözden geçirdi:

«Ohhh!» dedi, «Kıraathane almış yükünü!»

Bugünlerde hep böyleydi. Bu aylar, bu yıllar... İşsizlik şahlandıkça Nizami Yalçın'm ağzı kulaklarına varırdı. Emeklilerden yana bir göz attı. Sanki arkadaş

cenazesi kaldıracaklarmış gibi tam kadroydular. Gözünü sevdiğimin emeklileri...

Koyun gibiydiler. Sokarlar başlarını birbirlerinin koltuklarının arasına, yirmisi birden bir masaya çöreklenip kalırlar. Bir kahvenin, emekli müşterisi kalmadımı, vur kilidi kapısına.

Pamuk gibi müşterilerder ihtiyarcıklar. Çabuk kızarlar, bağırıp çağırırlar ama, aradan beş dakika geçmeden süt dökmüş kediye dönerler. «Bir daha şu musibet kıraathaneye ayak basarsam bana da bilmem ne müdürü demesinler!» diye direk direk bağırmalarına hiç kulak asma sen! Yarın sabah sanki ant içen o değilmiş

gibi kuzu kuzu gelip, yerine geçecektir. Her kükreyişinden sonra biraz daha uslu, biraz daha uysallaşırlar. Emekliliği, pişkinleştirip geliştiren, memurluklarındaki deneyimleri değil, kahvedeki eksiklikleri, bir takılma havası

içinde yetiştirmeleridir. En sert generali pamuk gibi yumuşatan da bu şakalaşmalarıdır işte.

«Niyazi, kör müsün! Baksana buraya!»

Koskaca Meşrutiyet Kıraathanesi'nin patronu, eski İttihatçı-16

lardan Nizami Yalçın -Bugünlerde Nizamettın Yalçın- yağmurda, karda gelecek de iki paralık garson parçası hiç takmıyacak ha:

«Niyazii! Ulan sağır mısın be!»

Niyazi patronun girdiğini çoktaaan görmüştü ama, ayaklarına kapanıp eteklerini öpecek değildi ya! Patron, eğer aklı başında bir patronsa, müşterilerin sürü

sepet, birden bastırdıklarını da görmeliydi:

«Şekerli biiir! Çay iki... Nuriii! Helanın oraya elli iki ver!»

Sertliğin para etmediğini gören Nizami Yalçın Niyazi tam yanından geçerken:

«Niyazi oğlum» dedi, «Alsana şu şemsiyeyi elimden! Sonra şu paltoyu...»

«Bir dakka!»

Çayları pencerenin önündeki masaya bıraktı. Çırak, patronun çevresinde dolanıp duruyordu ama, uzanıp şemsiyesini bile alamıyordu korkudan. Koskoca Nizamettin Yalçın'in, bir çırak parçası mı çıkaracaktı paltosunu sırtından! En kızdığı, cin ifrit olduğu şey de buydu işte! Garson dediğin, patron içeri girdimi, kendini yerden yere atmalıydı. Ulan, hadi müşteriyi iplediğin yok, patrona ne demeğe boş

verirsin!

Yeniden sinirlenmeğe başlamıştı:

«Heeeey! Sana sesleniyorum iki saattir!»

Patronun deliye döndüğünden habersizcesine geldi, elindeki şemsiyeye yapıştı.

Çırağa:

«Al şunu!» dedi. «As içeri!»

Paltosunu çekip çıkarırken tekmil vermeğe başladı:

«Gene o adam geldi. Zarfı geciktirmeyin, söyle patrona karışmam sonra ha, dedi.»

«Geeeç! Başka yaramaz bir şey yok ya?»

«Yok!»

«Tazeyse bir çay getir. Değilse bir ıhlamur!»

Yürüdü emeklilerin masasına:

«Selâm beyler!»

Cevdet Barlas'ınkinden gayri bütün sandalyeler kımıldadı. Niyazi'nin getirdiği sandalyeye yer açılmıştı.

«Merhaba Yalçın Bey!»

«Merhaba Nizamettin Bey!»

«Merhaba Nizamettin Yalçın!»

«Merhaba Nizamettin Bey!»

«Nizam, merhaba!»

«Merhaba, patron!»

«Merhaba, komşu!»

«Merhaba!»

Cevdet Barlas, en sona saklamıştı selâmını:

«Mahalleden mi, böyle?» diye sordu.

«Mahalleden!»

«Ne var ne yok, mahallede?»

«Arkadaşlarla şöyle bir tarayalım dedim... Doğu'ya yardım için... Sorma komşu!

Bir dokun, bin ah işit... Torbasızın karısı ne dese beğenirsin. Sizde varsa bize bırakın gelmişken, dedi, «Kızımı okuldan aldım, pabucu yok diye.» İki yüzden fazla kapının ipini çektik, ikiyüz lira toplayamadık!»

Öğretmen emeklisi:

«Doğu'da açlık kaldı mı ki...» dedi.

«Kaç kuruş yardım yaptın?..»

«Tam elimizi cüzdana atalım dedik, bir Bakan, 'Doğu'da açlık yenildi' diye beyanat verdi.» Az konuşan Malmüdürü emeklisi:

«Yalan mı?» dedi. «Açlık yenilmiş. Afiyet olsun! Açlık bile yenilip tüketilmiş!»

Öğretmen emeklisi:

«Hocanın birini köye göndermişler,» diye bir hikâyeye başlamıştı ki, sırılsıklam olmuş kırçıl biri girdi içeriye. Uzun saçları ensesinden sarkıyor ve uçlarından sular sızıyordu paltosunun yakasına doğru. Geldi, toptan bir selâm verdi.

Emeklileri şöyle

?999999999999?

bir inceledikten sonra Cevdet Barlas'a elini uzattı. Sıradan başladı el sıkmaya.

Jandarma emeklisinin yanına bir sandalye çekip oturdu. İşini bitirince:

«Nasılsınız?» diye sordu.

«Çok şükür...»

«Çoluk çocuk?»

«Hepsi iyiler!..»

Yeni gelen:

«A

«Bak oğlum!» dedi. «Şöyle demlice bir çay!..Bayılırım demli çaya... Hava çok soğuk...Balkanlardan soğuk dalgası geliyormuş...»

Öğretmen emeklisi £ic olan hikâyenin namusunu temizlemek için albaştan etti:

«Adamın birini köye göndermişler...»

Yeni gelen:

«Hocanın birini demiştiniz!» diye düzeltti.

«Evet. Hocanın birini köye göndermişler... Bir gün akşam namazından sonra, bir köylü sokulmuş yanına. Hocam, demiş, izin verirsen bir şey soracağım, İsa Peygamber, gökyüzünde ne yer, ne içer, çok merak ettik de... Hocanın tepesi atmış, ulan, demiş tam üç gündür köyünüzdeyim, bizim hoca, ne yer, ne içer diye sormazsınız da, gökteki İsa'yı sorarsınız!»

Yeni gelen, kimseye sözü teslim edeceğe benzemiyordu:

«Biz açlık deyince ne anlıyoruz. Sorarım size! Türkiye'de kaç memur öğlenleri sıcak yemek yer? Kaç memur sandviçle nefis körletir? Kaçı, sabah yediği ile durur, kaçı akşam yiyeceğini düşünür de oyalar kendini? Memur diyorum, dikkat buyurulsun: Hademe değil, kapıcı değil, işçi değil, işsiz değil... Şu kıraathanede oturanların kaçı öğle yemeği yiyecek bugün?

Fransız işçisi sofrasında şarapla, biftek bulamazsa basar yaygarayı, açlıktan ölüyoruz, diye... Biz simidi bulduk mu ağzımızı açıp gık bile demeyiz. Ben Fransa'dayken Fernandel'in atelye-sinde... Oğlum bir çay daha... Bir de nargile... İkramlı olsun!»

Nargile gelene kadar, güvensizlik üzerine bir konuşma yaptı: 19

«Hükümet halka neden güvenmiyor, yani neden itimat etmiyor, anlıyamıyoruml» diye başladı. «Bakın iki çay söyledim, bir de nargile. Garson «Ver parayı!» diye sarılmadı yakama. Şimdi ben Beylerbeyin'den geliyorum. Dikkat buyurun beyler!

Biletimi aldım, bindim vapura!»

Nargilenin işleyip işlemediğini kontrol etti:

«Vapur kalkar kalkmaz izbandut gibi iki adam daldı salona. Sağlı sollu başladılar taramaya yolcuları. Dikildiler benim de karşıma: «Bileeet!»

Elimi soktum ceketin üst cebine, yok! Ben bileti yalnız bu cebime korum. Yok, yok... İster istemez öbür ceplerimi de karıştırmaya başladım, yok! Gitti, geldi sordu. «Yok!» «Bilet de bilet!» diye tutturdu. «Bana itimat edin ki aldım!»

dedim. Bilet de bilet!.. «Öyleyse ikinciye!» dediler. Kuşkulu bakışlar önünde kalktım ikinciye. «Bulurum diye umudumu kesmemiştim.»

«Bulabildiniz mi?» diye sordu öğretmen emeklisi.

«Bulamadım!»

«Ya, vah, vah! Sonra?»

«Aldım bir bilet daha, çıktım. Yani demek istiyorum ki bu iki izbandutun vazifesi ne? Benim gibileri birinciden ikinciye kaldırmak değil mi? Güzel! Ne alırlar bunlar? En azından beş yüz... İkisi bin lira... Benden ne kazandılar?

Nasıl olsa çıkarken kapıda bilet kesecekler. İdare kazansa kazansa bir mevki farkı kadar para kazanacak değil mi?.Bunu da kaldırsa...»

«Neyi!» diye kaşlarını çattı Cevdet Barlas.

«Mevki farkını!»

«Olur mu böyle şey!»

«Olur tabiî... Tönelde olmadı mı? Bu adamların o zaman sebebi vücudu ne olur?

Biraz olsun halka itimat etmeliyiz. Bir adamın parası yok da vapura bindi diyelim. Ne çıkar? Vapur mu batar? Yoksa Denizcilik Bankası mı? Şu kadar milyon lira zarar ediyor da hâlâ batmıyor. Batmaz da... Ben yakında bir meyhane açıyorum!»

20

Laftan lafa atlayack oldu. Hurşit Bey önlemek istedi:

«Bırakın meyhaneyi canım. Kahve daha kazançlı!» dedi.

«Benim açacağım meyhane öylesi değil, aydınlarımız için. Dekorlarına bile başladım. Adını şimdiden söyleyebilirim: Ahır!»

«Ne ahır mı?»

«Yoo! Gülmeyin baylar. Ben orada müşteriye itimatı öğreteceğim. Parası olan da, olmayan da içecek. Adını mı beyenmedi-niz?... Durun biraz daha açıklayayım. Bir at arabası ortada...»

«Atları!..»

«Atları da, yolcuları da müşteriden... Koşumlar, saman çuvalları... Yem torbaları...»

Nizami Yalçın tutamadı kendini:

«Tutar bu meyhane!» diye bağırdı.

«DuurL Sözümü kesmeyin! Şarap kovayla gelecek müşterinin önüne... Herkes kafasını sokup içecek. Garsonlara düşen en önemli iş nedir, biliyor musunuz?

Sadece ıslık çalmak!»

Nizamı Yalçın bir iş adamı bilgiçliğiyle:

«Tutar diyorum size!..» diye kalktı ayağa. «Tutar bu iş. Bizde o kadar çok beygir var ki...»

«Mezeler yem torbalarıyla verilecek... Bağlanacak müşterinin boynuna...»

Öğretmen emeklisi:

«Torbalar boş da olabilir. Bir yem borusu çalarsın, yeter. Beklemesini de biliriz biz!»

«Tutar bu meyhane! dostum!»

«Tutar azizim!»

«Tutmak da ne kelime. Sonra duvarlara şöyle vecizeler asacağım: At, sahibine göre kişner. Sen eşek olduktan sonra binen çok olur! Arpayı nerde yersen orda kişne!»

Cevdet Barias:

«Bir vecize de benden.» dedi, «Kişnemek serbesttir, çifte utmak yasak!»

Ahırın sahibi konuşmayı şöyle bir toparlamak için, Cevdet Barlas'a döndü ilk önce:

«Söyle rica ederim, tutmaz mı meyhane?»

«Nasıl tutmaz! Yalnız sıkı bir disiplin ister. Kırbaç düşmeyecek elinden!

Karakola da yakın olacak.»

Uzun saçlı müşteri, sağında oturan Hurşit Bey'e döndü:
«Sen ne dersin, tutar mı?»
Sonra sıradan sordu. Cevap beklemeden kalktı ayağa:
«Yakında açıyorum!» dedi. «Hepiniz davetlisiniz. Size kova kova şaraplar...
Torba torba mezeler. Gazeteye ilân verdim, uzun ıslık çalmasını bilen garsonlar aranıyor diye...»
Önce Cevdet Barlas 'ın nezaketle elini sıktı.
«Hadi hoşçakal!» dedi, «Beklerim!»
Sıradan el sıkıp çıktı dışarı.
Öğretmen emeklisi Cemal Zülfü:
«İnsan bu adamı dinleyince, neye memlekette bu kadar işsiz var diye kızıyor.
İnsanda biraz buluş olmalı... Yani kafa olmalı biraz, yaratıcılık!»
Cevdet Barlas'a döndü:

«Kimdir bu bay?»
«Tanımıyorum!»
«Nasıl tanımazsın yahu! Geldi, önce senin elini sıktı... Giderken de öyle...»
«Benden sonra da Hurşit Bey'inkine yapıştı. Sen tanıyor musun, Hurşit Bey?»
«Yoooo!»
«Sen Nabi Bey?»
«Ben de tanımıyorum. Herhalde patronun tanıdığı olacak ki cesaret alarak girdi aramıza!»
Nizami Yalçın:
«Yok be yahu! Nerden tanıyayım!» diye telâşlandı.
«Canım sizin genç İttihatçılardan falan olmasın?»
«Yaşı ne, başı ne herifin! Ellisinde var, yok. İttihatçı dediğin en az benim yaşımda olur!»
Yular takmaz Niyazi, emeklilerin başında dikiliyordu:
«Kimin misafiriydi bu zat? İki çay bir nargile... Kim verecek parasını? Yani kime yazayım!»
Suçlu suçlu herkes birbirinin yüzüne bakıyordu:
«Ben tanımıyorum!»
«Benim tanıdığım değil!»

«Bilmiyorum!»
«Kim bilir, kim!»
Öğretmen emeklisi:
«Yooö! Hiç telâşlanmayın!» dedi, «Ben tanıyorum! Bir işsiz, o kadar... Cebinde on parası yok! Yaz benim hesabıma!»
23
DOKUZ
NUMARANIN
TEMELİ
Köşebaşındaki arsaya kapı kadar tabelâları yatıran tabelâcı
Rıza, avuçlarına hohlaya hohlaya girdi kıraathaneye:
«Dinine yandığım!» dedi,«Düştü parmaklarım soğuktan!» Şoför Cemil çayını
avucunun içire almış, öyle içiyordu: «Şu radyonun hiçbir şeyine inanmam! Çok denedim, bu
gece soğuk, sıfırın altında üç, sıfırın altında beş dedimi, tıpatıp çıkıyor.»
Geçti sobanın başına. Önünü arkasını ısıttı:
«Aç şu radyoyu da türküleri olsun dinliyelim!»
Garson Niyazi:
«Açılmaz!» dedi .
«Neden açılmazmış!»
«Patronun emri!»
«Ulan, burda müşterilerin sözü geçer. Demokrasi var be!»
«Burası Meşrutiyet Kıraathanesi... Müşteriden önce patron gelir!»
«Uzandı radyonun düğmesine:
«Çok konuşma! Bana bi çay yap! İşte o kadar!»
Önce bir hırıltı duyuldu. Sonra peşten bir Köroğlu türküsü başladı:
«Kır at köpögünden, düşman kanından. Çevre dolup, şalvar ıslanmalıdır!»

Tabelâcı Rıza:
«Şalvar ıslanmalı, içerden mi, dışardan mı? Yahu şalvar dedim de aklıma geldi kurtçulardan biri parti kuracakmış. Topla-yacakmış adamlarını da...»

«Sana ne, kuracaksa...»

«Sana ne olur mu? Ulan, ben tabelâcıyım, iş çıksın bize de... Geçen gün, bir makarna tabelâsı ısmarladılar. Bin lira istedim. Vermem dedi... Sen verecek değilsin ki dedim, makarnayı yiyen verecek... Adamın aklı yattı. Arkadaş, sağcı

partilerde çok iş vardır... Hitler ortaya çıktığı zaman propaganda masraflarını

top fabrikası sahipleri vermiş, verdiğinin yüz katını ilerde çıkartmak için.»

«Bizde top fabrikası mı var be!»

«Her memlekette top dökmek âdettir. Millet nedense hoşlanıyor kuru gürültüden.

Bizde de kuru sıkı Ramazan topu atılır... Dedim ya...Avrupa'da bu gibi partileri ya gericiler destekler, ya da büyük fabrikacılar... Bizde de celepler, tefeciler, kabzımallar, toptancılar arka çıkar. Hitler Yahudi düşmanıydı değil mi? Bizim sağcılar Yahudi dostu! Bütün Yahudilerimiz, ırkçıların can dostu!

Turancılar, bağırıp çağırdıkça yağ bağlıyor yürekleri... Neden mi, diyeceksin...

Sağcılarımız sıyırma kantar devletçiliğe karşı da ondan, «Hadi açın keselerin ağzını» diyorlar, açıyorlar. Karga mandayı hayrına bitler mi? Her şey karşılıklı...»

«Arkadaş boşuna çeneni yorma! Aklın ermez bu işlere... Ben ceza ödemekten feleğimi şaşırmışım, kafam tekliyor bu işlerde... Niyaziiü... Bak şu nargileye... Çekmiyor ölüsü kınalı... Al, şu başı da, bir deliver!»

Öğretmen emeklisi dipteki masadan seslendi tabelâcı Rıza'ya:
25

«Yoksa sen de mi özeniyorsun bu partiye...»

«Nerden çıkardın be abi?»

«Yükü tuttun bu günlerde... Patron oldun! Her gün karşıdaki arsada iki tabelâ

yatar, tabut kapağı gibi...»

«Patronlar için parti mi yok, memlekette... Açmaz bizi bu partiler... Bizim tulum leş gibi tiner kokar. Girelim desem de sokmazlar içeri. Burunları rahatsız olur onların. Abi be, sana bir şey

diyeyim mi? Biz bilmeyiz haddimizi. Bakmayız da donumuzun yırtığına, rüzgara karşı gideriz. Neyimize gerek ırkçılık bizim! Aç

açına insan kalkar da taa Orta Asyalar'a gider mi? Atalarımız zor kurtarmış

kendilerini oralardan! Enver Paşa gitmiş de ne olmuş! Bilirsin sen!»

Öğretmen emeklisi:

«Aman!» dedi. «Sakın Nizami Bey duymasın. Sokmaz seni Meşrutiyet Kıraathanesi'ne!»

Tarım Müdürü emeklisi, ağzı burnu kaşkolla sarılı girdi kıraathaneye:

«Vallaaa...» dedi, «Bizim meteoroloji istasyonlan güzel çalışıyor. Soğuk, soğuk!.. Sıcak,sıcak!.. Hiç şaşmıyorlar!...»

Şoför Cemil:

«Soğuk, sıcak işlerinde iyiler de abi...» dedi, «Şu sis işinden pek çakmyorlar gibi geliyor bana. Geçen sabah Boğaz'a bir yolcu aldım. Az kaldı bindirecektim bir kamyona... Arabalıynan karşıya geçmiştim. Bi sis bastırdı ki sorma! Sis değil, duvar! Kaldım karşıda... Oysam radyoyu dinledim de sisin lâfını bile etmediydi.»

Tarım Müdürü emeklisi:

«Haber verseydi ne yapacaktın?» dedi.

«Geçmezdim karşıya! Enayi miyim ben! Araba vapurunun radarına güvenip hem malımı, hem canımı kor muyum tehlikeye?.. Ama geçen gün müşteri beklerken okudum gazetede...»

«Ne yazıyordu?»

«Bu sis işini de yoluna koyacaklarmış...»

Tabelâcı sordu:

«Nasıl koyacaklarmış yoluna?»

26

«Yeni istasyonlar açılıyormuş. Dur neydi adı? Ha!.. Sismoloji... Sismoloji istasyonları...»

Tarım Müdürü emeklisi Haluk Ekerbiçer şemsiyesini astıktan sonra yanaştı

emekliler masasına:

«Selâm!» dedi, «Kurudu canına yandığımın kaktüsü... Kızım ölmüş gibi acıdım.»

Malmüdürü emeklisi gazeteyi indirdi yüzünden:
«Müjde!» dedi, «Almanlar'a maydanoz satıyoruz! İşimiz iş, bundan sonra... Bol döviz girsin be! Girsin de ferahlayalım!»
Uzun bir «Ohhh!» çekti öğretmen emeklisi:
«Kredi açarlar bundan sonra maydanozculara!»
«Hepsi bu kadar değil! Macarlar'a sülük... Fransızlar'a salyangoz... Saka kuşu... Keçiboynuzu...»
Arkadan biri sordu:
«Ne yapacaklarmış bu maydanozu acaba?.. Salataya mı d oğ rayacaklarmış?»
Posta emeklisi:
«Onlar salataya ne doğranacağını senden iyi bilirler.»
«Hitler bol bol doğradı senin dediğini»
«Ben sahra postalarında çavuştum seferberlikte. Herifler bayılırlardı
maydanoza... Bayağı kaz gibi otlarlardı. Sonra maydanoz deyip geçmeyin, ilâç
bile yaparlar maydanozdan... Çok şifalı olduğunu söyler eski hekimler...
Uyandırır derler erkekliği...»
Öğretmen emeklisi:
«Öyle mi?» dedi,«Ben hiç sanmıyorum!»
«Neden yahu?»
«Çok yerim de, avuç avuç... Ya maydanozun eski hızı kalmamış, ya da bizim hızımız.»
Sağlık memuru Ali Derman, Cemal Zülfü'nün kulağına eğildi
«Üç tutam karabiber. Turp tohumu... Nöbet şekeri... Yarım tlncandazerdeçal...»
«Olmaaaz!» dedi Malmüdürü, «Hindistan cevizi rendesi 27
olmadan macun, bir şeye benzemez... Sonra efendim havuç... Havuç deyip de geçmeyin!»
Sağlık memuru:
«Ben el yazması bir kitapta gördüm, cevzi bewa... diyor. Mısırçarşısı'nda aradım, buldum, koydum benim tertibin içine... Allah sizi inandırsın, benim sekiz numara var ya... İlhan! İşte bu tertipten peydahlanma...»

«Zerdeçalı biraz fazlaca koymuşsun. Oğlan, kayısı gibi sapsarı çıkmış!»

«Bırak şakayı!.. Başka bir tertip daha... İki fincan bal... Boca edeceksin bir kâseye... Bir fincan da balık yağı...»

«Balık yağı mı... Geç bu macunu!...»

«Duuur! Kara tavuğun beyaz yumurtasını kıracaksın. Onu da kâsenin içine boca...

Adamakıllı çırpıp bırakacaksın ayazda... Aç karnına gözlerini kapayıp, burnunu tıkayıp şifa niyetine bir çektinmi, Allahı'nı seven tutmasın bizim Selâmi Bey'i!..»

«Hangi mide kaldırır bu zehir zemberek macunu beee!..»

Malmüdürü emeklisi:

«Hükümetin yapacağı en akıllı iş maydanoz ekimini teşvik... Alıcısı arttı

maydanozun... Almanlar'dan önce bizim Zülfü Bey'le Telgrafçı... Birde Ali Derman...»

Ekerbiçer:

«Vekâletteydim, İkinci Dünya Savaşı yıllarında...» diye başladı, «Afrika'daki askerler için domates almaya geliyor İngilizler... Ne kadar domatesiniz varsa alacağız diyorlar... İşte size bol avans!... Bizim vekâlet yurdun dört bucağına heyetler çıkarıyor... Domates üretimini nasıl arttırırız diye. İncele babam incele... Hangi bölgede, hangi tip domates yetişir? Rapor üstüne rapor yağıyor merkeze. Tam bir yıl bu incelemeler sürüyor. Domates bekleyen İngiliz dostlarımızın sonunda sabırları tükenip telgrafla soruyorlar. Bizim domatesler ne oldu, diye... Vekâlet, bütün raporları özetleyip veriyor cevabını:

«Yaptığımız uzun incelemeler sonunda, topraklarımızın domates yetiştirmeğe asla elverişli olmadığı anlaşıldı. Özür dileriz. Nasıl, çok bilimsel değil mi?»

«Aman Nabi Bey'çiğim, bir de maydanozun teşvikini çıkarma! Uzmanlarımızın rahatını kaçırırsın!»

Sağlık memuru emeklisi ayağa kalkmış ceplerini karıştırıyordu:

«Niyazi!» diye seslendi, «Bir bardak su!»

Aradığını bulamıyordu bir türlü:

«Bu kıraathanenin iki şeyi meşhur: Biri çayı, öbürü baş ağrısı, canına yandığım, şu kömür kokusu yok mu, bitiriyor beni!»

Öğretmen emeklisi sinsi sinsi güldü:

«Aspirin mi arıyorsun?» dedi. «Bende daha iyisi var... Sibal-
|in!...»

«Bilirim!» dedi, «İyidir!»

Dört köşe bir kutudan iki tane çıkardı, verdi:

«Dayan!» dedi, «İkisini birden! Bıçak gibi keser!»

Su gelmişti. Hapları teker teker dilinin üstüne koyup yuttu. Kalan suyu da bir dikişte çekti.

«Ohhh!»

Öğretmen emeklisi konuyu karşı masaya kaydırmak için tabelâcı Rıza'ya seslendi:

«Demek karga boşuna bitlemezmiş mandayı ha!»

dedi .

«Öyle abi! Benim zorum şu tabelâ memurlarından! Sacı çakıp da astarını çekmeğe başladım mı hemen biterler: Kimin bu tabelâ?..Nereye asılacak?.. Tabelâ

dükkândan çıktımı, onlar da düşerler peşine... Vazife dediğin böyle yapılır, aşk olsun heriflere doğrusu! Gün sektirmezler, kör olayım, çıkarırlar mezuralarını, Aıpmişi ölçerler. Bir metrekareden büyük mü? Hemen yapışırlar koçanlara. . .

İster hepsini ver, ister dörtte birini... Ver de, ne verir-Hen ver! Geçen gün bizim dükkânın tabelâsını değiştireyim dodim, dakka geçmedi, onların da üstündekilerden biri dikildi karcıma. Olmadı dedi, metre karesi eskisini aştı.

İdare et dedim. Ası-

29

lir da asılır. Kızdım, neyse borcumuz verelim, dedim. Yüzelliden kapı açtı.

Yoktu üzerimde yirmi lira koydum cebine... Nedir o, diye bozuldu, yirmi lira ha!

İnsaf be!.. Hele şunu elli yap demez mi? Sonunda anlaştık... Geçen gün yabancı

konsolosluklardan birinde çalışan bir tanıdık geldi. Rıza, dedi, durum berbat, bizim firmanın tabelâsını komünistler çaldı! Ne olmuş çaldıysa dedim, yaparız bir tane daha!.. Ne olmuşu var mı? Nerdeyse Türkiye'yle münasebetler kesilecek!

Tabelâyı bulamazsak iş kötü! Dur be, dedim kes şamatayı! Tabelânız neden yapılmaydı? Mel mel bakar yüzüme. Yâni dedim, saç mı, kontraplâk mı, pirinç mi?

Pirinç, dedi. Öyle desene beee! Koş, doooğru hurdacılara! dedim. Koştu, 100

liraya aldı tabelâyı geriye... Aldı da, siyasî münasebetler birden düzeliverdi.

Tabelâcılık deyip geçme Zülfü Bey!..Dış politikayla da ilgilidir, iç politikayla da... Sağcı partilerin kuruluşunu beklemem boşuna değil benim!»

Sağlık memuru bir kez daha kalkıp oturdu.

Zülfü Bey:

«Nasıl!» dedi, «Geçti mi başın?»

Sağlık memuru ters ters baktı:

«Sen bana ne hapı vermiştin allasen? Yoksa Sibaljin değil miydi verdiğin?»

«Ne telâşlanıyorsun be! Bize neler gösterdiler de neler yutturdular bugüne kadar. Ben sana Sibaljin gösterip, Hormobin yutturdumsa ne olmuş. Bak Turancılar parti kuracakmış. Orta Asya'ya gidecek kafatasçılar lâzım, memlekete. Kalk bakalım, vakit kaybetmeden. Doğru eve, marş marş! Böyle atılsın dokuz numaranın da temeli!»

KARI

NASIL

BOŞANIR?

Kapıdan girince, birkaç adım attı, durdu. Bakışlarıyla yarım daireler çizdi, kıraathanenin içinde. Kendisini, oturup bekleyecek olanları aramaktan çok, bir karşılayıcı gözlediği anlaşılıyordu. En n/dan, çantasını elinden alacak, paltosunu çıkarırken yardım ede-ı ok, hiç olmazsa önüne düşüp yer gösterecek bir garson...

Takmaz Niyazi, bu kıraathaneye ilk defa ayak basan bu çıtkırıldım müşteriyi de takmadı. Yarım ağız, bir:

«Buyrun beyim!» çekti, o kadar. Daha fazlasını kime yapmıştı ki bu zıpçıktıya yapsın! Doğrusu, bu bile bir başarıydı, onun İçin.

Yeni gelen, önce elindeki çantayı, tozunu üflediği masaya I «nıktı. Garsona umutsuzca bir göz attıktan sonra, eldiveninin w il

tokini çekiştire çekiştire çıkardı. Oturacağı sandalyeyi eldivenli ollylo ayarladı. Sağ tekini de sıyırdı

peşinden. İkisini birden par-mnklnrının uçlarıyla sıçan ölüsü gibi tutarak, attı

çantasının üstü-nn ı iı. artık oturabilirdi.

31

Bir süre, Niyazi'yi izledi gözleriyle. Tam yanından geçerken:

«Bakar mısın?» dedi, «Sil şu masanın üstünü!»

«Peki» dedi. «Sileriz!»

Gitti, geldi. Bilardonun saatini kesti. Kapıdan çıkanlardan hesap aldı, işi biten tavlayı şangırtıyla tepesinin üstüne dikti. Götürdü, yerine koydu. Sonra ocaktan aklığını yitirmiş bir bezle döndü, yeni gelenin masasını, gözlerinin içine baka baka sildi.

«Ne içersin?» dedi, «Çay yeni demlendi!»

Hemen cevap vermedi, yeni gelen. Kuşkulu kuşkulu Niyazi'nin yüzüne baktı.

«İyi kahveniz var mı?» dedi.

«Bulunur!»

«Yani katkısız, temiz kahve?»

«Anlıyoruz kuru kahveciden. Müşteriler beğeniyor!»

«Emin misin katkısız olmadığından?»

Basıp gidecekti Niyazi. İki adım attı, durdu. Bugün efendiliği üzerindeydi demek:

«Kimsenin bir şey dediği yok!» dedi, «Beğeniyorlar ki...»

«Pekiii... Şekeri az bir kahve... Karbonat falan istemem. Kesme şeker atın cezveye. Aman fazla kestirmeyin!»

Peşinden ekledi:

«Bak hele!» dedi, «Garson efendi! Kahveyi havagazında yapıyorsanız, hiç zahmet etmeğin sakın! İstemem!»

Söver gibi cevap verdi Niyazi:

«Kömürde yapıyoruz... Kömürde! Kömürde!..»

«Kapalı şişe suyunuz?..»

«Bulunur!»

«Ne suyu alırsınız?»

«Su işte... Şişe suyu...»

«Bardağı güzelce yıka!.. Gıcır gıcır!..»

Niyazi ocağa doğru giderken, emeklilerin masasına uğradı:
«Benim...» dedi, «Bugün bir cinayet çıkabilir elimden... Böylesi, ne gördüm, ne de duydum. Züppe, kendisini ne sanıyor!» Öğretmen emeklisi:

«Orta Tedrisat Müfettişi'ne benziyor!» dedi.
Vali emeklisi:
«Hayır!» dedi, «Yeni yetişme kaymakamlardan olacak!»
«Zannetmem!» dedi Malmüdürü, «Kıtipiyoz bir deftercidir, gelir vergisi deftercisi...»
Sağlık memuru:
«Ben size bir şey söyleyeyim mi?» dedi, «Bu adam, olsa olsa, Sağlık Müfettişi'dir. Şişe suyunun, ne suyu olduğuna kadar üordu.»
Komiser emeklisi Hidayet Akalın:
«Hiçbiri değil... Şube Müdürü'dür, Hukuk Fakültesi'nden yetişme... Böyle olur hep bunlar, çatalı eldivenle tutar bizim mes-loğe girince!»
Jandarma Komutan emeklisinin, Komiser'le yıldızı barışık doğildi. Sırf onun ileri sürdüğü Şube Müdürü benzetmesini kötü-lomek için:
«Aç gözünü de iyi bak!» dedi, «Bu adam su katılmamış koçancı be! Şu çantaya baksana sen! Tahminlerinde hiç isabet yok. Pekii, sen, kamyon farelerinin, kamyonlara şehir dışından bindiğinde inat ediyor musun hâlâ? Bütün bu fareler, araba vapu-ıınında yuvalanırlar kamyonlara... Polisin ihmali, alâkasızlığı, dik-knlsizliği ne işler açar bizim başımıza! Kamyon farelerinin adamları Üsküdar iskelesinde arabalarında beklerler onları. Düşerler Kamyonun arkasına. Biçimli bir yerde fareler başlarlar ipleri kemir-moye... Denkler açılır, top top kumaşlar dökülür yollara. Anladın mı yaaa Akalın!»
Hidayet Akalın:
«Hayır!» dedi, «Hayır Sayın Barlas! Kamyon fareleri, Beledi-v«' '.nurları içinde yuvalanmaya cesaret edemezler kamyonlarda, ı Ilı, İare, kendi isteğiyle kapana girer mi?»
"Ben, kaç kamyon faresi enseledimse hepsi de şehir dışınım binmediğini açık açık itiraf etti.» ı iele bir etmesin bir araba sopa!»

Niyazi, yeni gelenin kahvesini koymuştu önüne. Şişenin ağzını açacaktı ki müşteri huysuzlandı:

«Çek elini!» dedi. «Ben açarım! Kahve nasıl? Dur gitme!»

Bir yudum aldı, alır almaz, fırladı yerinden:

«Al götür, istemem!» diye başladı yaygaraya, «Ne dedim ben sana! Çok şekerli mi olsun dedim. Götür, götür!»

Niyazi, bir lahavle çekip, emeklilere bir göz attıktan sonra, aldı kahveyi, götürdü. Yeni gelenin gözü kapıdaydı. Bir beklediği olacaktı. Kıraathanenin, en azdan on dakika ileri giden saati, onu büsbütün sabırsızlandırıyordu.

Şişeyi aldı eline yeni gelen, ışığa doğru çevirdi, çalkaladı. Dibindeki tortular çıkmıştı üzerine. Bardağa yapıştı. Evirdi, çevirdi. Sonra garsonu izledi.

Bardağı da beğenmemişti, suyu da...

Tarım Müdürü Hulki Bey, başını hışımla çevirdi öbür yana:

«Deli edecek bu adam beni!» dedi, «Ellerim titremeğe başladı hırsımdan. Allah kahretsin. Bugün Niyazi'nin efendiliği de üzerinde aksi gibi, kolundan tutup da atamadı dışarı!»

Lâcivert Amerikan pardösülü biri girdi kıraathaneye. Girmesiyle, az önce gelen titiz müşteriyi görmesi bir oldu. Doğru geldi masasına, oturdu:

«Haber bırakmışsın eve!» dedi. Bir süre çevresini inceledikten sonra:

«Kuzum Nihat bu batakhaneyi nerden buldun!»

«Sen önce şu boşanma işini anlat! Bitti mi bu iş?»

«Sen de bir kelimeyle şu dernek işinden haber ver, kuruldu mu, dernek?»

«Evet! Bir haftadır kara sular indi ayaklarıma! Kuruldu çok şükür!»

«Oh, oh... Buna çok memnum oldum!»

«Beş on dakika kadar, o dört arkadaş da gelecek... Senin adını koymadım beyannameye! Anlat bakalım, nasıl silkeledin karıyı!»

«Biliyorsun, bir senedir ayrıydık, karıyla. Nerde yatıp kalktığı

bile belli değildi namussuzun. Uç bin lira vereyim, beş bin lira vereyim, bırak yakamı dedim, bırakmaz. On bin istiyor! Mahkemeye gidiyoruz. Ben kocamdan memnunum diyor da, başka bir !?ey

demiyor. Arada çocuk var ya. Her sabah tam sekiz buçukta telefon ettiğine göre... Olsa olsa telefonlu bir erkekle düşüp kalkıyor. Bu telefon mutlaka onun telefonu. Metresliğini mahkemede bir ispatlarsam, bir oturumda ayrılırız dedim. Onun da buldum kolayını. Ayrıca ne para, ne pul... Bir sabah telefon etmeden önce erkenden kalktım... Bir dilekçe yazdım Emniyet Müdürlüğü'ne hayatım tehlikede dedim. Bir kadın, hergün saat sekiz buçukta telefon ediyor, beni ölümle tehdit ediyor, diye. Nasıl, şık değil mi?»

«Çok sikama...»

«Emniyetten hemen ertesi gün, hangi numaradan telefon odildiğini öğrendim. Bu sefer bir dilekçe de Telefon Müdürlümü'ne. Öğrendiğim numarayı gösterecek bir aparey ekliyeceğim diye. İkinci gün, damladım dilekçemin peşinden. Masrafını, gününü öğrenmek için! Dosyalar çıktı. Benim verdiğim düzme adresin, telefon numarası tutmadı birbirini tabii... Nasıl olur, diye bağırdım, çağırdım. Hadi, dedim, telefonda aradığımız numarayı bulamıyoruz. Siz, adımızı, adresimizi nasıl olur da bulamazsınız! öğreneceğim adresi çoktan ezberlemiştim tartışmamız sürüp giderken.

Mahkeme gününe kadar ne baskın, ne suçüstü. Mahkeme sabahı, o açmadan ben çevirdim telefonu. Alo, dedim; Nermin Hanım! Şaşkına dönmüş olacak ki, kapatmayı

bile düşünemedi. Hangi evde, kimin yatağında olduğunu biliyorum, dedim. Ne kadar olsa oğlumun annesisin! Zinadan içeri girmeni istemiyorum. Bugün mahkemeye gel, insan gibi konuşacağına söz ver. Hayır desen, hemen şimdi basılacaksın!

«Söz verdi mi?»

«Vermeyip de ne yapacak! Geldi mahkemeye. Bir oturumda Myrıldık!»

«Bravo!»

35

«Bunlar benim için, bilirsin ki çok ufak iş! Şimdi sen anla bakalım!»

«Kurdum derneği, dedim ya!»

«Adı?»

«Veremlileri Kurtarma Derneği!»

«Kimden? Veremden mi, doktordan mı? Yakınlarından mı?»

«Herkesten!»

«Yer?»

«Şimdilik Meşrutiyet Kıraathanesi'nden idare edeceğiz! Şu masa nasıl?»

«Emeklilerden biraz uzak olsun masa! Çok sokulmuşsun burunlarına! Peki, nerde kaldı senin profesyonel veremliler!»

Yöresini bir kez daha gözden geçirdi:

«Geliyor, seninkileri» dedi.

Nihat gelenleri görmüştü:

«Yahu nerden buldun bu çarpılmış herifleri!»

«Derneğin biraz gerçeğe yakın olması için, bunlara da iş düşecek... Yönetim Kurulu'na aldım onları. Ölü, diri bütün veremliler tabiî üyemiz. En önemli işimiz sanatoryumlara, prevantoryumlara hastanelere hasta yatırmak... Bu bölgeyi merkez olarak seçmemin sebebi bütün verem doktorlarının, muayene yerleri burada.

Yataklar elli liradan başlıyor, hastanesine, uzmanına göre yüz liraya, iki yüz liraya kadar çıkıyor.»

«Peki, sen ne alacaksın?»

«Hastasına göre! Elliden iki yüze kadar! Yani doktor kadar, biz de alacağız?

Allah bereket versin! Şimdi Nihat'çığım, bütün bankalar sende. Biliyorsun? Hayır cemiyetleri için her banka müdürünün bin liraya kadar bağışta bulunma yetkisi var! Daha fazlası için Yönetim Kurulu'ndan karar ister.»

«Bana ne vereceksin?»

«Yüzde elli, nasıl?»

«Zarar ederim daha az alırsam! Düşün bir kere. Her banka müdürünün çocuklarının okul kitaplarından tut, tiyatro, sinema biletlerine kadar hep benden çıkacak!»

«Senin bileceğin iş bunlar. Makbuzlar çantada. Yahu, benim kahve hâlâ gelmedi.

Bak, garson efendi!»

Kalktılar, gelenlere yer gösterdiler. Dördü de birbirinden sıskaydı.

Sandalyelerin birer ucuna iliştiler.

Çok geçmeden Başkan:

«Arkadaşlar!» diye başladı. «Derneğimizden ilk faydalanan »İzler olacaksınız!

Her birinize bir beş yüz lira aylık! Şunu da unutmayın ki, verem yüzünden yaşıyanlar, ölenlerden daha çoktur. İlk işimiz büyük bir bina tutmak. İkinci işimiz, reklâm dağıtıp (iye kaydetmek... Siz dördünüz her gün hastaneleri dolaşacak, uye kaydedeceksiniz! Ölü, diri bütün veremliler üyemizdir!» «Sarı

Gazete» adlı haftalık bir gazete de çıkaracağız! İlk hedefimiz, doktorları

sosyalleştirmek. Her doktora aylığından fazlasını verdikmi, Kosyalleşti demektir. Hastanelere yalnız üyelerimiz yatacak. Sağlık Bakanı diyor ki...

Memleket dışında tam iki bin beş yüz doktor var. Bu gidenlerin hemen hepsi de genç! Kodamanlar tutmuş köprü başlarını bin lira, iki bin lira vizite...

Hastaneler onların elinde. Genç doktorları biz destekleyeceğiz. Her nöbetçi doktorun hasta yatırmak yetkisi olduğundan ötürü...»

Profesyonellerden biri, lâfa karıştı:

«Kanamadan yalnız! Öksüreni aksıranı yatırmıyorlar.»

«Bizim üyeler de hep kanamadan yatar bundan sonra. On I)in hastaya, on dört yatak düşüyormuş memlekette. Eh o da bizim üyeler için... Bak, garson efendi, ne oldu benim az şekerli? Ağzım dilim kurudu be! Temiz bir şişe de su. Veremlileri Kurtarma Derneği'nin Başkanı var aramızda. Mikroplu su istemem. Boğuşmayalım sonra! Kapatmasın kahvenizi! Buyrun, siz de söyleyin arkadaşlar!»

Az sonra Niyazi Takmaz, büyük bir tepsiyle döndü. Eğildi Niat'ın kulağına:

«Bak!» dedi. «Şu tepsiyi, olduğu gibi kafana geçirmemi istemiyorsan, ne sudan, ne kahveden ağzını açıp bir tek lâf etmeyeceksin! Bir sabır... İki sabır... Biz de insanız be! Elimden bir cinayet çıkmasını istemiyorsan iç kahveni, sesin soluğun çıkmasın!»

37

KURT MU? TİLKİ Mİ?

Hilmi Uçaner, heyecandan kısılmış bir sesle:

«Kül yutmaz o!» dedi. «Eski kurttur!»

Öğretmen emeklisi:

«Kurt mudur, tilki mi?» diye sordu.

«Kurttur o, kurt!»

Hurşit Bey düzeltti:
«Dediklerine göre tilki, onun kafasının içinde dolaşırmış.»
Ali Ergüder ekledi:
«Hem de dokuzu birden... Dokuzu birden dolaşırmış da dokuzunun da kuyrukları
birbirine değmezmiş...»
«Kurtların en sabırlısıdır o!»
«Bilir yıllarca beklemesini!» «Gözü de pektir ha... Bekler bekler de...»
«Zamanı gelince bakmaz adamın gözünün yaşına.»
Bol davalı Ahmet Bey, kaşlarını çattı:
«142'nci maddeden 158, 159'a doğru gidiyorsunuz. Orda ila duracağa benzemiyorsunuz. Bu gidişle 161'de alacaksınız «oluğu.»
öğretmen emeklisi:
«Hoppalaaa!» dedi. «Bizim Cevdet Barlas'ın kafasına uygun bir savcı çıktı en sonunda. Ahmet Bey'çiğim, yola girmişken 4R0'inci maddeye kadar dayan ki Cevdet Bey de rahatça sallandırsın seni!»
«Fazla lâf istemem, sizin hecelediğiniz devrimciliği biz çoklun ezberledik...»
«Eeee... Sıra unutmaya geldi desene!»
«Benim Konya'da bir çobanım var. Yirmi beş yaşlarında... Çarığı attırdım, iskarpin verdim ayağına... Poturu çıkardı...»
«Eeee?... Sonra!»
«Ütülü pantalon giydi... Peşinden...»
«Kravat... Kolalı gömlek... Şapka!»
«Hepsi tamam. Yeni yazıyı da öğrendi. En önemlisi sakalı, bıyığı da kazıttı, kökünden...»
Öğretmen emeklisi:

«Tanıdım!» dedi. «Tanıdım bu çobanı! Şimdi de manikür yaptırıp kaşlarını
aldırıyor!»
Bol davalı Ahmet Bey fırladı ayağa:
«Hakaret!» dedi,«Yarın Cumhuriyet Savcısı'na gidiyorum. Şahitsiniz arkadaşlar!»
«Duuur! Telâşlanma! Sakalla bıyıkla ne yobazlık olur, ne devrimcilik... Her kravat takan, aydın olsaydı memleket nur içinde

kalırdı. Anayasayı taban halısı

gibi çiğneyenlerin yarısından çoğu doktorla avukat değil miydi?»

Malmüdürü:

«Gelelim bizim aslanlara!» dedi, «Biz adam yetiştirmeyi bir Kenara bırakıyoruz da bol bol aslan yetiştirmeğe kalkışıyorz. Aslan, dedilermi vidalarımız gevşeyiveriyor. İzmir Fuarı'nda nasılsa bir aslan, yavru yapacak olmuş, İzmirliler görmek için birbirlerini çiğnemişler.»

39

Öğretmen emeklisi:

«Geç bizim Turancılar'a!»

«Nerdeyse çarıkları çekip çıkaracaklardı yola!»

«Belli olmaz, havalar ısınsın! Altaylar'da karlar erisin hele...»

«Ne olduysa ara yerde öğretmenlere oldu. Şöyle yüzü, iki yüzü bir araya gelip Ulus Meydanı'na doğru bir yürüyüşe geçelim dediler, burunlarından geldi!»

«Okyaycıların şerrine uğradılar!»

Posta telgraf emeklisi bu remizli konuşmalardan bir şey anlıyamamıştı:

«Bilmem içinizde Mavromolos Şenlikleri'ni bilen var mı?» diye başladı.

Öğretmen emeklisi:

«Sen nerden biliyorsun ki!..» diye meydan okudu, «Mavromolos Şenlikleri'ni ben bilirim ancak... Sarıyer'de öğretmendim bir zamanlar... Rum kızlarıyla kolkola Kasap Oyunu oynardık, çekerdik Mastikayı da...»

«Bu Kasap Oyunu ta o zamanlardan beri tekrarlanıp durur...» dedi; «Geçen gün bir kilo biftek alayım, diye girdim dükkâna, Kasap Ali kulağıma eğildi, iyi bir şey olsun mu, abi dedi, tabiî, dedim.Peki sen bana bırak... Bıraktım. Yağlı, sinirli bir iki parça eti sardı sarmaladı, buyrun abi dedi, şu kadar lira... Suratına acı acı baktım. Ne bakıyorsun dedi, dışarıya hayvan gönderiyoruz!.. Merak etme sen dedi. Amerikalı dostlarımızın bize gönderdiği İkinci Dünya Savaşı'ndan kalma et stokları daha tükenmedi. Bayat et yemeğe alıştık nasıl olsa...»

Öğretmen emeklisi sözünü kesti:«Gelelim Mavromolos Şenlikleri'ne.»

Posta telgraf emeklisi:

«Mavromolos Şenlikleri'nin günü geldi mi, bütün İstanbul, dökülür Sarıyer'e...

HeeeyyL Ne şenliklerdi onlar. Laternalar, utlar, kemanlar, darbukalar... Kasap Oyunları... Bütün Rum dilberleri orda! Su gibi akar İstafilinalar, Mastikalar.

Gene böyle bir şenlik günüydü. Sabahtan başlamıştık içme-40

ğe.Süslüydüm, sizin anlayacağınız. Şenlik alayı Sarıyer'e doğru çıkmış yola...

Ben de akıntıya kapılmış gidiyordum. Önümde kadını bol, erkeği kıt bir kalabalık... Mavili beyazlı bir Rum güzelinin peşine takılmıştı ayaklarım.

Kalabalık birden bire durunca Rum kızını kucağımda buldum. Sarıldım sıkı sıkı

beline... Kız, nasıl anlatayım, bir içim Duziko... Enfes bir koku başımı

döndürmeğe başlamıştı ki... Başıma çaat, diye bir şey indi... Bir keman...

Teller, tahta parçaları döküldü başımdan aşağı... Birden dar attım kendimi kenara. Bir kördöğüşüdür başlamıştı. Vuran, kıran, söven,sayan... yere yıkılan, bağırıp çağıran... Bir ara mavili-beyazlı güzel Rum kadını gözüme ilişir gibi oldu. Yanında güçlü kuvvetli bir delikanlı... Tam kolunu kaldırmış bağırıyordu ki kafasına küt diye bir şey indi, iri karınlı bir ud... Geçiverdi başına udun göğüs tahtası.

Delikanlı İngiliz Amirali'ne dönmüştü. Düşman kadırgasına yapılan bir baskına komut verir gibi bağırıyordu. Karımı kucaklayan o namussuzu gebertmezsem bana da Hiristo demesinler, diye... Neden sonra zaptiyeler sökün etti... Aradan iki gün mü ne geçti. Balıkçı kahvesinde oturuyordum. Bir tanıdık omuzuma dokundu. Vaaay arkadaşım, dedi, geçmiş olsun! Baktım bizim balıkçı Hiristo! Kafası sargıdan evliya kavuğuna dönmüş. Sesinden tanıdım. Benim alnımdaki sargı onunkinin yanında tek kat kordela gibi kalıyor. Sana da geçmiş olsun dedim, ne oldu böyle, balıkta mı oldu? Yok! dedi, balıkta değil... Mavromolos'ta... Namussuzun biri bizim karıyı yanımda kucaklamaz mı... İndirdim kemanı kafasına... Tuzbuz oldu...

Sapı bile kalmadı elimde... Pekii dostum, sana ne oldu böyle?.. Ne olacak dedim, Telgrafha-ne'nin merdivenlerinden yuvarlandım,

uyku sersemliği... İkimize de büyük geçmiş olsun, dedi. O boyuna söylenip duruyordu. Şu memlekette neler var, ne kendini bilmezler. Ne olduysa bizim kemana oldu ara yerde!»

Öğretmen emeklisi:

«Delikanlılık bu!» dedi.«Olur böyle şeyler!»

Jandarma Komutanı acı acı güldü:

41

«Delikanlılık ha!» dedi. «Delikanlılık deyip geçme öyle... Hit-ler öyle bir gençlik yetiştirdi ki... Hâlâ Almanya'yı ayakta tutan bu gençlik işte. Gençlik demek, disiplin demektir. Almanyada harp içinde istihkakından fazla kim bir yumurta alabildi bakkaldan! Bakın bugün bile aynı gençlik...»

Öğretmen emeklisi sözünü kesti.

«Şu Hamburg'da bakkal dükkânlarını yağma eden gençlikten söz açıyorsun değil mi?»

Malmüdürü elindeki gazeteyi yüksek sesle okumaya başladı:

«Bir Alman turisti, arabasına aldığı iki genç tarafından soyulduğunu iddia etmişse de tahkikat sonunda bir cinsi sapık olduğu anlaşılmıştır... Ve gençlerden ikisi yakalanarak muayeneye gönderilmiştir!»

Cevdet Barlas:

«Geçin bunları canım... Ben ne diyorum, siz ne diyorsunuz. Size disiplinden söz ediyorum. Disiplin gevşedimi böyle olur işte... Cinsi sapıklar çıkar ortaya...

Hamburg'daki bakkallara hücum ederler... Bizim için tek kurtuluş yolu...»

Öğretmen emeklisi sözünü kesti:

«Orta Asya!»

Hurşit Bey:

«Aman bırakın Orta Asya'yı!.. Çiçekten sonra, şimdi de Asya gribi başlamış!

Zamanın Cumhurbaşkanı 1944 yılının 19 mayısında bir nutuk söylemişti. Bu nutuktan sonra uzun zaman rastlamamıştık, Orta Asya hikayelerine... Dergilerde

«Kelle kesem, gövde biçem, kan içem.» diye manzumelerde görünmez olmuştu...»

Öğretmen emeklisi:

«Gene görünmez!» dedi, «Sen keyfine bak! Bir kurt masalı geldi aklıma...

Kurtların en sevdiği şey neymiş biliyor musunuz. Ne kuzu eti, ne koyun ciğeri...

Hiçbiri değil... Bayılırlarmış eşek kulağına... Kurt eşeğin, eşekliğini iyi bildiği için birden atılmazmış üzerine... Eşeği karşıdan görünce başlarmış yatıp yuvarlanma-42

ya... Bir gün eşeğin biri, otları karnına kadar çıkan bir çayırda yayılırken taaa karşıda kurda benzer bir yaratık görmüş. Otlar öylesine diri, öylesine tazeymiş ki, başını yerden bile kaldırmamış. Kurt onun vurdumduymazlığından faydalanarak sürüne sürüne biraz daha yaklaşmış. Otlar ne kadar gizlese de gene yarı belinden yukarısı kabak gibi ortada... Eşek bir ara başını kaldırıp bakmış.

Değil, demiş, kurt böyle olmaz! Kurt bu kuşkulu bakışlardan kurtulmak için başlamış oynaklanmaya... Sıpalar gibi atlayıp sıçramaya. Eşek, gözünün ucuyla yaklaşan kurda bir daha bakmış:

«Hayır!» demiş. «Kurt değildir bu... Kurt dediğin avını görünce hemen sıçrar üzerine. Böyle oynaklayıp durmaz!»

Kurt bu kez de eşeğin kuyruk tarafına kaymış, bakışlarından kendini kurtarmak için... Eşek onun bu kaymasını görünce büsbütün umutlanmış:

«Böyle kurt olmaz!» demiş,«Kulağı bırakıp kuyruğa bakan kurt daha dünyaya gelmemiştir!»

Kurt da kurtmuş hani! Saatlerce beklemiş. Varlığını eşeğe lam unutturduğu sırada, hop, birden atlamış üzerine! Önce burnuna atmış pençesini, sonra yapışmış kulaklarına. Eşek böyle kıskıvrak sarılıp sarmalandığını görünce yana yakıla başlamış yaygaraya:

«Oymuş!.. Oymuş!.. Oymuş!.. O!.. O!.. O!.. A!.. A!.. A!.. İL I!.. İ!..»»

Boldavalı Ahmet Bey'in tepesi atmıştı. Masanın üstündeki dosyaları koltuğunun altına yerleştirirken hırsından tiril tiril titriyordu. İşi tam tersinden alarak başladı ileri geri söylenmeğe:

«Hele biraz sabredin!» dedi, «Kanun bir çıksın. İlk davayı ben açmazsam bana da Bol davalı Ahmet demesinler! Kurt ha! Kurt!.. Ben sizin kime kurt dediğinizi biliyorum. Bütün çenesi düşükler bu kıraathanede toplanmış. En azından on dosya çıkarmazsam bu

Meşrutiyet Kıraathanesi'nden, kazıtırım şu bıyıkları! Kurdu da gösteririm size, tilkiyi de!»

43

TERKOS KAÇAĞI

Kıraathanenin suları dünden beri kesikti. Niyazi arka sokaktaki çeşmeden teneke teneke su taşıyor, boyuna da söyleniyordu:

«Çırak ararsın, çırak yok!.. Nerde? Patronun evinde muşamba cilalıyor! Nerde bu çırak, evde bulaşık yıkıyor! Çırak da sensin garson da sen!.. Sular kesilir, hadi Niyazi, suya! Saka mısın, garson mu?.. Çekip gideceğim, anam avradım olsun!»

Şoför Cemil:

«Amma da poz veriyorsun kendine haa!.. Sakalık küm, sen kim! Sakalar, yeni açılan bankalara ortak oldular. En külüstürü han, hamam apartman sahibi...

Sakaymış! Ulan sen sakanın eşeği bile olamazsın be!»

Şoför Cemil'in arabası çarpılmış, karşı garajda tamirdeydi. Öfkesinden iki gündür çay içiyordu kapının önündeki masada. Niyazi:

44

«Kızdırma beni!» dedi, «Sana da ben çarparım sooona! Efendi, efendi otur oturduğun yerde!»

Dolu tenekeyi kahve ocağındaki küpe boşalttı, Acem Hüseyin:

«Bu tamam!» dedi, «Bi teneke de helaya boşalt, sonra gel çayını iç!».

Şoför Cemil, dalına basıyordu boyuna:

«Oooh! Keka... Ha Meşrutiyet Kıraathanesi'nde garson olmuşsun, ha bu devirde emekli... Salla başını al maaşını!.. Boşuna buraya emekliler kıraathanesi dememişler. Patronu emekli, garsonu emekli, müşterisi emekli...»

Hayri Efendi:

«Direksiyon yağ kaçırıyor. Motor yağ kaçırıyor, şanzıman yağ kaçırıyor...»

Niyazi ekledi:

«Nasıl?» dedi, «Araban kolayladı mı?»

«Direksiyon yağ kaçırıyor. Motor yağ kaçırıyor... Müşteri yağ kaçırıyor.»

Tefeci Hayri Efendi işin parasal yanını kurcaladı:

«Eeee!» dedi, «Bir binliği var bu işin!»

«Neee!.. Üç bin sekiz yüz falan... Motörü indirdik. İstediği gibi yapsın da...»

«Var mıydı hazırda paran?»

«Uydurduk!»

«Zor iş, şoförlük!» dedi, «Hem de pis meslek!»

Birden hevesi kırılıverdi. Kimbilir, belki faizle para vermeyi düşünmüş

olacaktı.

«Benim işim değil ya... Girmişiz bi kere... Geçen gün Sirkeci, Taksim yapıyordum. Yolların tıkalı zamanı. Önümde bi Şevro-le zırt zırt duruyor. Şoförü

başlıyor çığırtkanlığa: Taksim! Tarlaba-..ı1 Taksim! Tarlabaşı! Yürüüü, diye bir iki dokundum klaksona... Ben üç yolcuyla, girmişim yola... Onun dört yolcusu var, alt üst "diyor ortalığı... Şöyle bi sollayayım dedim. Kesti, açık göz yolumu. Ulan dedim, şoförlük haysiyeti yok mu sende!.. Taksim, Tar-45

labaşı ! Taksim, TarlabaşıL Salata soğan mı satıyorsun be! Açtı solundaki camı.

Ben özür dileyecek diye beklerken. «Ulan Laterna!» diye bozmaz mı ağzını! Ölmüş

bu meslek dinine yandığım!»

Tefeci Hayri Efendi:

«Yani ne demek istedi, sana küfür mü etti?» diye sordu.

«Bana küfür etse boşverir geçerdim. Altımdaki kız gibi Şev-role'yle alay etti, kendi arabasına bakmadan!»

Niyazi sordu:

«Onunki ne marka?»

«Şevrole!»

«Ne var bozulacak bunda! Onunki de Şevrole, seninki de!..»

«Sen bu kadar çakarsın bu işten! Debriyajlı Şevrole kalkacak da benim otomatik Şevrole'nin üstüne lâf edecek. Öldük mü be! Yuh taş arabası diye fırladım direksiyondan. Ulan Laterna senin babandır!»

Öğretmen emeklisi Cemal Zülfü gözlüğü çıkardı. Taaa dipteki masadan:

«Gerisini ben söyliyeyim!» dedi, «Bir düdük... Bir düdük daha... Trafik polisi uzandı, ver ehliyetini!»

«Orda miydin be Babalık!»
«Hep öyle olur. Sen kızacaksın. O salata soğan satar gibi zırt zırt durup yolcu alacak. . . Trafik polisi ikinizin de yapışacak yakasına. Ver otuz lira! . . Bu işler başka türlü yürümez ki...»
Niyazi son tenekeyi getirmiş, boşaltmıştı helaya:
«Mahalle kırılıyor susuzluktan... Ne kepazeliktir bu!»
«Kış ortasında da Terkos kesilir mi?»

Öğretmen emeklisi:
«Kesilir!» dedi. «İnsanlar eskidimi emekliye ayrılır, arabalar eskidimi tamire gider. Ama Terkos boruları sittin sene değiştirilmez. Senin Şevrole yağ kaçırır da Terkos su kaçırmaz mı?»
Tefeci Hayri Efendi, öğretmen emeklisinden aşağı mı kalacaktı:
«Bırak su kaçırmayı,» dedi. «Mart ayı yaklaştı. Vergi kaçıran 46
kaçırana... Hesap uzmanları harıl harıl çalışıyor. Ne yapıyorsun arkadaş diye sordunmu, defter tutuyorum der sana... Evet defteri sıkı sıkı tutar, vergiyi de bi kalemde kaçırır! Ya döviz kaçıranlar.. Ufaktan ufaktan döviz nasıl kaçırılır bilir misin. Bulursun Almanya'da, Fransa'da sağlam bir adres, iki günde bir mektup... İçine sokarsın helâlinden elli dolar, yüz dolar...»
Malmüdürü çattı kaşlarını:
«Yooo!» dedi, «Yağma yok!.. Kontrol var! Mektubu cereyana bir tuttularmı başlar ibre tiril tiril oynamaya! Kâğıt paraların, içinde bir tel var ya...»
«Yorma kendini, onun da bulmuşlar kolayını beyim. Karbon kâğıdına sardılar mı
doları, değil ibre, kılın bile kıpırdamaz!»
«Işığa tuttular mı karbon kâğıdı çıkar kömür gibi ortaya!»
«Onun da var kolayı beyim. Eseri Cedit kâğıdına iki kat sardın mı ne karbon kâğıdı görünür, ne para! Uğraşılmaz bu namussuzlarla!»
Şoför Cemil:
«Geçen gün eski patron çağırtmış beni, gittim, kız gibi bir Bıyık araba...
Gümrükten yeni çıkarmışlar. Her şeyi gıcır gıcır otomatik... Gel gelelim...
Şurasına dokun, burasına dokun, çalışmaz bir türlü!»

Niyazi:

«Sen kiiim, Bıyık araba kim!»

«Hadi ordan deve! Arabadan çakmasam çağırtırlar mı beni... Bir de kaldırdım kaputu ki, ne göreyim. Sökmüşler kendi motorunu... Eski model hurda bir motor takmışlar yerine!»

öğretmen emeklisi:

«Nerde takmışlar?» diye sordu. Sonra yine kendi verdi cevabını, «Ya gümrükte, ya acentada, ya da...»

«Kaçırırlar beyim kaçırırlar... Hep döviz kaçırmazlar ya... İşte böyle mal da kaçırırlar gümrükten!»

Hurşit Bey girmişti kıraathaneye:

«Selâaam!» dedi. «Gene ne kaçırıyorsunuz sabah sabah. Çocuk mu kaçırıyorsunuz, yoksa Suriye hududundan koyun

47

mu? Ha? Pasaportsuz adam mı kaçırıyorsunuz! Gümrükten mal kaçırsanız da olur.

Geçen gün gazetede okudum, bir şebeke enselenmiş. Bir sandık açılmış gümrükte, içindeki motörü almışlar, aynı ağırlıkta demiri oturtmuşlar içine! Çek malını

dedikçe, çekemem, param yok dermiş ithalatçı. Tam geriye gönderecekleri sırada kuşkulanmış bir memur. Bir de sandığı açmışlar ki, tam iki yüz elli kilo paslı

demi r!»

Şoför Cemil:

«Kaçıran kaçırana!» dedi. «Bu gidişle neredeyse keçileri de kaçıracağız!»

Hurşit Bey şöyle bir göz gezdirdi masalara:

«Nerde bizim Cevdet Barlas!»

«Bugün gecikti nedense!»

Öğretmen emeklisi:

«Bu kadar şey kaçar da bizim Cevdet Barlas kahvede oturur mu! Düşmüştür elbet birinden birinin arkasına! Savunmanızı yapın bakalım Hurşit Bey! Dün nerdeydiniz siz?»

«Durun!» dedi. «Anlatacağım!.. Oğlum, evvelâ şu benim çayımı getir! Dün mü

nerdeydim? Hani ben ev aradıkça, böyle evi buldun da bunuyor musun, otur oturduğun yerde, altından su mu çıkıyor, diyordun. Evet

dostum, altımdan su çıkıyor! Hem de nasıl su! Bilek gibi...»

«Bırak alayı Hurşit Bey!»

«Ne alayı canım! Bizim bodrum katını bu altımızdan çıkan sular bastı işte!»

«Yağmurlar kesileli bir hafta oluyor! Nasıl olur!»

«Yağmur suyu değil!»

«Petrol olmasın sakın. Kokladınız mı?»

«Nerde bizde o talih!»

«Bulanık mı, duru mu?»

«Turna gözü gibi, dupduru!»

Şoför Cemil:

«Anladım!» dedi. «Cenevizliler zamanından kalma bir sarnıcın kapağı açılmış

olacak!»

48

«O da değil!»

«Yerebatan Sarayı'ndan bir sızıntı mı yoksa?»

«Değil canım!»

«Belki bir damar...Temelden doğru fışkırıyor boyuna... Taş-dolen gibi bir su olamaz mı? »

«Neden olmasın. Tahlile gönderseydiniz!»

«Baktım ki, su yükseldikçe yükseliyor, boğulacağız. Hemen koştum telefona!

İtfaiyeyi buldum. Ne duruyorsunuz dedim, bizim apartmanı su bastı. Biz yangına bakarız, suya karışmayız, diye cevap verdiler. Telefondaki zata, boyuna yükseliyor dedim. Bir dilekçe yaz da ver, hemen muameleye koyalım deyince, oturdum bir dilekçe yazıp verdim. Güzel, dediler, şimdi belediye veznesine elli lira yatır, makbuzunu da dilekçeye iğnele! İyi mi?»

«Su ne oluyor, bekliyor mu bu işlemleri?»

«İşlem uzadıkça su da yükseliyor... Yükseldikçe de bizim çocuklar ellerinde kova, durmadan boşaltıyorlar! Neyse bugün gittim itfaiye kumandanına. Bir motopomp gönderdi... Su bir taraftan fışkrıyor, motopomp bir taraftan boşaltıyor!»

Bu sırada Nizami Yalçın kıraathane kapısını sonuna kadar açtı:

«Niyaziii!» diye bağırdı.

«Buyur patron!»

«Su geldi mi, su!»
«Gelmedi!»
«Neden gelmedi!»
«Ne bileyim ben. Çeşmeden taşıdım. Doldurdum içerdeki küpü!»

Hemen arkasından, Jandarma Kumandanı emeklisi Cevdet Barlas da girdi içeri!

İkisi birden emeklilerin masasına yanaştılar. Patron:

«Sular İdaresi'nden geliyorum!» dedi, «Açtım ağzımı yumdum gözümü. Nedir bu kepazelik dedim! Musluklardan bir dirhem su akmıyor!»

Cevdet Barlas telâşla sordu:

«Onlar ne dediler!»

«Kaçak var, dediler.»
«Ne kaçağı» diye sordu Şoför Cemil.
«Terkos kaçağı canım!»

Öğretmen emeklisi:«Haydi göreyim seni. Cevdet Bey!» dedi, «Mahcup etme bizi kaçak varmış! Yakala şunu!»

Göğsünü gere gere cevap verdi Barlas:

«Kaçar mı hiç!» dedi. «Yakaladım namussuzu!»
«Kimi yakaladın?»
«Kimi olacak, Terkos kaçağını»
«Nerde?»
«Hurşit Bey'in bodrumunda!»
«Yaşa Cevdet Bey!»

«Sonra açtım telefonu, buldum Sular İdaresi'nü Alovvv, santral dedim, bağla Müdür Bey'i! Bağladı. Acele bir ekip gönderin dedim. Aradığınız Terkos kaçağını
yakaladım! Çabuk!»

LODOSUN ATTIKLARI

Bütün gece lodos altüst etmişti İstanbul'u... Emekliler sıkıntılı bir gece geçirmişler, erkenden damlamışlardı kıraathaneye... Lodos bir sürü de yabancı
müşteri atmıştı erken erken.

Posta telgraf emeklisi Feyzi Telci anlatıyordu:

«Nana Pastanesi var ya... Tepebaşı'nda... O zamanlar telgrafhaneydi, Fransızlar'm kontrolü altında... Hani Beyoğlu'nun Pera olduğu zamanlar...

Evliydik ama, bir ayağımız dışarda... Bizim meslek kaldırır. Hatun sorar: Nereye? Yorgi Efendi hasta... Yerine gidiyorum, nöbete!.. Gece kalkarım, çıkar karşıma, nereye? Paris'le direkt konuşacağız... Saat yirmidört de... Peki bu traş, bu kolalı gömlek de ne oluyor? Fransız kumandanı gelecek de telgrafhaneye!.. Gıcır gıcır giyinir çıkarım... Doğru tatavla-ya!...»

öğretmen emeklisi Cemal Zülfü,«Yani Kurtuluş'a...» diye düzeltmek istedi.

Feyzi Telci:

51

«Daha kurtulmamıştı o zamanlar... Hırisantos'un bıçağının iki yüzü de keserdi o günlerde. Bir gece şöyle karşı karşıya oturmuştuk da bir galon İstafilina devirmiştik... Ne rakıydı İstafilina, yağ gibi giderdi! Bunlarda rakı mı be! Hem ayva gibi takılıp kalıyor adamın boğazına. Arkanı yumruklatmadan yutamıyorsun!»

Hurşit Bey gelmiş, oturacak yer arıyordu:

«Aman ne lodos, ne lodos! Böylesi görülmüş şey değil! Bizim kapının önündeki ağaç, boylu boyunca devrildi, sabaha doğru... Dışarı çıkabilirsen, çık! Bakar mısın, Enver Efendi! Sen bana orta şekerli bir kahve getir!..»

Mâlmüdürünün arkasında oturan topsakal:

«Nasıl olur Beyefendi!» dedi, «Niyetli değil misiniz yoksa?»

Vali emeklisi ters ters baktı:

«Hayır!» dedi, «Niyetli değilim!»

«Bir rahatsızlığınız mı var?»

«Seferiyim ben... Seferi!»

«Ankara'ya falan mı yolculuk?»

«Benim yaşımda adam nereye seferi olur?.. Sen beni Emin-sulu mu sandın, ne işim var Ankara'da benim!»

«Ben niyetliyim. Allah kabul etsin! Bu gece saat ikiye doğru uyandım. Bendeniz Samatya'da oturuyorum... Bir lodos... E bir lodos! Bütün balıkçı kayıkları

paramparça oldu...»

öğretmen emeklisi:

«Sen, yol açtırıyorum, diye çek duvarı deniz kıyısına! Balıkçılar sandallarını

nereye çeksinler lodosta! Kumkapı'da mendirek var diyeceksiniz. Kaç sandal alır bu mendirek. Lodos bindirdimi sandalı asfalttan mı yürüteceksin Kumkapı'ya!»

Tefeci Hayri Efendi ellerini üfleyerek göründü kapıda:

«Bu ne biçim lodos be! Benim bildiğim lodos yağmur getirir. Bu lodos adamın soluğunu donduruyor!»

«Yahu, neredeydin Salı'dan beri?»

«Eyüp'de!»

Öğretmen emeklisi uzun uzun güldükten sonra:

52

«Deveye ne iş yaparsın diye sormuşlar, terzilik demiş... Eline ayağına da yakışır ya demişler...»

«YoookL» dedi, «Öylesi değil... Bir arsa işim vardı Eyüp'te...»

Topsakal atıldı:

«Ben de sandımdı Eyüp deyince... Niyetli değil misin yoksa?»

«EeeL Niyetliyim, ne olmuş!.. Niyetliler Eyüp'te arsa alamaz mı?»

Sakallının gözünün içine yiyecek gibi baktıktan sonra anlatmaya başladı:

«Bugün çöp tenekesine atılacak bir idare varsa o da Özel Saymanlıklar. Otuzaltı

bin lira veriyorum, tahakkuk yapmıyorlar... Dosya yok meydanda... Elimdeki makbuzlara göre tahakkuk yapıyorlar... Yüz altmış lira verdim, yeniden tapu çıkarttım. Anamdan emdiğim süt fitil fitil burnumdan geldi.»

«Demek Salı'dan beri bu işin peşindesin! Biz de sanmıştık...»

«Ne sandınız?»

«Bizim Hayri Efendi Eyüp Sultan'a imam tayin edildi!»

Topsakal, başını iki yana sallamaya başladı:

«Töbe, töööbe ! . . Töööööbe!»

Malmüdürü emeklisi işi düzeltmek için gazeteden bir iki satır okumayı gerekli buldu:

«Öğretmenler sessiz yürüyüş yaptılar. Bir Alman genci Müslüman oldu...»

Bu son haber Topsakalı yatıştıracak yerde büsbütün coşturmuştu.

«Elin gâvuru, hâşâ huzurunuzdan gâvurken İslâm dinini Kabul ediyor da... Bizim, sözüm ona müslümanlar, mübarek ıtamazan'da niyet edip...»

Posta telgraf emeklisi Fevzi Telci sözü Topsakal'dan almak i', in bir hamle yaptı:

53

«Bir gün Marika'yla buluşup Boğaziçi'ne gidecektik... Gene bizimkine beni yemeğe bekleme sakın, dedim, Paris'le direk buluşacağız. Kumandan da başımızda... Bizim Hatun, hiç beni üzmeden, kalktı kolalı gömleğimi getirdi... Ütülü pantalonumu serdi yatağın üstüne... Suyumu ısıttı. Sinek kaydı bir traştan sonra giyinip çıktım. Beni kapıya kadar da geçirince içimde bir sıcaklık hop hop etti. Ben öyle hanım hanımcık karıyı bırakayım da, elin şırf ıntılarıyla gönül eğlendirmeye kalkışayım, yazık, diye söylene söylene gittim randevu yerine... Hava da ayna gibi pırıl pırıl... Bir gün önceden bizim Yorgi Efendi'yi kendi nöbetime peylediğim için, hiç uğramadım telgrafhaneye... Gittim yarım saat önce Taksim durağına, dikildim. Durak karınca yuvası gibi kaynıyor, inen binen, bekleyen!..

Bir ara gözüme, şemsiyesiyle gözünü kapamış bir hatun kişi ilişti. Dedim ya hava sıcak mı sıcak... Ne yapsın, şemsiyesini açmasın da... Beş dakika... On dakika derken bizim Marika göründü karşıdan. Hay anam, kalça, göğüs, hükümet gibi karı!

Tatlı bir sırıtışla eğdi başını. Geç kalmış, bekletmiş seni... Pardon Feyziyamu, diye tam sokulmuştu ki burnuma... Hasırlı fesime, şırrak diye bir şemsiye inmez mi! Fes bir yana gitti, püskül bir yana. Bu sefer şemsiyeler çıplak başıma iniyor, indikçe küt küt ötüyordu. Sen ha! Paris'le direk buluşacaksın ha! Beni ne sanıyorsun utanmaz, rezil!.. Bir sabır, iki sabır!..Nah burama geldi!»

Marika'yı koydunsa bul! Duraktaki kalabalık arttıkça arttı. Şemsiye o kadar kullanılmıştı ki bezi parça parça sarkmış, telleri salkım saçak dökülmüştü. Ne kulak kalmıştı bende, ne burun. Bizim hatun yoruldu mu, yoksa bana acıdı mı, her ne hal ise, kesti postayı!

Koluma girip götürdüler eczaneye. Sarıp sarmaladılar başımı. Bir gözlerim kalmıştı açıkta.

Öğretmen emeklisi:

«Hay ellerin dert görmesin emi!» dedi, «Kuzu gibi oldun ondan sonra, değil mi dostum?»

54

«Heyyy! Zülfü Bey uyuma!.. Yaş tam yirmi iki... Böyle altmış altı değil! Yalnız bu işin içinde bir kurt yeniği vardı. Kimden öğrenmişti bizim hatun? Bir sondajda çıktı ortaya. Yorgi Efendi'-nin ispiyonluğuydu bu! Duuur seeen, dedim.

İspiyonluk öyle yapılmaz, böyle yapılır! Oturdum saraya bir mektup döşendim. Bir sabah Saray arabası dayanmış Yorgi Efendi'nin kapısına, haydi giyin demişler, Saray'a gidiyorsun! Yorgi Efendi'yf çıkarmışlar Hasan Tahsin'in karşısına...

Yorgi Efendi kimin karşısına çıktığını anlayınca ayaklarının bağı büsbütün çözülmüş... Hasan Tahsin yarı ciddi, yarı alaylı:

«Yorgi Efendi sen misin?» demiş.

«Evet Efendimiz bendenizim!»

«Nerden aklına esti bu iş senin?»

«Hangi iş Beyefendi'miz!»

Masanın üstündeki mektubu göstererek:

«Bu dini islâm ile müşerref olmak fikri!» deyince çakmış meseleyi. Adam hin oğlu hin. Benim öyle şeyden haberim yok der mi!»

«Efendimiz!» demiş. «Bir gece rüyamda nur yüzlü başı abani sarıklı bir Zat-ı

şerif gördüm. Uzattı mübarek elini. Hemen sarıldım, öptüm. Kapandım ayaklarına.

Beni yerden kaldırarak saçlarımı okşadı, alnımdan öptü. Uyandığım zaman kendimi tanıyamadım. Bambaşka bir adam olmuştum artık. Oturdum Zat-ı Şahaneye bu mektubu yazdım!»

Herifin asık yüzü ış ımış, çatık kaşları çözülüvermiş:

«Yaa!» demiş. «Demek böyle ha!..Al şu Zat-ı Şahanenin ihsanını!»

Açmış kasayı bir kasa altın!

Yorgi Efendi ertesi gün beni telgrafhanede bulup da hikâyeyi anlatınca tepem atmıştı. Biz şemsiye yiyelim, o bir kese altınla ödüllensin haaa!.. Hemen oturdum bir mektup daha... Ertesi !abah aynı araba gene kapının önünde durmuş: Hadi, demişler, Cerrahpaşa hastanesine!

55
Öyle ya! Müslümanlığın bir de cerrahi tarafı var!

Jandarma emeklisi Cevdet Barlas kuşkulu kuşkulu sokulmuştu masaya. Topsakal'a gözü takıldı:

«Kimdir bu?» der gibilerden Hurşit Bey'e baktı. Vali emeklisi:

«Lodos attı!» dedi, «Geç otur şöyle!»

Enver Efendi lâstik simidini getirdi, yerleştirdi bir sandalyenin üstüne. Cevdet Barlas kendini bırakıverdi:

«Yoruldum!» dedi, «OhhhL»

«Ne oldu!»

«Tam kahveye giriyordum ki... Baktım millet sokağın içine doğru koşuyor... Ben de düştüm arkalarına... Ulan tutun, kaçıyor!.. Koş!.. Bağıran bağırana... Kesin önünü!... Surdan kestirin!.. Yakalayın sokağa saptı, bankaya doğru gidiyor!..

Tuh!.. Allah kahretsin, kaçırdınız! Birine sokuldum, oğlum kimdir bu kovaladığınız. Gene banka mı soyuldu? Delikanlı dikildi karşıma... Yok Beybaba, dedi... Nah gidiyor! Bak, bak, bak!.. Göstermesi ayıp, nah şu kadar bir fare...

Kırbaç gibi de kuyruğu... Göz göre göre bu kadar insanın arasından kaçtı

gitti!..»

İki kafadar peydahlanmıştı, kıraathanenin ortasında... Birinin elinde bir tepsi... Öbüründe bir koçan... Sokuldular emeklilerin masasına:

«Selâmün aleyküm!» dediler.

«Aleyküm selâm!»

«İmanlı din kardeşlerimiz! Bu geceki lodosta Eyüp Sultan Cami-i şerifinin minaresi uçtu, tam üst şerefenin hizasından. Bu mübarek Ramazan-ı Şerifte acele tamiri için makbuz kesiyoruz. Gelin, siz de bu hayırlı yardıma katılın!

Sevabından mahrum etmeyin kendiniz!»

Tefeci Hayri Efendi'ye sokuldu ilkin:

«Sizden elli lira mı?»

«Al şu beş lirayı helâlinden!.. Karınca kararınca...»

Beş lira da Hurşit Bey çıkardı. İş tavsamıştı başlangıçta.
56

fopsakal yapıştı cüzdanına, bir ellilik attı. Bunu gören koçancılar coştular birden:

«Sağol Hafız Efendi. Mekânın cennet olsun!»

Hocanın bağışı işi hızlandırmıştı. Makbuzlar on liradan aşağı düşmüyordu.

Tepsinin üstü kabardıkça kabardı. Emekliler temizlenince geçtiler öbür masalara.

Öğretmen emeklisi:

«Kelle sağ olsun cihanda, hiç külah eksik değil!» diye bir mısra yuvarladı.

Herkes uyanır gibi olmuştu. Bir kuşku düşmüştü İçlerine.

Topsakal bir ara kalktı yerinden. Kapıya doğru yürüdü. İki koçancıya sokuldu, yavaşça:

«Yürüyün çocuklar!» dedi, «Bu dereden bu kadar balık avlanır! Dolmuş durağında bekleyin beni. Biz de emekli kahvesidir diye boş hayallere kapıldık. Nerdeyse benim, tav için attığım elliliği yürüteceklerdi!»

57

KIZANLAR NİCEDİR

Jandarma Komutanı emeklisi pestil gibiydi bu sabah. Sallana sallana girdi kıraathaneden içeri. Sobanın başında, ayakta çayını içen Tabelâcı Rıza:

«Hoşgeldin Beybaba!» dedi. «Tuzsuz helvaya dönmüşsün, takipten gelir gibi...

Nerdeyse yıkılacaktın kapının önüne. Sen de mi Koçero'nun peşindeydin yoksa?»

Cevdet Barlas, ters ters baktı:

«Biz nasıl bindiysek öyle ineriz attan, çivi gibi!»

«Evet... Yangın çivisi gibi... Koçero'nun atı mı tepti yoksa. Çarpılmışsın sabah sabah!»

«İki fırça sallayıp koşuyorsun sobanın başına. Senin benden kalır yerin mi var?

Sözüm ona gençsin ha! Bizim gençliğimizde dağlarda değil Koçerolar, kurtlar bile dolaşmazdı.»

Gitti Tarım Müdürü'nün başında dikildi. Seslendi ocağa doğru:

«Bak, Niyazi! Ben geldim!»

58

Bunun anlamı, önce lâstik simidi getir, peşinden de demli bir çay, tam bir saat sonra da bir çayla bir de nargile demekti.

Tarım Müdürü:

«Geçmiş olsun!» dedi, «Dün bulunmadın yoklamada, hasta miydin?»

Bam teline dokunmuştu Komutan'ın:

«Hay yemez olaydım!» diye başladı, «Geçen gün, iki kilo et almıştım. Bizim Köroğlu'na, yap bir yahni de bol bol yiyelim dedim. Soğanlı yahni... Mereti de çok severim. Hani bizim Köroğ-lu da ağzınıza lâyık, yahni yapar. Teker teker körpelerinden Heçer soğanın, hepsi bir boy. Bütün bütün sarımsakları da atar İçine. İlik gibi olur bu sarımsaklar... Akşam oturduk sofraya. Koy, dedim

bizimkine, doldur! Tepeleme doldurdu. Yahni de bir ı ılmuş, bir olmuş! Koy dedim, bir kepçe daha! Çok geçmedi aradan... Bir buruntu, bir buruntu... Zor yetiştim ayak yoluna. Sabaha kadar taşın bre taşın!»

«Keçi etidir!» dedi, Tarım Müdürü.

Her kafadan bir ses çıkmaya başladı:

«Bozuk ettir!»

«Bu aylarda bütün etler bozuktur!»

«Taze ot girdimi hayvanın işkembesine böyle yapar adamı!»

«Kaçak ettir!»

«Ah, bu belediye!»

Malmüdürü bir gazeteden okumaya başladı:

«Belediye zabıtası, şehrimizde kaçak et kontrollarına devam nimettedir. Dün de Üsküdar'dan, araba vapuruyla sağlığa aykırı u<>8 kilo kaçak sığır eti Balıkesir plâkalı bir kamyonda...» «Yani dört ton kaçak et!..»

Malmüdürü, hızını alamamış, alttaki haberi de okumaya başlamıştı:

«Üsküdar'da bir kadın ceseti bulundu!»

«Dur yahu!» diye bağırdı Cevdet Barlas, «Midemi alt üst nin be! Niyazi, oğlum şekeri az bir kahve getir sen. Çay kalsın!» Belediye zabıtası uyuyor!»

59

«Belediye yetkililerinden bir zat, yine aynı gazetede ne demiş, okumuşsunuzdur!»

«Ne demiş?»

«Demiş ki, elimizdeki belediye kanunlarıyla ölmüş at etinden sosis yapanlarla bile başa çıkacak halde değiliz. Söyleyin, ne yapsın belediye!»

«Bir tedbirler kanunu da o çıkartsın Meclis'ten!»

Cevdet Barlas sordu:

«Pekii...» dedi, «ölü at etinden sosis yapanlara yürürlükte olan belediye kanununda hiç mi ceza yokmuş?»

«Olmaz olur mu?»

«Ne cezası?»

«Tam elli lira para cezası!»

«Şimdi anlaşıldı, bizim her et yedikçe ayak yolunu boylamamızın sebebi...

Asacaksın bu adamları azizim, sallandıracaksın!»

Altı seçimden yüz geri olmuş aday emeklisi Burhan Tozkoparan:

«Seçmediniz ki beni!» dedi. «O kanun tasarısını ben sunacaktım Meclis'e halkın gıda maddeleriyle oynayanlar için, isteyeceğim en hafif ceza: İdam!»

«Yazık!» dedi, Cevdet Barlas, «Benim bulunduğum yerden koysaydın adaylığını, seni ne yapar yapar kazandırırdım!»

Hurşit Bey:

«Ne dedin, ne dedin? Jandarma komutanları ne zamandan beri seçim kazandırıyor!»

Nizami Yalçın, Tabelâcı Rıza'yı sobanın başında görmüştü:

«Nerde bizim tabelâlar?» diye sokuldu.

«Yazıldı, tamamdır. Kurusun diye bekletiyorum!»

«Getir şunları da asalım yerlerine. Millet azıttıkça azıtıyor bugünlerde, getir çabuk!»

Burhan Tozkoparan:

«Bu sefer, ne yapıp yapıp gireceğim Meclis'e. Hazırladığım tasarılar nah, bu boy oldu. Önce halkın sağlığını kurtarmalıyız!»

Hurşit Bey:

«Pekiii!» dedi, «Meclis'e hangi yoldan gireceksin?»

«Köy yolundan... Altına sağlamca bir eşek çekeceksin köy köy dolaşacaksın! Köylü

kendini iyi tanıyana canını verir. 1950 seçimlerindeydi. Biz arkadaşlarla seçim turnesine çıkmıştık. Karşılamalar, uğurlamalar çok tatsız gidiyordu. Yerine göre aç kaldığımız bile oluyordu. Baktım ki iş tatsızlaşıyor. Kumköy'e mi gidiyoruz?

Tâ kasabadan öğreniyordum, Kumköy'ün ileri gelenlerini. Çolak Ali mi, Çopur Arif mi, Bekir Usta mı? Nasıldır bu adamların giyimleri, kuşamları? Boyları boşları?

Hangisi iri kıyımdır, hangisi sıska... Kim potur giyer, kim şalvar, taa karşıdan görünce yürüyorum üzerine, vaaay Bekir Usta'cığım, nasılsın bakalım? Kızanlar nicedir? Ekinler nasıl? Mahsûl bol mu bu sene? Oğlun izinli geliyor mu? Bekir Usta, önce bir afallıyor, sonra düşüyor önümüze. Artık yemeğin yağlısı, yatağın kabarmışı benimdir. Gelsin ayranlar, bal şerbetleri, çaylar, kahveler... Köylü,

adaydan da bıktı, memurdan da... Kendini iyiden iyiye tanıyanı bileni tutuyor artık. Tanımıyanlara oy değil, selâm bile vermiyor açıkçası!»

Öğretmen emeklisi:

«Köylüyü bu kadar öğrendin de hâlâ Meclis'e neden giremedin. Aklım ermiyor!»

«Ben köylüyü öğrenemedimki. Yalnız işin bu pratik yanını öğrendim, o kadar. Bu sefer, daha seçimlerin lâfı edilmeden, sıkacağım köylere. Karış karış

dolaşacağım bölgemi, tanımadığım tek seçmen kalmayacak!»

Öğretmen emeklisi, lâf olsun diye sordu:

«Tanımadığın kalırsa ne olurmuş sanki?»

Burhan Tozkoparan, keyifli keyifli güldü:

«Onu ben bilirim!» dedi, «Geçen dönem Yozgat'tan aday gösterilmiştim.

Boğazlıyan'm bir köyüne gitmem gerekiyordu. Aç kalmamak, açık kalmamak için benim usule dayanarak taa kasabadan öğrenmeye başladım köyün ileri gelenlerini.

Hamza Çavuş'u da öğrendim, Hasan Onbaşı'yı da. Bir de Yusuf Kırkayak vardı. Her birinin boyunu boşunu, giyimini, kuşamını, bakışını, duruşunu su gibi ezberledim. Kim uzun boylu, kim kısa boy-

lu? Kim sıska, kim bodur?.. Kime güvenilir, kime güvenilmez? Bir kitaplık bilgi edindim. Gönül ferahlığı ile çıktım yola... Köye yakın bir su başında indim atımdan. Köylü, bir at, bir eşek karaltısı görse, böyle günlerde çıkar yol üstüne.

Baktım, beş on kişi de beni karşılamaya geliyor. Ama ortada bir soğukluk, bir tatsızlık var. Önlerinde iri kıyım biri... Bıyıkları nah, şöyle, kulaklarında.

Verilen ipuçlarına göre, bunun Hamza Çavuş olması gerekiyordu. İşe biraz heyecan katmak için, yürüdüm üzerine, uzun bir vaay çektikten sonra, aslan Hamza Çavuş'um, dedim, nasılsın bakalım? Çocuklar nasıl? Ekinler iyi mi bu yıl? Adamın birden nevri donuverdi. Ne? dedi, Hamza Çavuş mu dedin? Kılkuyruk Hamza Çavuş'a nerem benziyor benim bee. Ben senin Hamza Çavuş dediğin adam kadar afyon yutarım be!.. Sonra arkasındaki adamlara döndü. Dönün gidelim dedi, karşı tarafın adayıymış bu gelen. Meğer hilemi anlamışlar kasabada, bana bir oyun etmişler!

Yaaa! İşte böyle!.. Millet de uyandı, ben de uyandım. Kırkayak Yusuf'u Hamza Çavuşla karıştırdığımız için çuvalladık seçimlerde. Bu sefer öyle yağma yok!»

Niyazi, Komutan emeklisinin nargilesini getirirken, birden ayağı kaydı. Nargile şangırtıyla düştü, kıraathanenin ortasına. Sağlık memuru yüksek perdeden bir:

«Eline sağlık!» çekti.

Bartas alınmıştı bu çıkışa. Nargile henüz önüne konmamıştı ama yine kendi adını

taşıyordu:

«Neden eline sağlık olsun?» diye çattı kaşlarını.

Sağlık Memuru açıklamak zorunda kalmıştı:

«Bir hastanede çalışıyordum, bir zamanlar... Eli sakar bir operatör vardı, masaya kimi yatırsa bir daha kalkamazdı. Elinden bir kaza çıktığında, bütün doktorlar sıradan, eline sağlık üstadım, derlerdi. Ben de Niyazi'yi tebrik ettim, hepsi bu kadar!»

Öğretmen emeklisi:

«Hay eline sağlık Niyazi» diye bağırdı.

Tabelâcı Rıza, çırağının kucağında bir yığın tabelâyla girdi içeri. Boş

masalardan birinin üstüne koydu teker teker. Mal sahi-62

hinden önce Tozkoparan koştu tabelâların başına. Birini aldı eline, okudu:

«Parasına oyun oynamak yasaktır!»

İkinciyi okudu:

«Teslim olunmayan palto ve şemsiyelerden mesuliyet kabul edilmez!»

Üçüncüyü okudu:

«Pike çekmek yasaktır!»

Dördüncüyü aldı eline:

«Boyacı ve satıcıların girmeleri yasaktır!»

Son tabelâya da yapıştı, önce içinden okudu:«Yahu!» dedi, Tedbirler Kanunu'nun bütün maddeleri burda. Bir de şu son maddeye bakın: Yüksek sesle konuşmak yasaktır! Ha? Ne buyru-lur bu maddeye? Benim tasarılarımda bile bu kadar yasak yok. Nizami Bey dostum, Bunlar Anayasa'ya aykırıdır. Anayasa Komisyonu'na havale edilsin!»

Cevdet Barlas, bu itirazı yersiz bulmuştu:

«Tamamdır!» dedi. «Hemen asılsın! Kabadayıysan Ceza Kanunu'ndaki 141'leh 142'leh kaldır. Daha İtalyan yasaklarını kaldıramamışsın Türk yasaklarını kaldırmaya çalışıyorsun!»

Öğretmen emeklisi:

«Tümünü birden kabul ediyoruz!» dedi. «Çok güzel! Bu yasaklar bizim gibi miskinlere az bile! Böyle baş, böyle traş! Kabul! Hay eline sağlık Rıza'cığım!

Hay eline sağlık!»

""4İH

63

KRAVATINIZDAN UTANIN

İkindi güneşi, kıraathanenin camlarını dolandıktan sonra, caminin arkasında kaybodu.Güneş daha yerini bulmadan Niyazi, sıradan bütün lâmbaları yaktı. Koştu Ahmet'in meyhanesine... Tak tak, iki bardak şarabı yumruk mezesiyle yuvarladıktan sonra, rahat bir soluk aldı.

Her akşam, kahve karardımı, yaz kış, geç erken, sıradan lâmbaları yakar, sonra pırr!.. Ahmet'te alır soluğu. Tak, tak... İki bardak şarap, ayakta. Döner işinin başına, sonra bardaklar tekle-şir. Aşağı yukarı, yarım saatte bir... Kıraathane kapanana kadar on, onbir, oniki bardak şarap... Bir şişe de yatarken... Ünlü

şarapçılardandı Niyazi... İş arası ağzına koymaz rakının damlasını. Rakı dediğin izinli çıkınca içilir. Değişen pantolonla, ceketle, gömlekle içki de değişmeli.

Ama sonunda aynı şey olacakmış, olsun. İzinli çıkmanın bir özelliği, bir başkalığı olmalı. Bir şey yapmıyor musun, git Karagümrük kahvelerine, konçina oyna! Kahve söyle, çay söyle! Beğenmedinmi ocakçıya kafa tut!.. Geç getirdi-64

İmini garsona dikleş. Yapamıyorsan al voltanı de! İnce iştir gar-aonluk! İnsan sarrafı olacaksın, bileceksin adamına göre iş yapmasını, lâf etmesini. Siz de mi garsonsunuz be, diyeceksin! Bu moslek sizlere mi kaldı artık? Tepeden tırnağa acı acı süzeceksin, taş olsa eriyecek karşısında. Meşrutiyet Kıraathanesi'nin garsonu bu kahvede tenezzül edip oturuyorsa, şereftir kahveniz için diyeceksin, daha olmazsa!

Akşam olup da iki bardak şarabını çektimi Niyazi, kendi de ijonlenir, kıraathane de. Dolaşır masaları teker teker:

«Var mı?» der, «Akşam çayından içen? Amma, ne çay ya! '.ay yapar bizim Acem Hüseyin! Müslüm Efendi'ye ağır bir çay ynp! Bir de Hazım Usta'ya. Mehmet Bey içersin değil mi, taze demden... Var mı başka içen? Sen? Beş olduuu! Uyuma ocakçı? Arif Bey, ha, içersin değil mi? Taze çay, akşam çayı!..»

Tavlacılar, prafacılar, bezikçiler kurmuşlardı tezgâhlarını, dnireler çoktan boşalmıştı.

Arif, zarı avucunun içine almış, şıkır şıkır sallıyordu:

«Rakısına!»

Hıfzı:

«Evet, ufak rakısına...» dedi, «Nasıl? Mezesi de içinde mi?»

«Meze için de bir beş yaparız!»

«Bu gece de geç gideceğiz eve demektir.»

Ne zaman eve geç gitsem, bir kaza geliyor başıma!»

«Ne kazası?»

«Merdivenin üst başından yuvarlanıyorum!»

«Sarhoşluktan tabii...»

«Ben de öyle sanıyordum. Anladım ki bir ilgisi yokmuş sarhoşlukla. Geçen akşam sinemadan dönüyordum. Bir dirhem içki Koymamıştım ağzıma. Tam üst başına geldim merdivenin, gene kıymaz mı ayaklarım. Tepetaklak gittim taaa merdivenin alt başına kadar.»

«Uyku sersemliği olacak!»

«Ne uykusu be! Bütün gün uyuyoruz dairede!»

«Nedenmiş, anlayabildin mi?»

65

«Neden olacak... Merdivenlerde lâmba yanmıyor, bir.»

«Neden yanmıyor?»

«İş inada bindi. Tam üç yıldır, merdivenlerdeki lâmbanın parasını tıkır tıkır ben ödüyormuşum. Bizim saate bağlatmış, ev i sahibi. Beş lira, altı lira kat başına elektrik parası kesiyor. Herkesle birlikte benden de... Bu işin farkına varınca, altüst ettim ortalığı, kesip attım telleri saatten. Şimdi, karanlıkta çıkıyoruz merdi-] venleri... Kimse bağlamıyor saatine, dedim ya iş inada bindi!»

«Kablo, çeksin! Lâmba taksın, aldığı kiralardan.»

«Yahu, sen ne söylüyorsun. Herif canavar be! Bana posta koydu, ya yüz lira fazla verirsin, ya da çıkarsın diye. Ben de ne veririm, ne de çıkarım, dedim. Üstelik de kira takdir komisyonuna vereceğim, benden zaten fazla alıyorsun diye tutturdum. Daha fazlasını da verenler olduğu için, kiracıların gözü açılmasın diye bu sefer de sana beş yüz lira vereyim çık, diye tutturdu. Ne alırım, ne de çıkarım dedim. Dayattıkça dayatıyorum. Herif ifrit oluyor. Akla gelmedik cambazlıklar yapıyor bana... Sinemadan döndüğüm gece, kibrit çakıp merdivenleri çıkıyordum. Tam bizim katın merdivenlerini çıkıyordum ki ayaklarım kaymağa başlamaz mı!.. İkinci kibriti çakmağa vakit bulamadan, tepetaklak gittim.

Kalçamı tuta tuta çıktım tekrardan yukarı. Hem de dört ayak... Bizim kata tırmanırken bir de ne göreyim, ellerim vıcık vıcık... Kokladım, baktım, sabun...

Arap sabunu...»

«Vay namussuz vay!»

«Ya... Vıcık vıcık Arap sabunu... Demek her gece ben kendime iftira eder dururmuşum. Sarhoşluktan diye!»

«Pekiii... Bunu öğrenince ne yaptın, boyadın mı herifi, dipten doruğa?»

«Ne mi yaptım? Ertesi sabah, bizim mahalle bakkalına gittim, tam bir teneke Arap sabunu aldım, çaldım kapısını. Kerim Efendi'yi istiyorum dedim, geldi. Sayın Kerim Bey, diye başladım, geç geldiğim geceler, hem zahmete giriyorsunuz. Hem d masrafa... Size bir teneke Arap sabunu getirdim, buyrun! O şaşkın şaşkın bakarken, bu gece de geç geleceğim, dedim. Bol bol kullanabilirsiniz! Tenekeyi içeri bıraktığım gibi yürüdüm.»

«Kullanmış mı?»

«Gece çektim kafayı, çektim... Dut gibi... Ne ayağım kaydı m yuvarlandım.

Efendiler gibi çıktım merdivenleri... Düşeş değil yahu!.. Şeş beş!.. Sen de lâfa tuttun beni, bildiğin gibi oynuyor-uıın. Senin de Kerim Efendi'den kalır yerin yok be!»

Arif, tepesinde birinin dikildiğini anlayınca, başını kaldırdı, I mktı:

«Ooo, sen misin Recep Usta?» dedi. «Sen de gelir miydin hu kıraathaneye?»

«Eeee... Bundan sonra geliriz artık...»

«Neden?»

«Başmühendis yol verdi?»

«Yahu daha geçen hafta zam yapmıştı sana... Herkes saat başına yüz seksen kuruş

alırken, sana üç yüz elli kuruş vermedi mi?»

«Verdi i ..»

«Sonra?»

«Bir hafta sonra da ekibin başında bulunmadığım için, kolumdan tuttuğu gibi atıverdi kapı dışarı!»

«Şikâyet et, Başkana!»

«Nasıl ederim, haklı herif!»

«Ya, öyle demek...»

«Geçirdik şikâyetin zamanını, şimdi o haklı... Haydi, hayırlı akşamlar!»

«Haydi güle güle!»

Recep Usta uzaklaşınca, Hıfzı sordu:

«Tanır gibiyim, bu adamı?»

«Tanırsın canım. Ekip başıydı, Sular İdaresi'nde. Bir gün oturuyordum, daha doğrusu hafiften kestiriyordum, dürttüler, Başmühendis çağırıyor seni dediler.

Yüzümü yıkadım, girdim odasına. Elime bir mektup tutuşturdu. Baktım, yazı

yabancı değil, ama imza yok altında. Tanıdın mı bu yazıyı, diye sordu. Hayır dedim, yabancı gelmiyor ama... Peki dosyaya bak... Rapor dosyasına... Hani ekip başlarından gelen raporlar yok mu? Mutla-67

i

ka onlardan biridir bu... Bir ekip başını, mutlaka başka bir ekip başı şikâyet eder. Mektubu alıp çıkmak istedim, duuur, dedi, sen dosyayı buraya getir.

Gittim, getirdim. İkimiz birden başladık incelemeye... Ben o zamana kadar, kâğıtta ne yazıldığına göz ucuyla bile bakmamıştım. Bir biçime getirip okudum.

Bir ihbar mektubuydu bu...Ali Taşkıran'ı ihbar ediyordu. On, on beş amele çalıştırdığı halde, uydurma imzalarla yetmiş seksen kişilik para çektiğini açıklıyor, Başmühendis'ten, onu sık sık kontrol etmesini istiyordu.»

«Başmühendis ne yaptı?»

«Önce bu mektubun kimin tarafından yazıldığını incelemesi ! gerekiyordu. Rapor dosyasını açtık, bir de ne görelim. Daha birinci rapordaki yazının tıpatıp benzeri değil mi? Baktık, Recep Usta'nın elyazısı...»

«Yani deminki adamın!»

«Evet işte onun!»

«Başmühendis hemen çağırttı tabii...»

«Ne çağırtması! Ben odadan çıkarken açtı telefonu... İhbar edilen Ali'yi buldu.

Bak Ali'ciğim, dedi, ihbar var. Aman biraz dikkatli ol bugünlerde. Bu aybaşı, tam kadronun listesini ver. Listeyi öyle şişirme sakın. Anladın mı? Ekibi de ona göre ayarla! Haydi başarılar. Ben kapının arkasından dinliyordum!»

«Vay anasını be! Demek fazla işçi gösterip çekiyorlar birlikte vezneden parayı!»

«Ertesi gün, baktım, bizim Recep Usta, dairede... Hayrola, dedim, ne var, ne yok? Başmühendis çağırmış da... Bir aksaklık mı oldu, dedim?Kuşkulu kuşkulu yüzüme baktı, yoook dedi, ne aksaklığı olsun! Şu ihbar mektubunu sen mi yazdın diyemezdim ya! Adamcağız, girdi Başmühendis'in odasına. Eyvah dedim, içimden, Recep Usta'nın kuyruğu düğümleniyor!»

«Eeee?»

«İçerde en azdan yarım saat kadar kaldı. Yüzü gözü pırıl pırıl çıktı dışarı, sevinçten. Şu Başmühendis yok mu, çok dürüst adam doğrusu, dedi, etrafını

hırsızlar çevirmiş ama; altın gibi bir

68

yüreği var! Öyledir dedim, iyi benzettin, altın gibi... Hem de yirmi-ılort! Eeee, dedim, ne zamandır saat başına hiç olmazsa bir elli kuruş zam yap der dururdum, o yaptı tam yüzelli kuruş... Ben şaşırmıştım, zam mı yaptı dedim. Ne var bunda şaşacak, dedi; lınkkım değil mi yani? Benden sonra gelen Ali Taşkıran, saatini

Oçyüzelliden alsın da, ben yüzseksen, ikiyüzden alayım, reva mı I tul Aman dedim, çok güzel, sakın işi karıştırma... Hakkın tabii... Hakkın olmaz mı? Hadi güle güle...» «Sonra?..»

«Sonrasını gördün işte. Herif şimdi boşta geziyor. İşinin başında bulunmadığı bir saatte, bir teftiş...

Kapı dışarı! Tencerenin doğurduğuna inanıyoruz da, öldüğüne neden inanmıyalım!»

«Canım, Recep Usta'nın da bir şey dediği yok zaten! Öyle biçimli yemiş ki tekmeyi ..»

«Herifler cambaz... Ev sahibinden taaa Başmühendis'e kadar... Biz de çıkmışız, onlarla aynı ipte oynamaya çalışıyoruz. Dört cihar!»

«Ne dört ciharı be! Beş dört!»

«Ne beş dördü... Ayan beyan dört cihardı işte! Kör değilim l»on!»

«Beş dört oyna! Uzun etme!»

«Dört cihardı... Dört pul alırım, mars! Parti de biter!»

«Hayır beş dörttü... Hadi dört cihar diyelim, mars olur, eder dört! Parti nasıl bitermiş. İki değil misin sen! Diyelim ki parti bitti, ı lir parti daha yok mu?»

«Yok tabii... Mezesine de yenildin, rakısına da!..»

«Canım bir şişe rakı yeter mi iki kişiye!»

«Çok bile gelir!»

«Oyna beş dördünü de uzun etme!»

«Dört cihar... Dört pul alır parti biter. Nesini oynıyayım!»

«Oyna diyorum sana, beş dört!»

«Hayır dört cihar! Bak oğlum, paran yoksa hır çıkarma! ı.ikana da yapışmıyorum senin. Aybaşında ısmarlarsın olur ı ıiier.»

69

«Ulan, seni satın alacak kadar param bulunur her zaman] için!»

«Yaaa! Bugün işler yolundaydı demek... Elli kâğıt göster, senin beş dördünü

kabul ediyorum! Haydi, çıkar cüzdanı!»

«Hakaret ha! Senin ne hakkın var bana hakaret etmeye! Hırsız da sensin namuzsuz da!»

Bütün bezikçiler, prafacılar, kaptıkaçtıcılar, tavlacılar bağırmaya başladılar:

«Heeey, Niyazi, at şunları dışarı be! Onları mı dinliyeceğiz! Burası Dingo'nun ahırı değil, Meşrutiyet Kıraathanesi... Efendiler gelir buraya... Kendini bilenler gelir!»

İki tavlacı çoktan kapışmışlardı. Tavla bir yana gitmişti, pullar bir yana...

Takmaz Niyazi, tam sekizinci bardaktaydı, yani en güçlü zamanı. Her ikisini de tuttuğu gibi attı dışarı. Hıncını şöylece boşaltıverdi arkalarından:

«Boyun bağlarınızdan utanın! Efendi olacaksınız beee!..»

70

UYANIN III

Sabahçılar başlamışlardı erken erken. Başlarını masalara ı lnyayıp kestiriyorlardı. Kimisi kumardan gelmiş olacaktı, kimisi Ay-Yı ldız Otelinden...

Niyazi ifrit olurdu kestirenlere. Önce kuiaklarınn dibinde:

«Çay biir! Şekerli biir!» diye, var gücüyle bağırdı. Bana mısın demiyoriardı.

Sinirlilerden biri kaldırdı başını:

«Çüş!» diye homurdandı, «Dağ başında mıyız be!»

Niyazi'nin tepesi atmıştı:

«Şahinpaşa Oteli mi burası!» dedi, «Kestirmek yasak! İşte o Kadar.»

Vali emeklisi Hurşit Bey erkenciler arasındaydı. Tartışmanın noreye kadar uzayacağını kestirdiği için:

«Bak, Niyazi!» diye seslendi, «Bir bardak su getir bana!»

Su geldi. Yeleğinin cebinden bir karbonat paketi çıkardı, ı .irim bardak suyla dolu dolu bir avuç karbonatı yuvarladı:

71

«Perhiz!.. Perhiz!..» dedi. «En sonunda sabah kahvaltısını bir dilim kızarmış

ekmekle bir bardak çaya indirdik... Hâlâ aynı hazımsızlık... Ekmek taş gibi oturuyor mideme. Yani, bu bir dilim ekmeği de mi yemiyelim. Büsbütün mü aç

duralım be!»

Tarım Müdürü:

«Ben sana dostça bir şey diyeyim mi Hurşit'çiğim!» dedi, «Kes! Bu bir dilim ekmeği de kes! Eğer rahatını istiyorsan o bir dilim

ekmeği de yeme!»

Öğretmen emeklisi:

«Hiiiç üzme tatlı canını!» dedi. «Fırıncılar Derneği Başkanı, bu işi kökünden kesiip atacakmış. Bundan sonra sen sağ ben selâmet!»

«Nasıl kesip atacakmış kökünden?»

«Nasıl mı? Eğer belediye istedikleri zammı kabul etmezse, ekmek çıkarmıyacaklarmış. Çekeceklermiş fırınların kepenkleri-ni!»

Jandarma Komutanı' nm tepesi atmıştı:

«Ne!» dedi, «Bunlar hükümetle oyun mu oynuyorlar!»

«Onun gibi bir şey!»

Defterdar emeklisi:

«Belediye Başkanı'nın beyanatı var gazetede!» dedi. Komutan, kendine bir destek olur diye sordu:

«Ne demiş Başkan?»

«Kızdırmasınlar bu fırıncılar beni demiş, bütün işletmeleri alı-rım elime, şakır şakır ekmek çıkarır, ucuz ucuz veririm İstanbullulara!»

«Hem de yapar bu adam! Hükümetle oyun oynanmaz! Aşkolsun Başkan'a!..»

Hurşit Bey'in kaşları çatıldı:

«Aman ne yapıyorsun sen, Barlas'çığım. Özel sektörü bir ürküttünmü, halimiz dumandır. Baş politikamız, özel sektörü ürkütmemek... Özel sektör dediğin bir salyangoza benzer. Bir ürktümü, girer kabuğuna, kendi kapısını, kendi ifrazatı

ile mühürler. Kulağının dibinde gümbür gümbür davul çalsan, başını çıkarıp bakmaz bile.»

72

Yanından geçen Niyazi'yi tuttu kolundan:

«Bu karbonat bana mısın demedi. Bak oğlum Niyazi! Bana bir maden suyu getir dışarıdan. Al şunu. Ha? Ne diyordum? Aman bu özel sektör ürkmesin! Büyük şehirlerimizde bu özel sektörü kolay kolay gözle göremezsin ama, kasabalarımızda, köylerimizde özel sektörün bir adı da Ağa'dır, falan Bey'dir, hatta falan Efendi'dir. Bu adam, yerine göre parti başkanı, yerine göre Bey, yerine göre de çiftlik sahibi... Bankalarda ortaktır, ithalâtçıdır, müteahhittir, fabrikatördür. Kadirli Kaymakamı Mehmet Can gibi bir aydını bir parmak havalesiyle taa güneyden, kuzeye savuruve-ren de bu özel sektördür işte!

Neler çektim ben bunlardan! Ramazan geldimi, yüreğim küt küt atardı. Hacı Dursun Efendi, bir biçimine getirir, iftara çağırır seni. Gitsen bir türlü, gitmesen bir türlü... Atlattın diyelim, yandın. Dedikodu alır yürür. Bu zındık kaymakamı

da kim gönderdi başımıza... Mektuplar, telgraflar yağar Ankara'ya. İster istemez kalkıp gideceksin iftara. Gittin değil mi, gene yandın! Ertesi gün, başka bir fayton dayanır kapıya. Onu da kırmıyacaksın ister istemez! Otuz Ramazan kurtaramazsın yakanı özel sektörün şerrinden!»

Öğretmen emeklisi:

«Daha Ramazan'in başında ilân edersin. Beni hiçbir özel sektörün iftara davet etmemesi rica olunur diye... Çünkü ben, oruç tutmuyorum dersin açıktan açığa, olur biter!»

«Tamam, büsbütün yandın! Kendi elinle kendi kuyruğunu düğümledin demektir!»

«Neden yahu! Biz laik bir ulus değilmiydik, ne oldu laiklik ilkesi!»

Taa sobanın başından konuşmayı sinsi sinsi dinleyen Tabelâcı Rıza, dayanamadı:

«Evet öyleyiz Beybaba!» dedi. «Onun için, ağır hastalarımıza veremediğimiz dövizi, hacı adaylarına çıkarıyoruz. Bir hacı, bu milletin başına, helâlinden tam dörtyüz dolara mal oluyor. Helâlin-* len diyorum, anlarsın gerisini! Her gün üçyüz hacı adayı başvu- myormuş döviz için. Günde yüzyirmi bin dolar! Soruyorum size

beyler! Bu yüzyirmi bin doları kapatmak için her gün kaç bin salyangoz toplamamız gerekiyor, bir düşünün! Kaç bin kilo maydanoz, kaç milyon sülük?»

Öğretmen emeklisi:

«Arkadaşlar!» dedi, «Benim anlıyamadığım bir şey daha var. Biz, az gelişmiş bir millet miyiz? Yoksa çok mu gelişmişiz? Eğer az gelişmiş, yahut hiç gelişmemiş

bir milletsek, bu dövizleri neye har vurup harman ediyoruz?»

Rıza bu soruyu da cevapsız bırakmadı:

«Biz!» dedi, «Ortak Pazar'a girerken, çok gelişmiş bir milletiz. Amerika'dan, ya da Almanya'dan yardım isterken, az gelişmiş hattâ hiç gelişmemiş bir milletiz!

Çözümlenemiyen bir sorunumuz daha var. Asyalı, Avrupalı olma işimiz. Biz Orta Doğu Pak-tı'na girerken Batılı, Cento'ya girerken Doğulu!.. Milletler arası

Futbol Federasyonu'na girerken Avrupalıyız, İslam Konferansı'na girerken Asyalı!»

Hurş'ıt Bey, Niyazi'nin getirdiği maden suyundan bir iki yudum içtikten sonra:

«Evet...» dedi, «İşin en doğrusu bu bir dilim ekmeği de kesmek... Toprak Mahsûlleri Ofisi'nin gücüne gitmesin, ekmekten başka her şeye benziyor bu mübarek! Ne karıştırırlar içine bilmem ki... Geçen gün bizim Ömer'in, ilkokul birinci sınıftaki kızı sordu bana: Dede'çiğim, dedi, ekmek neden yapılır?

öğretmen ödev verdi de... Kızım, dedim, bu öylesine bir soru ki, bunu ne Fırıncılar Derneği Başkanı çözer, ne Belediye Başkanı, ne Toprak Ofisi! Ne yazayım diye sıkıştırdıkça sıkıştırdı. Yaz, kızım, dedim, ekmek değirmende öğütülebilen bir şeyden yapılır bu memlekette, yalnız buğdaydan yapılmaz!

öğretmeni, kafası işleyen bir adammış. Aferin kızım demiş, al sana Hayat Bilgisi'nden on numara!»

Telgrafçı:

«Şu Amerikalılar da olmasa...» dedi, «Ekmeğin adını çocuklarımız ancak kitaplardan öğrenecek. Gene ikiyüz ton buğday gönderiyorlarmış. Seferberliğin sonlarına doğru, bir un göndermişlerdi bize, kâğıt gibi bir un. Ekşi ekşi de kokardı ekmeği!»

74

Öğretmen emeklisi:

«Evet!» dedi, «Patates unu!»

«Ne olursa olsun... Ellerine ne geçerse gönderiyorlar bize... insanlığına hiç

denecek yok şu Amerikalıların. Onlar da olmasa, vay haline insanlığın!»

Defterdar emeklisi, gözlüğünü bunalmış gibi çıkardı, birden gözünden:

«Vay anasını!» dedi, «Amerikalılar silâhsızlanmayı istemiyor-larmış!»

«Yalandır!» dedi, telgrafçı, «Aslı yoktur!»

Defterdar, yeniden taktı gözlüğünü. Başladı okumaya:

«Birleşik Amerika'da yayınlanan bir raporda öğrenildiğine göre, tam yirmi bin firma, Cenevre'de yapılan silâhsızlanma görüşmelerinden sonuç alınmamasını

istemektedir. Savaş endüstrisinin, Amerikan ekonomisinde çok önemli bir yeri olduğu, bu raporda açıklanmakta, Cenevre'de alınacak olan kararın bu yirmi bin firma üzerinde, dolayısıyla Amerikan ekonomisinde ciddî tehlikeler yaratacağı

ileri sürülmektedir. Ha? Ne buyrulur bu rapora?»

Hurşit Bey, şişede kalan son maden suyunu da kaldırıp içti hışımla, öğretmen emeklisi:

«İçilir bu haberin üstüne!» dedi, «Başka türlü hazmolmaz doğrusu!»

Vali emeklisi:

«Ben çok korkarım bu özel sektörden» diye başladı, «özel sektör hükümetin içine giremediği zaman ne yapar yapar, senatörleri, başkanları, başbakanları

değiştirir... Kaymakamlar, onun elinde, sadece Yalova kaymakamıdır! Oğlum Niyazi! Sen bana şekeri az bir kahve getir, bastırsın!»

Niyazi uyuyanlardan birinin kulağının dibinden seslendi:

«Şekeri az biiir! Uyuma ocakçı! Bak beyler neler, konuşuyor!»

«Ha ne diyordum. Nasıl vali olduğumu öğrenmek istemlisiniz? Karadeniz kıyılarında bir kazaya vermişler beni. Hükümet

75

binası, eski bir okuldan bozmaydı... Dökülüyordu sizin anlıyaca-ğınız! Yazdık, çizdik... Bir ödenek kopardık... Biraz da yardım sağladık özel sektörden. İş geldi dayandı hükümet konağının yerine!

Köprübaşı'm, Kafaoğlu istemez. Konak bayırını Hacı İlyas Efendi... Pazaryeri, Uzun Ahmet'in işine gelmez. Yalıboyu Recai Efendi'yi aşmaz. Aşağıçarşı'da atsak temeli, Yukarıçarşı'daki ağalar bozulur.

Yukarıçarşı'da bulsan arsayı, Aşağıçarşı'dakiler dayanır kapıma. Hükümet binası dediğin, halkın harman olduğu yerde olmaz mı? Tam mahallenin göbeğinde attırdım temeli. Bu sefer birbirini çekemiyen ağalar, hemen ağız birliği ediverdiler. Vaaay! Çoiuğumuzun, çocuğumuzun, yani karımızın, kızımızın başı açık dolaştığı

mahalleye Hükümet binası mı yapılırmış! Bu Kaymakam'da hiç mi namusumuza saygı yok!

Heyetler yola çıktı. Başta Kalaycıoğlu, Hükümet binası mutlaka eski yerine yapılmalı diyor da başka bir şey demiyor. Kırk yıllık Merkez Kahve-si'ni, kırk yıllık Merkez Oteli'ni, kırk yıllık Merkez Lokantası'm kör-letmeye ne hakkı varmış bu Kaymakam'in! Ankara'dan müfettişler gelmeye başladılar akın akın. Ne yaptılarsa para etmedi. Göz var, iz'an var. Bütün müfettişler benim seçtiğim yeri beğenmekten öteye geçemediler. Temel karış karış yükselip dururken, Haziran geldi, dayandı. Karadeniz kıyıları bu aylarda şenleniverir birden. Baktım bir gün, Dahiliye Vekiii'nin arabası, Kalaycıoğlu'nun köşkünün önünde duruverdi. Akşama ben de davetliydim yemeğe.

Ben, bir zılgıt gelecek ama nerden gelecek diye beklerken, Kalaycıoğlu başladı

söze, Bizim Kaymakam Bey diye girdi hikâyeye... Eşi emsali bulunmaz öylesine bir kaymakammışım ki, elime kimse su dökemezmiş. İdarecilikte, siyasette, hattâ

ilimde, fende bütün memleket karış karış gezilse, kimse rastlayamazmış benim gibisine. Kaymakam değil, vali olacak adammışım!.. Bu kadar övülürse bir kaymakam, bakana da bir iş düşer elbet. Kalktı yerinden elimi sıktı. Sizin gibi genç arkadaşlarla iftihar ediyorum, dedi. Kalaycıoğlu, öbür ağalara bakıp, bıyık altından kıs kıs gülerken, sayın Bakan Bey sarıldı boynuma, alnımdan öptü.

Hakkâri Valiliği'ne tâyinimi hemen oracıkta yapıverdi! Daha ne yapacaktı.

İstanbul Valiliği'ne mi, atayacaktı beni!»

«Vayyy!» diye iki kat oldu, «Kavruldu parmaklarım!»

Tabelâcı Rıza başladı çıkışmaya:

«Ne yapışırsın yeni gelin gibi sobanın kapağına! Maşa dururken ne yakarsın elini! Şopar İbram da ekmek yiyecek bu memlekette, maşa satıp da!»

Canı yanan Niyazi, acısını uyuyanlardan çıkarmak için başladı uyuyanları sıradan dürtüklemeye:

«Uyanın be! Uyanın artık! Tembelhaneye çevirdiniz koskoca Meşrutiyet Kıraathanesi'nü Heeey! Sana söylüyorum! Sil gözünün çapağını da aç gözünü!

Üsküdar'da sabah oldu! Bu ne uyku be!»

Sonra emeklilere döndü:

«Uyuyor millet!» dedi, «İstediğin kadar dürtükle, kılı kıpırdamıyor namussuzum kimsenin!»

77

KURU FASULYE DURMUYOR Kİ

Öğle yemeğinden sonra, teker teker düştüler kıraathaneye. Bu saatte emeklileri görmeye alışık değillerdi müşteriler.

Üniversitede Kalem'de çalışan Bülent:

«Gene dünyasına darıldı emeklilerden biri galiba?» dedi, «Cenazeye gidecekler.»

Arkadaşı Behçet:

«Yok, hayır!» dedi, «Keyifli görünüyorlar. Bir yas havası yok!»

«Canım, onlar sıranın kendilerinden atladığını görünce de keyiflenirler.

Bilirler her saniye topun ağzında olduklarını.»

«Bak, bak! Bizim Barlas, madalyasını da takmış!»

«Daha iyi ya! Bu madalya cenaze günlerinde değil de bayram günlerinde takılmaz mı?»

«Ölen için cenaze... Geride kalanlar için bayram!»

«Ama var bir şey!»

«Ölüm için değil bir araya gelişleri... Saat ikiyi geçiyor. Öğle namazı çoktan kılınmış olacak.»

78

Denizci emeklilerden Selim Dalgakıran, dümen suyunda boyacı Şopar Arifle girdi içeri. Arif, kapıdaki «Boyacı ve satıcıların girmeleri yasaktır!» levhasına sırt çevirerek, ancak böyle hatırlı birinin yedeğinde girebilirdi bu yasak bölgeye.

Dalgakıran'in uzattığı pabuçlara başladı saygıyla fırça sallamaya, yavaştan, yavaştan...

«Var bir şey!» dedi, Bülent, «Boşuna tekliğe kıymaz Selim Bey! 18 Mart dersen o da çok gerilerde kaldı!»

Arkadaşı:

«Dur, öğreniriz!» dedi, «Niyazi, bakar mısın biraz! Yahu, bu morukların nesi var bugün, yortuları mı, bayramları mı? Gelmezlerdi bu saatte!»

Niyazi eğildi kulağına:

«Tefeci Hayri Efendi var ya!» dedi, «Onun kızıyla vermiş mercimeği fırına!»

«Kim vermiş?»

«Barlas'm oğlu Erol!»

«Eeee?»

«Kız altı aylık gebe! Barlas tutturdu, ben bu kızı evime sokmam diye. Hayri Efendi, ne yaptı yaptı, avuç dolusu para döktü. Ev tuttu Cihangir'de. Dayadı, döşedi. Bugün nikâhları kıyılıyor, senin anlıyacaaan!»

Bir boyacıyla Hurşit Bey de girmişti içeri. Niyazi, önce boyacıya ters ters baktı. Sonra Hurşit Bey'e:

«Sözde valilik etmiş!» dedi.

«Yasaktan herkesten önce onun anlaması lâzım. Oysa, kendisi sokuyor boyacıları

içeri!»

«Boş veer!» dedi Bülent. «Böyle günlerde nizama, intizama bakılmaz!»

Bu ikinci boyacıya Şopar Arif de kızmışa benziyordu. Sıradan çıkarırdı

emeklileri. Bu piçkurusu da nerden gelmişti.

«Ne oldu, senin de vardı bir nişanlın? Götür artık Evlendirme dairesine şunu!

Karnının şişmesini mi bekliyorsun, sen de...»

79

«Bizim beklediğimiz başka şeydi. Bekledik bugüne kadar. Ne gelen var, ne giden!»

«Neydi beklediğin?»

« Zam bekledik ilk günlerde, terfi bekledik! Bir yolunu bulup başka bir yere sıçrarız dedik! Olmadı, olmadı!..»

«Kader!»

«Doğru, sosyal kader! Her şey kılı kılına, öyle hinoğlu hince hesaplanmış ki...

Bu çemberi kırıp çıkabilen talihliye aşkolsun. Geçti bizden evlenmek!»

«Canım bırak şu sosyal mistisizmi! Kız mı yok memlekette. Hani kocakarıların bir sözü vardır, elini sallasan ellisi diye be! Şimdi, elini değil, parmağını

salasan yüzelisi ! . .»

«Neyini sallarsan salla! Kızı bulmakla iş bitmiyor ki... Biz bulduk da ne oldu sanki. Biliyorsun, on yıldır, Üniversite'de çalışıyorum. Askerlikten önce Hukuk'a yazılmıştık. Hem ev geçindir, hem oku, olmadı. Yapalım şu askerliği de çıksın aradan, dedik. Tezkereyi koyduk cebimize. Bu sefer, olmuşken, doktor olalım diye düşündük. Temiz iştir doktorluk... Bak, şu emekli sürüsüne!

İçlerinde bir tane doktor var mı? Doktorun emeklisi olmaz arkadaş, her şeyi olur da... Bezirganı olur, simsarı olur, tefecisi olur, karaborsacısı olur, emeklisi olmaz. Politikacısı da olur. Neyse, biz de doktorluğa özendik, girebilirsen gir fakülteye! Kadro meselesi dediler. Dişçilik, dedik, olmadı! Peki Eczacılık olsun dedik, o da olmadı! Mühendislik... Ona da benim kafam yatmaz. O kadar gittik geldik ki Üniversite'ye, hiç olmazsa bir iş versinler de çalışalım diye düşündük. Hep kadro meselesi çıktı karşımıza. En sonunda yüzelli lira aylıkla, gece bekçisi kadrosuna girdik, bilmem hangi fakültenin muhasebesine verildik.»

«Gece bekçisi olarak ha?»

«Canım kadromuz öyle.»

«Nişanlın ne dedi?»

«Nişanlım mı? Müjdeye gittim, girdim diye. Nereye dedi, Üniversiteye dedim. Oh, oh!.. Tebrik ederim, hangi fakülteye girdin, diye sordu. Muhasebeye, dedim.

Şaşırdı, kaldı, öyle fakülte

80

var mı Universite'de diye baktı gözlerimin içine. Var, dedim, bizim gibiler için var! Anlar gibi oldu. Yani dedi, memur olarak girdin haaa? Hayır, dedim, gece bekçisi olarak!.. Büsbütün şaşırdı. Ne var bunda şaşacak, memur değilim ama memur sayılırım. Bekçi değilim ama, bekçi kadrosundayım. öğrenci değilim ama Üniversitedeyim işte!»

«Tabii, allak bullak oldu kızcağızın kafası?»

«Öyle oldu. Sonra tasalı tasalı baktı yüzüme. Aylık, diye sordu. Aylık mı, dedim, korka korka... Şimdilik yüzelli lira! Yazık, dedi, evlenemeyiz bu parayla. Bekleriz dedim, bir gün kadromuz değişir. Böyle sürüp gitmez ya bu iş!

Söyle Behçet'çiğim, haklı değil mi kızcağız? Nasıl evlenirsin bu parayla? Aylık yüzelli lira!.. Kuru fasulyenin kilosu yüz kuruştu o günlerde!»

«Hep öyle kalmadı ya işler?»

«Evet, öyle kalmadı. Bir yıl sonra kadro değişti. Gece bekçisi kadrosundan laborant kadrosuna geçtim.»

«Muhasebedeki iş ne oldu?»

«Canım iş aynı iş, kadro değişti diyorum sana!»

«Aylık da değişti tabii?»

«Aylık mı? Kadroyla birlikte o da değişti. Oldu yüzyetmiş-beş!»

«Evlenseydin artık!»

«Ama kuru fasulye de oldu yüzyetmişbeş. Sonra bizim nişanlı en azdan benim bir Şef olmamı istiyordu. Bir laborant karısı olmak işine gelir miydi! Bordro işleriyle uğraşıyordum Kalem'de. Daha doğrusu aylıkları veren arkadaşa yardım ediyordum. Profesör yüzü görmeye de başladık her ay başı! Ödenekti, yolluktu, ne uydurma listeler, faturalar geçmedi elimizden! Derken bir profesörün desteğiyle geçiverdik «elektrik ustası» kadrosuna. İnsan, kontrol saati gezdirmeden gece bekçisi, mikroskop görmeden laborant olur da, arka cebinde tornavida taşımadan neden elektrik ustası olmasın!»

« Peki, aylık?»

«Yirmibeş lira zam!»

81

«Yani oldu ikiyüz lira.»

«O gün için ikiyüz lira iyi para! Evlenseydin!»

«Kuru fasulye de oldu ikiyüz kuruş, ne haber?»

«İşim gittikçe önem kazanmaya başlamıştı. Masam biraz daha büyüdü. Şef, bana güvenerek bir saat geç gelmeye, bir saat erken gitmeye başladı. Profesörlerle daha sıkı fıkıydım artık. Avrupa'ya gidip gelenlerin ödenekleri benim elimden geçiyordu. Londra, Paris, New York, markalı kravatlarla gönlümü almayı

unutmuyorlardı. Ama, kadroda elektirik ustası görünüyormuşum, ne çıkar! Bizim nişanlı nedense, çok küçük görüyordu beni. iki yıl da böyle geçti. Bir sabah, şef, kadromun değiştiğini müjdeledi. Bordroda adımın karşısına «Yabancı dil, daktilo» diye bir kayıt geçildi.

«Aylık?»

«Elli lira zam!»

«Kuru fasulye de elli kuruş birden fırladı, o da oldu ikiyüzel-li!»

«Tabii evlenemedin!»

«Nasıl evlenirsin! İşler aylıkla ölçülemiyecek kadar arttı. Bizim Şef haftada bir gün izin yapmaya başlamıştı. Geldiği günlerde istim üzerinde duruyor, yerini bile ısıtmadan gidiyordu. Bordroları ben yapıyor, aylıkları ben veriyordum. İki yıl da böyle geçti!»

«Kadro değişmedi mi?»

«Bu çalışmaya kadro mu dayanır. Geçtik, ressam kadrosuna!»

«Aylık? Elli lira daha...»

«Hayır, bu sefer yetmişbeş lira zam!»

«Çok güzel! Hemen evlenseydin!»

«Evlenmek mi kuru fasulye olduğu yerde durmuyor ki. Oldu o da üçyüz!»

«Tüüh be! Eee sonra?»

«Yabancı dilden çakmadan, yazı makinesinde şapkalı a'nın yerini bilmeden nasıl

«yabancı dil, daktilo» olduysak, bir kuş res-

mi çizmeden de ressam kadrosuna geçivermiştik. Şef, muhasebeye uğramaz olmuştu artık. Bordrolar, müstahdemi, memuru, profesörü ile hep benim elimden geçiyor, ödenekleri, yollukları ben hesaplıyordum. Şef adına telefonlara cevap veriyor, Rek-tör'e bile ben çıkıyordum. Profesörlerle enseye tokat gidiyorduk nerdeyse.

Bizim hediyeler boyun bağından çoktan gömleğe yükselmişti. Derken...»

«Gene kadro değişti. Ne oldun bu sefer Bülent'çiğim?»

«Teknisyen!»

«Aylık oldu üçyüzelli?»

«Hayır Behçet'çiğim, tam dörtyüz!»

«Çok güzel! Eee artık, bu sefer evlenebilirdin!»

«Fasulye oldu dörtyüzelli... Et oldu ondört lira. Ispanak oldu dört buçuk, beş buçuk lira... Buyur, evlen bakalım! Eğer alacağın kız, teknisyen kadrosunda bir «müstahdem» le evlenmeğe nezâketen razı bile olsa, evlen göreyim seni!»

«Kaç yıldır teknisyen kadrosundasın?»

«Tam dört yıldır!»

«Ne zaman kadro değiştireceksin?»

«Behçet'çiğim, bizim kadro buraya kadar artık. Anladın mı, tam buraya kadar! Dama dedik, kaldık!»

«İlerisi yok demek!»

«Var... Var ama, bize göre değil!»

«Yahu, profesörlerden falan tanıdığın yok mu? Rektör falan?»

«Hepsi tanıdık.»

«İyi ya! Bir yolunu bulursun canım!»

«Bulamam!»

«Dört yüzden yukarı kadro yoksa, o başka!»

«Var, olmaz olur mu? Kadronun dört yüzden yukarısı, profesörlerin okuyamıyan, diploma alamıyan haylaz kayınbiraderleri, serseri yeğenleri için. Yani masa başında bile oturmayan arkalıların... Çalışanların kadrosu dört yüzde bitiyor!»

«Peki, senin nişanlı farkına varmıyor mu, bu işin?»

83

«Ben anlattım ona, bak kızım, dedim, şu bizim Üniversitede, bir bizim gibiler var, bir de elleri cebinde, bütün gün dolaşanlar... Yani yükün altına girmedikleri halde, kadrosu dört yüzden başlıyan imtiyazlılar.»

«Anlayabildi mi bari?»

«Daha da fazlasını anladı. Yalnız, sizin Üniversite'de mi, dedi. Bütün memlekette hep böyle bu iş! Mesele yükün altına girmeden kadroyu dört yüzden başlatabilmekte...»

«Bak heleee!»

«Ve bir gün, aldı başını, bu kadrosu dört yüzden başlıyan haylazlardan biriyle evleniverdi!»

«Oooh! Eline sağlık! Evet, kadınlar için bazı kolaylıklar yok değil!»

«Beyoğlu sokaklarında öyle de çok firesi var ki bu kolaylığın.»

Şopar Arif, emeklileri sıradan boyamıştı. Behçet, bir pabuçlarına baktı, bir Şopar Arifin sandığına:

«Gel!« dedi, «Şunları da boya bakalım!»

Sandığın dört ayağını ileri geri çekerek, yerine oturttuktan sonra:

«Buyur Abi!» dedi.

«Kaçtan boyadın ihtiyarları?»

«Teklik! Bahşiş nanay bu tekavitlerde. Nerdeyse el uzatıp dilenecekler!»

«Söyle bakalım Arif! Senin rahmetli ne demişti sana!»

«Şunu öğütlemişti Bihçet Abi! Oğlum Arif! Adam olmak istersen, işte sandık!

Serseri olmak istersen al eline darbukayı!»

«Sen hangisini seçtin?»

«Gündüzleri sandık... Geceleri darbuka...»

«Kaç çocuğun var senin!»

«Dur bir düşüniyim. Üç kız, iki uğlancık Uriyeden. Yenisinden de bej uğlan, ikicik de kız. Kaç etti Bihçet Abicim!»

«Karıştırdık hesabı! Kâğıt kalem lâzım içinden çıkmak için!»

Eksoz gürültüleri artmıştı dışarda. Kapının önüne sıradan 84 dizilmişti arabalar. Şoför Cemil'in arabası kapıya bordaladı. İçinden Tefeci Hayrı çıktı. Kapıdan seslendi, emeklilere:

«Buyurun Beyler, gidebiliriz!»

Emekliler, cenaze tabutu görmüş gibi, birden ayaklandılar. Oğlan babası Barlas başta, çıktılar birer ikişer dışarı. Şoför Cemil kaptı ilk çıkanı, buyur etti arabasına. Arabalardan dördü beşi boş kalmıştı. Hayri Bey yeniden göründü kapıda. Kumarcılar görmezlikten geldiler. Beş on kişi ister istemez kalktı ayağa. Boş arabalar da dolmuştu.

Niyazi kapıyı arkalarından kapadıktan sonra, rahat bir soluk aldı:

«Ulan!» dedi, «Asılacak mısın, tefeci kızına asıl!»

Gözü Şopar Arif'e ilişmişti:

«Çık dışarı!» diye gürledi.«Tefeci Hayri'nin kızı koca buldu diye kahvenin kırk yıllık raconunu altüst ettiniz be! Ulan bi daaa bu kıraathaneden içeri ayak basarsanız, başınızda parçalarım sandığınızı. Al voltanı, yallah!»

Bir tekme salladı kuyruksokumuna doğru, şakacıktan. Bülent, arkadaşını

dürtükledi:

«Gidelim!» dedi, «Yeter bu kadar dalgamızı geçtiğimiz. Yemekten beri hep dışardayım. Bir görünelim hiç olmazsa Kalem'de. Bundan sonra hep böyle...

Nerden? Saymanlık'tan! Nerden, Defterdarlık'tan! Nerden, Vilâyet'ten! Anlıyorsun ya Behçet'çiğim, dama dedik kaldık dört yüzde. Yok ilerisi bizim için. Geçti kavak ağacında nar yetiştirdiğimiz günler, hem de kafam kadar! Beyzadeler, dil dökmeden, yükün altına girmeden yükseli-yorlar.»

SATILIK

KIZ EVLATLAR

Kurbağa Kralı, rakısını çekmiş, üstüne kahvesini içiyordu...

Kıraathanenin taaa öbür ucundan ev tellâlı Hasbi Efendi'ye seslendi:

«Merhaba Hasbi Efendi! Nasıl gidiyor işler!» «İşler mi?..» diye duraladı, «EhhhL

Orta şekerli!» Kurbağa Kralı'nın keyfi yerindeydi bugünlerde: «Memlekette iş yok derler...» diye başladı, «İş mi yok! Otuz

kuruştan kurbağa topluyorum da kimsenin kılı kıpırdamıyor...

Hem de kepçesi, kovası da benden!» «Ne kepçesi bu?» «Kepçe... Bayağı kepçe...

Elleriyle yakalayacak değiller ya

kurbağayı. Süzgeçli kepçeler yaptırdım. Daldırırsın dereye... Hooop! Süzülüverir makarna gibi!..»

Foto Burhan, bütün gün, okuna okuna paçavraya dönmüş

bir gazeteden başını kaldırdı:

«Abi!» dedi. «Bir adam günde kaç kurbağa yakalayabilir?»

«Adamına göre. Çayına, deresine göre. Kurbağasına göre.»

«Yani... Ortalama demek istiyorum!»
«Ortalamaaa... İki yüz, üç yüz kurbağa!»
«Otuz kuruştan ne eder? Doksan lira! Eğer, doksanı bırak, otuz lira kazanacağımı
bilsem bugün bırakırım işimi! Ne var fotoğrafçılıkta be!»
«Ne duruyorsun! Durduğun kabahat! Yarın sabah gel, al kepçeni, tak kovanı
koluna! Marş, marş... Kâğıthane deresine!»
Demirci Ali:
«Abı!» dedi. «Sormak ayıp olmasın ya... Ne yapıyorsun bu kurbağaları sen?»
Kurbağa Kralı bir kahkaha attı:
«Ne mi yapıyorum? Konser verdiriyorum kurbağacıklara. Satıyorum be! Cayır cayır Fransızlar'a satıyorum... Çil çil dövizler giriyor memlekete. Elli tonluk anlaşmam var Avrupa'yla.»
«Fransızlar n'apıyor bunları?»
«Arka ayaklarını çıtır çıtır yiyorlar. Fransız sosyetesi bayılıyor kurbağanın arka ayaklarına. En itibarlı misafirlerine ikram ediyorlar bunları. Anladın mı?
Biz aç gezeriz de yüzüne bile bakmayız, değil mi?»
Yeşildirekli Cavit:
«Sus be Abi!» dedi. «Midem bulanmaya başladı. Nerdey-se...»
Çantacı yanında çalışan Nevzat, telâşla girdi içeri. Bir iki masanın önünde dikilip karşı sokağa göre yerini ayarladı. Tam Hasbi'nin masasına çöküverdi. Ev tel âlı:
«Gene o dalga mı?» dedi.
«Hep o... Başka ne olsun... Beni katil edecek bu kız! Ulan parmağında oynatıyor be !»
«Yok!» dedi Hasbi. «Sen bunu anladıktan sonra katil olmazsın! Boş ver böylelerine... Senin gibi kaç tanesini dolaştırıp duruyor Saadet apartımanını
önünde!»
Demirci Ali dayanamadı:
«Geçen gün geçiyordum, apartımanın önünden,» dedi, «Çık-87
mış kapının önüne, çulunda iş yok ama, tazı da, tazı hani, diye lâf attı bana!

Kızım dedim, tazıda da iş yok. Biz günlük nafaka peşindeyiz. Sonra... Kapıcının kızı da olsa... Mahallenin kızı sayılır, bozmadım ağzımı, neyime gerek!»

Yeşildirekli Cavit:

«Hangisiydi! Ortancası mı, büyüğü mü?» diye sordu.

«Ne bileyim... İkisinin birbirinden farkı yok ki... Al birini, vur öbürüne!»

Ev tellâlı;

«Siz bilmezsiniz!» diye başladı. «Babaları Şevket Efendi tam altı sene oluyor bu apartımana gireli. Bir Boyabatlı hemşerisi yollamış onu, mal sahibine. Mal sahibi soruyor Şevket'e... Evli misin, bekâr mı diye... Evliyim emme diyor, sen bizim evliliğimize heç gulak asma. Ne çarıklıdır ooo, siz hiç bilmezsiniz! Bir Köroğ-lu bir Ayvaz diyor. Karı çifte çubuğa göz kulak oluyor memlekette!»

Nevzat sandalyesini ileri geri ayarladıktan sonra, tam Saadet apartmanının kapısını dikizleyecek bir noktada çakıldı kaldı:

«Abi!» dedi. «Ben sanıyorum ki kızı kaçıracaklar bu gece.»

«Nerde öyle enayi!» dedi, Hasbi Efendi, «Babası çoktan razı bu işe...»

Nevzat dikleşti birden:

«Ben razı değilim. Hacer'le görülecek daha, çoook hesaplarım var!»

«Bırak kaçsınlar, boşveeer! Haaa? Ne diyordum? Daha haftası olmadan şalvarlı, mintanlı bir karı peydah olur kapıcı odasında... Mal sahibi sorar, bu da nerden çıktı diye... Şevket bizim karı bu, diye cevap verir. Dalağında sancısı var da.

Gurabiye Hastanesi'ne yatacak... Peki der, yatsın bakalım. Bugün yatacak, yarın yatacak derken ne ağrısı kalır, ne sancısı... Günlerden bir gün on iki, on üç

yaşlarında alyanaklı bir kız çıka gelir, çiçeği burnunda...»

«Yani benim Hacer!»

«O işte! O vakit kıçında, anası gibi şalvar... Mal sahibi, bu 88

da kim diye sorar... Eski karımdan, diye cevap verir. Bir kapıya hizmetçi veririm, gider başımdan. Siz bilmezsiniz!.. Bu Boyabatlı-lar bir teşkilât!..

Erkekleri kıyak hademedir haaa!.. Kızları hizmetçi!.. Neyse... Hafta geçmeden verir Şişli'de bir apartmana, üç yüz liraya. Aylık da yüz lira!.. Kızı

giydirirler, kuşatırlar, şehir kızından farkı kalmaz. On beş gün mü, geçer aradan, bir ay mı, buzdolabındaki pirzola yüzünden bir kavgadır çıkar. Ertesi gün kız babasının yanında... Hanımefendi de peşinden damlar. Hadi kız, gel gidelim, der. Hacer oralı değil! Anan yahşi, baban yahşi, kız gitmez, gitmez!..

Hanımefendi arkasına bakaaa baka döner gider.»

«Öyle ya!.. Zorla da götüremez ki!» Aradan iki gün geçmeden Hacer başka kapıya... Dört yüz de yeni evden alır...»

«Aylık?»

«Aylık yüz elli! Kız bir ay durmaz ki aylık alsın! Oradan da bir bahane bulup kirişi kırar, iki hafta geçmeden.»

«Babası, anası öğretiyor tabiii!»

«Kim öğretecek başka!.. Dedim ya bunlar teşkilât! Öylesine bi teşkilât ki, Masonlar Derneği halt etmiş yanında. Bakıyor ki bu iş, kârlı iş... Bir gün kapının önünde bir şalvarlı kız daha! Mal sahibi, hani diyor, Şevket Efendi, sen bir Köroğlu bir Ayvaz'dın., bu çocuk da kim oluyor? Bu çocuk mu, diyor, bu da öbür karıdan...»

Nevzat sordu:

«Bu da ortanca kız, Hayriye olacak?»

«İşte o haspa... Onu da veriyor Maçka'da bir apartımana...»

«Ay geçmeden dönüp geliyor tabiii...»

«Bunlar teşkilât dedim ya! Aradan hafta geçmeden kapının önünde şalvarlı

mintanlı bir çocuk daha peydah oluyor. Soruyor mal sahibi. Şevket Efendi, bu da kim? Kim olacak Beyefendi, bu da imam nikâhiyle aldığım karıdan, kocadaki ablasına bırakmıştım da...»

Nevzat:

«Bu da Zeynep... Şimdi on iki yaşında...» dedi.

89

«Tabiii o zaman altı yaşında ya var, ya yoktu. Parmak kadar çocuk da hiçmetçiliğe verilmez ya... Onu da evlâtlık diye veriyor, kısır bir hanımefendiye. Hepsinden de baskın çıkıyor bu bacaksız.»

Nevzat birden dikildi ayağa:

«Bakın, bakın!» dedi, «Bir Ford giriyor sokağa... Hayriye'nin dediği doğru demek... Kaçıracaklar demişti ablamı...»

Hasbi Efendi:

«Allah, Allah!.. Herkes bildikten sonra, bu nasıl kaçırmak böyle!.. Vardır bir oyun bu işin içinde!»

«Hayır, kaçıracaklar!»

«Olabilir de... Neyse gelelim hikâyemize... Bacaksız hepsinden de baskın çıkıyor. Şalvarla veriyorlar bir eve, evlâtlık... Üç yüz, beş yüz liraya...

Giydiriyorlar kuşatıyorlar. İstanbul çocuğundan ayırabilirsen, aşkolsun! Bir gün sözde babası görmeye gidiyor kızını... Bir yapışıyor babasının boynuna ki, sorma! Sakız gibi... Ayırabilirsen ayır! Ağlar da ağlar... Durmam bu evde diye tutturur. Eh n'apalım derler al götür bari... Çiçek gibi döner eve. Gelir gelmez giydirirler şalvarı, bu sefer başka bir kısır hanımefendiye... Köyden yeni gelmiş şalvarlı çocuğun alıcısı çok olur. Düşünün, ayda bir ev... Her evden üç

yüz, beş yüz lira... Allah ne verdiyse. Üst baş da cabası...»

Nevzat'ın artık kulağına lâf girmiyordu. Gözleri sokağın içinde fenerlerini söndürüp yakan arabadaydı. Sigara üstüne sigara yakıyordu arabanın içindeki adam çünkü...»

«Görüyorsun ya, beyim!» dedi. «Kurbağa ticaretinden daha kârlı işler var memlekette. Bir de iş yok derler! Uzatmıyalım, en büyük kız, ev değiştirdikçe kabak çiçeği gibi açıldı. Başladı fingirdemeye... Evin küçük beylerinden, evin beyefendilerine kadar sıradan baştan çıkardı. Hangi eve gittiyse bu sefer gerçekten kovuluyordu. Ekşidi mi babasının başına!»

Sokağın içindeki arabadan kesik kesik klakson sesleri geliyordu. Nevzat:

«Tamam!» dedi, «Kaçıracaklar kızı!»

Demirci Ali:

«Kaçıramazlar!» dedi.

«Sokağın içinde bizim çocuklar zulada. Festival var bu gece!»

Niyazi sekizinci bardak şarabını çekip gelmişti. Dikildi Nevzat'ın başına:

«Ne oluyor!» dedi, «Hazırlık var sokak içinde!»

«Festival var!»

Saadet apartmanının kapısı yavaştan aralandı. İçerden bir baş uzandı.

Nevzat:

«Çıkıyor!» diye söylendi, «Elinde de bohçası!»

Bohça değil, gazeteye sarılı bir şeyler vardı koltuğunun altında...

«Ne duruyorsun!» dedi, «Kaçıyor işte!»

«Daha vakit var! Hele araba bir caddeye çıksın!»

Kız çevik adımlarla, yürüdü, girdi arabaya. Nevzat fırladı yerinden!

Üç sokağa bölünen, en azdan otuz delikanlı üşüşüverdiler arabanın üstüne. Yolu kesilen otomobil asfalta çıktığı halde kalabalığı yarıp geçemiyordu. Açtılar arka kapıları, indirdiler içindekileri. Hacer'in yanında muhabbet tellâlı mı, bir otel patronu mu, lokantacı mı, pek belli olmayan fötr şapkalı, orta yaşlı

bir adam vardı. Elini kolunu sallaya sallaya bir şeyler anlatmak istiyordu.

Gençlerden biri çıkardı şapkasını başından, yüzüne geçiriverdi. Adam küplere binmiş, bağırıp çağırıyordu.

Nevzat fırladı birden:

«Yahu!» dedi, «Ne oturuyorsunuz be! Festival başladı!»

Kurbağa Kralı: «Doğru!» dedi, «Kaçırmayın bu oyunu! Aşkolsun, iyi hazırlanmışlar çocuklar. Kalkın!»

Demirci Ali'yle Nevzat çoktan dalmışlardı ara sokağa, peşinden Tellâl Hasbi, Kurbağa Kralı, Foto Burhan, Yeşildirekli Cavit, Seyyar Halil...

Mahalle delikanlılarından biri:

91

«Heeey babalık!» diye yapıştı yakasına adamın, «Nereye götürüyorsun kızı

beee!...»

Arkalardan bir ses:

«Vur ulan!» diye gürledi, «Kızı satışa götürüyor. Bilirim bu gavatı ben! Vur haaa!..»

Bir yumrukta şapkası havalanıverdi. Tekmeler, tokatlar yağıyordu habire...

Herif bir ara kurtulur gibi oldu. Ağzı burnu kan içinde kalmıştı:

«Namussuzum satış için değil...» dedi, «Kendim için kaçırıyordum...

İnanmazsanız adresimi vereyim...»

«Vurun ulan hâlâ konuşuyor!»

Delikanlılar öylesine koyulmuşlardı ki tekme tokada, kapıya çıkan babasını bile görmüyorlardı kızın.

«Heeey çocuklar!» diye bağırdı, Kapıcı Şevket. «Bırakın şu adamın yakasını be!

Dediği doğrudur belki... Alın adresini de salıverin! Hangi cehenneme gideceklerse gitsinler!»

92

KOFTİLER ARASINDA

Şoför Cemil, üçüncü çayının şekerini karıştırırken:

«Bilemezsiniz!» dedi, «Millet çok sıkıntı çekiyor!»

Tabelacı Rıza:

«Dolaş iş yerlerini!.. Güngörmez, güneş görmez, havasız, vıcık vıcık rutubet...

Neden sıkıntı çekmesin!»

«öylesi değil be! Amma da derinlere gittin ha! Millet sıkıntı çekiyor dedimse...

Bütün banliyö istasyonlarındaki helaları yasak etmişler. Efendim, bütün mahalle bu helalara akın ediyormuş. İstasyondaki personel, hela mı temizlesinmiş, bilet mi kessinmiş! İşletme yasaklayıp helaları, çıkmış işin içinden. Millet nasıl sıkıntı çekmesin! Banliyö demek, biraz da gecekondu demek. Kime dinletirsin!»

«Bırak milletin hela kapısında çektiği sıkıntıyı! Hükümetin davetlisi olarak memleketimize bir İsveçli gelmiş. İş veren sendikalarının başkanıymış bu İsveçli. Hükümetin, iş veren değil de, iş alan sendikalarının başkanını

getirttiğini gördünüz mü hiç!.. .Bir

93

bakıma da haklı... Hükümet de iş veren değil mi! Herif diyor ki, işçiye haklarını vermekten korkmayın! İsveç'te yetmiş yıldan beri toplu sözleşme var!»

Şoför Cemil'in gözleri üç masa ilerdeki iki kafadardaydı. Tabelâcı onun dinlemediğini anlayınca:

«Ulan!» dedi, «Burda başçavuşun eşeği konser vermiyor. Beni dinle de insanlık öğren!»

«Bırak insanlığı canım! İnsanlık kiiim, biz kim! Tanır mısın şu koftileri?..»

İster istemez başını o yana çevirdi:

«Birini tanırım. Cihat mıdır, nedir adı. Tam koftidir ha!»

«öbürü ondan on kat daha kofti... Kartı bile var, namussuzun. Koftilog Sahir Sarıova diye... Bir gün bir kahvede kumar yüzünden hır çıkıyor. Kumarcılardan biri de bu kofti Sahir. İş büyüyünce topunu birden karakola götürüyorlar.»

«Bak, bak, kalktı seninki! Niyazi'yi çağırdı. Hayri Efendi'yi soruyor. Hele şu soruştaki inceliğe bak!.. Tefeci Hayri demiyor da Hayri Beyefendi diyor. Hayri Beyefendi gelirler mi? Uy yiyeyim o dillerini senin! Ulan koftilik de bu Sahir'e vergi doğrusu...»

İkisi birden kalktı koftilerin. Çay paralarını verdiler. Bir lira da bahşiş.

Biraz da Kıraathanedekilere duyurmak için, yüksekten:

«Efendim!» dedi, «Hayri Beyefendi gelirse, lütfen beklesinler bizi. Sahir Sarıova deyin siz, anlar. İki saat sonra uğrarız!»

Niyazi bir lira gibi hemen hiç görmediği bir bahşiş aldığı halde, yarım ağız bir

«peki, peki!» dedi, o kadar...

Bu ik kafadar, öğretmen emeklilerinin önündeki masadan kalkmıştı. Taaa kapıya kadar çıkışlarını adım adım izledikten sonra...

«Bayılırım!» dedi, Cemal Zülfü, «İyi giyinen delikanlılara! Filinta gibi çocuklar, aşkolsun!»

Tabelâyı Rıza sordu:

«Beybaba!» dedi, «Demek koftileri çok beğendin ha! Heriflerin sermayesi bu zaten. Bir takım İngiliz kumaşından elbise... En son moda gömlek... Yüz kâğıtlık gravat. Dümenleri bu!»

94

«Ne iş yapar bu adamlar?»

«Her iş gelir ellerinden. Kofti dedim ya bunlar!»

«Ne dedin, kofti mi dedin?»

«Ne demek kofti?»

Telgraf Müdürü:

«Bu kelime bana kalırsa Rumca kopti'den gelir. Kesme mânasına! Kesici demek kofti! Ben mütareke yıllarında Tatav-la'da bir Rum kızıyla...»

Tabelâcı Rıza sözünü kesti:

«Eh... Aşağı yukarı o mânaya gelir. Bakmazlar gözünün yaşına düşürdüler mi üç

bin, beş bin keserler!»

«Yani dolandırıcı desene sen!»

«YoooL Sen koftiye dolandırıcı diyemezsin! Çok ince bir iştir koftilik...

Dolandırıcı herkesten kaçar. Kofti kestiği adamın üstüne üstüne gider. Sülün Osman cezaevinde verdiği bir konferansta ne diyor? Ben ömrüm boyunca kaçtım diyor, polisten kaçtım, jandarmadan kaçtım, müteferrikadan kaçtım, çocuklarımdan kaçtım!»

«Kaç bakalım Sülün Osman! Kaçanın anası ağlamamış!»

«Kofti kaçmaz! Ne kanundan kaçar, ne nizamdan. Kanunu da, nizamı da kendisine uydurur. Çıkar üstüne oturur, yakar sigarasını da...»

Şoför Cemil, yarım kalan hikâyesini albaştan etti:

«Bu iki koftiden birinin adı Sahir'dir, Sahir Sanova... Elli tane kart taşır cebinde... Hepsi de doğrudur kartların. Tapu işleri uzmanı Sahir Sanova... Yedek parçacı Sahir Sanova... Hesap uzmanı Sahir Sanova... Güvercin Yetiştirme Derneği Başkanı Sahir Sanova... Koftilog Sahir Sanova. Ne anlatıyordum az önce... Haaa!

Bir gün zil çalıp da, bir kıraarthanede kumar oynarken, hır çıkınca, palas pandıras posta olurlar. Komiser dizer karşısına kumarcıları. Sıradan sorar, sen ne iş tutarsın diye! Biri der, otel kâtibiyim. Biri der, Belediyede tahsildar...

Biri, bankada memurum, der. Biri, esnaf... Biri tezgâhtar... Sıra gelir bizim kofti Sahir'e... Komiser üstüne başına bakar, siz ne iş yaparsınız der, 95

nezaketle... Elini cebine sokar bizimki, yaradana sığınır, bir kart çeker.

Bırakır masanın üstüne. Başkomiser, heceliye heceliye okur. Koftilog Sahir Sarıova! Hemen çeki düzen verir konuşmasına. . . Siz, geçin şu tarafa Beyefendi, der, buyurun, oturun! Sonra döner

kavgacılara... Utanmıyor musunuz siz der, aranızda böyle muhterem bir zat varken, hır çıkarmak ayıp değil mi? Defolun, gidin!»

Tabelâcı Rıza, konuyu toparlamak istedi:

«Sosyal düzeni bozulmuş toplumlarda böyle koftilerin ortaya çıkması kadar tabi ne olabilir. Devlet, anayasasını uygulayıp, iş sahaları açmaz, yatırımlarını

yapmazsa, böyle koftiler türer, iş kıtlığında iş icat etmeğe çalışırlar tabiii... Bu koftilerden lacivertlisi var ya!.. Cihat Tükenmez... Bir domuzu eksiktir namussuzun. Uyuz kaşımakta yoktur üstüne... Sülün Osman, Galata Köprüsünü satmış, bu adam İstanbul'u satar. Parasını alamayınca da İstanbul Belediyesini şahit gösterir!»

Jandarma Komutanı:

«Pekiii,» dedi, «Bu koftiler bizim Hayri'yi neden arıyorlar!»

«Vardır bir alıp veremedikleri!»

öğretmen emeklisi:

«Valla bana kalırsa, bu koftiler gider okkanın altına!» dedi, «Şeytanla çelik çomak oynanır mı hiç!»

Tabelâcı Rıza:

«Ben hiç sanmıyorum!»

Öğretmen emeklisi, komutanın gözlerinin içine bakarak:

«Ben sanıyorum!» dedi, «Bizim Hayrı Efendi şeytana çarığı ters giydirir.

Koftiierinize acıyorum doğrusu! Şeytanla çelik çomak oynayacak onlar mı kaldı, öyle değil mi Cevdetciğim!»

Tefeci Hayrı Efendi'nin, iki ay önce kızını allayıp pullayıp Komutan'in oğluna dehlediğini hatırlatmak içindi bu soru.

Tabelâcı Rıza, bildiği bir fıkrayı, Hoca Nasrettin'in torbayı bozup heybe yapması gibi, hemen ters yüz etti:

«İki kofti bahse tutuşmuşlar!» diye başladı, «Köpeğe hangimiz hardal yedirebiliriz diye... Koftilerden biri ben, diye atılmış!

96

Güzeeel bir bonfileyi biçimlice yarıp, içine hardalı yerleştirmiş. Atmış köpeğin önüne. Köpek çekiştire çekiştire bonfilenin temiz taraflarını yiyip, hardallı

tarafını olduğu gibi bırakmış. Öbürü almış hardal kavanozunu eline. Daldırmış

parmağını kavanozun içine, köpeğin kuyruk altına, bir parmak hardal sıvamış.

Başlamış biçare köpek, yandım Allah şarkısını yüksek perdeden çağırmaya.

Kuyruğunu merkez yapıp fırıl fırıl dönerken, düşünmüş taşınmış, yalamaktan başka çare bulamamış! Yani sizin anlıyaca-ğınız, ikinci kofti, afiyetle yedirmiş

hardalı!»

Öğretmen emeklisi Cemal Zülfü:

«Valla çocuklar!» dedi, «Bizim Hayri Efendi, ne yapar yapar, çıkar işin içinden.

Kimbilir senin koftiler hardalı çoktan yemiş olacaklar ki fellik fellik arıyorlar Hayri Efendi'yi!»

«Hiç belli olmaz!»

Şoför Cemil:

«Bana bir aydır koftinin biri musallat oldu.» diye başladı. «Son günlerde, Şişli-Sirkeci arası dolmuş yapıyorum. Üç günde bir biniyor arabama. Açıkgöz, Mısırçarşına doğru kıvırılınca, tam trafik polisinin önünde dur, diyor, dayıyor burnuma beş yüz liralığı... Sabah sabah bozabilirsen boz. Bir gün, beş gün...

Kendi dümeninde açıkgöz ama, her seferinde başka şoför sanıyor beni. Gene bir sabah, tam trafik polisinin önünde uzattı beşyüzlü-ğü. Uzatır uzatmaz yapıştım.

Bayım, dedim, seninle yaptığım bu beşinci Şişli-Sirkeci seferi... Şu kadar liradan, eder mi, şu kadar lira... Al şu yüz lira, şu kadar kuruşu, tamam mı?

İki gündür beş-yüz liranın üstünü ayrı bir cebime koymuş bekliyordum. Böyledir bu koftiler. Her açıkgözün bir enayi tarafı vardır. Ulan binme artık benim arabama be! Bu dereden bu kadar balık avlanır, de de, bas git! Yoook ille yutacak sonunda zokayı!»

Hayri Efendi ayağı yanmış tazı gibi daldı Kıraathaneye. Masaları fıldır fıldır gözden geçirdikten sonra, doooğru Cevdet Barlas'ın masasında aldı soluğu.

«Seni iki delikanlı aradı, iki saat önce!» diye tekmil verdi hemen Şoför Cemil.

«Buldular!» dedi, «Hay bulamaz olsalardı!»

Komutan emeklisi, bir şey anımsar gibi olmuştu:

«Geldi mi bizim hedenza'lar?» dedi.

«Hay gelmez olsaydı. Tam yirmi kutu getirdi namussuzlar! Bir deneyeyim dedim.

Hedenza değil, hardal! Cayır cayır yakılıyor. Göz göre göre kazıklandık koftilere!»

«Canım otur bir kahve iç!»

«Oturamam yahu! Anlatamadık derdimizi! Lâftan anlamaz mısınız siz!»

Tabelâcı Rıza:

«Aman Hayri Bey'ciğim!» dedi, «Sakın koftilerin verdiği hedenza değil de gerçekten hardalsa, yani Fransız hardalı! Ben talibim!»

Ters ters baktı yüzüne:

«Sen kaşınıyorsun ama...» dedi, «Hadi benden bulma!»

Yüzünün çizgilerini biraz biçime koymaya çalışarak, emeklilere döndü:

«Hadi eyvallah! Gelirlerse, görmedik dersiniz. Bir de para mı vereceğiz namussuzlara! Dokuz kahvede reklamlarını yapıyoruz!»

98

BİZİM
ANA DAVAMIZ

Bugün Meşrutiyet Kıraathanesi'nde bir Meclis Oturumu havası esiyordu. Tefeci Hayri Efendi:

«Memleket dâvalarına bir türlü temas edilmiyor!» diye bir lâf attı ortaya. Posta Telgraf emeklisi Teşci, taaa mütareke yıllarından beri Ankara Hükümetine muhalif olduğu halde, sırf bu Hayri Efendi'den hoşlanmadığı, daha doğrusu dalavereli yollardan edindiği birkaç kuruşla şu kıraathanede söz sahibi olmaya çalıştığı

için hemen rüzgârını kesmek istedi:

«Son günlerde durmadan temas edilen, ana dâvalar değil de, baba dâvalar mı

yoksa!»

«Bizim ana dâvamız, önce Türk parasını değerlendirmekten başlar arkadaşlar!»

Telci yutkundu, yutkundu. Karşısında Komutan'ı görmesey-di lâfı ağzına tıkayıverir, Türk parası değerini kaybetmişse bol miktarda senin eline geçtiği için kaybetmiştir, diyebilirdi.

Ama gıkı çıkmadı. Tefeci Hayri, daha çiçeği burnunda akrabası sayılırdı
Komutanın. Değiştirdi yanıtını:
«Türk parası, durduğu yerden nasıl değerlenirmiş?» dedi, «Anlamıyorum!»
«Nasıl mı değerlenir. Beni Maliye Bakanı yapsalar, alimallah kimseye zırnık döviz vermezdim. Bakın şu hacılara!.. Kurban bayramını Hicaz vilâyetinde geçirsinler diye, her birine dörder yüz dolar bayram harçlığı verdiler!»

Telci de bu işe kızıyordu ya, şimdi kızmanın sırası değildi:
«Sen Müslüman değil misin?» dedi, «Hacılarımızın sayısı, daha şu kadar bin artarsa kötü mü olur?»
Tüh Allah müstahakını versin. Debelendikçe gidiyordu batağa. «Evet!» dedi Tefeci, «Hacılarımızın sayısı
arttıkça iktisaden kalkınır, ortak pazara bile
Telci, Üniversite «münazara»larında inanmadığı tezi savunmak zorunda kalan konuşmacılara dönmüştü. Nasıl kurtulacaktı bu çıkmazdan. Bir koalisyoncu Bakan umutsuzluğuyla:
«Kötü mü olur!» dedi, «Biz lâik bir milletiz. İsteyen meyhaneye gider, isteyen Hacı olmaya!»
«Evet!» dedi, Tefeci, «Gelirken bol miktarda teşbih de getirirler. Ya sabır çekmemiz için!»
Mal Müdürü tamamladı:
«Zemzem suyu, lületaşıyla birlikte biraz da kolera... Okudunuz tabiii...
Hacılarımızın bir kısmı Adana'da, bir kısmı da Mısır'da karantinada...»
Eh, Telci tam çuvallamıştı artık. Tefeci Hayri'nin bu Hacı-lar'a kızgın olmasının gerçek nedenini bildiği halde gene de boş bulunmuş çuvallamıştı
işte... Başka bir yönünden vurmak için:
«Nabi Beyciğim!» dedi, «Bizim Hüdayi Efendi, Adana'da mı karantinada, Mısır'da mı?»
«Gidiş-geliş uçak bileti aldığına göre Adana'da olacak!»

«Eee?» diye güldü. «Bizim Tefeci Hüdayi, Hacı Hüdayi Efendi olduktan sonra büsbütün işini genişletir artık. Bir bankaya ortak bile olabilir! Dostum, bizim ana dâvamız, Hacılara verilen

100

dört yüz doları kesmekle ele alınmış olmaz. Bizim esas ana dâvamız...»

Bugüne kadar hiç böyle bir şey düşünmemişti. Parlak bir fikir atmalıydı ki ortaya, yediği herzeyi temizlemiş olsun:

«Bizim esas ana dâvamız fuhuşun önüne geçmek!.. Oniki... Onüç yaşındaki kızlar döküldü sokaklara... Önce genelevleri ya büsbütün kaldırmalı... Ya da şehir kenarına... Daha doğrusu şehirden çoook uzaklara götürmeli!.. Ahlâk zabıtasındaki Ali Haydar söyledi. Her sene tam iki bin kadın vesika alıyor, bin kadın da emekliye ayrılıyormuş. İki bini vesika alır da bini ıskartaya çıkarsa her yıl bin artış oluyor demektir. Bu gidişle bilmem kaç yıl sonra memlekette...

Tek vesikasız...»

Vali emeklisi Hurşit Bey elini kaldırdı:

«Kes, dostum!» dedi, «Uzun etme. Senin yaptığına mantıkta şey derler...

Safsata!..»

Tarım Müdürü işi tatlıya bağlamak için:

«Dünyanın her tarafında sütü bozuklara rastlanır!» diye kestirip atmak istedi.

«Telgrafçı:

«Bu iş...» dedi, «Süt meselesi, yoğurt meselesi değil... Üzüm üzüme baka baka kararır... Süreceksin şehir dışına... Hattâ memleket dışına... Mütareke yıllarında da bu işler vardı. O zaman da insanlar çift çift yatar kalkarlardı.

Şimdiki gibi diz boyu değildi kepzalik... Ben gece sabahlara kadar Tatavla'da Rum kızlarıyla vur patlasın yaşardım, hem de nasıl yaşamak, efendiler gibi...»

Gerisini getiremiyordu. Tefeci Hayri:

«Söyle!» dedi, «Şimdikiler sizin zamanınızdakilerden başka türlü mü yapıyor bu işi; ha Tatavla'da, ha Boğaziçi'nde... Ne değişir...»

Tabelâcı Rıza biraz da Cemil'in dalına basmak için:

«Ha çatı altında...» dedi, «Ha takside!..»

Fitili atmıştı Şoför Cemil:

«Ulan!» dedi, «Dükkânında kız oynattığını unuttun mu?..

101

..... bu değil.,. Herşeyden önce trafik yok memleketli (leğen akşam çevirdiler arabamı, in, dediler, indim. Hoh de I «kalını, diye dayadılar burunlarını, ağzıma. İki porsiyon cacık yemiştim lokantada... Bol sarımsaklı... Komiser ver ehliyetini, dedi. Neden vereyim abi, diye direttim.

Baksana, dedi Komiser, leş gibi sarımsak kokuyor ağzın! İyi ya!.. Rakı kokmuyor ya, dedim. Sen misin deyen. Biz o dümenlere gelmeyiz, anladın mı, diye yürüdü üzerime... Çek rakıyı!.. Çek rakıyı!.. Ondan sonra dayan üstüne iki porsiyon sarımsaklı cacığı!.. Sen, babana yuttur! ölür müsün, öldürür müsün! Trafik yok memlektte... Bizim ana dâvamızın en büyüğü bu!.. Trafik isterim ben, ayığı sarhoştan... Rakı içmeyeni, rakı

içeden ayıracak trafik isterim!»

Tabelâcı Rıza:

«Ulan Cemil!» dedi, «Bir tek oğlun var, onun ölüsünü öp! Kafayı çekmemiş miydin, doğru söyle!»

«Çekmiştim n'olacak!»

«Eee, ne alıp veremiyeceğin var trafikle senin!»

«Ben her akşam içerim be! Votka içerim, mis gibi... Bizim mesleğe rakı gitmez, anladın mı sen, bırak trafiğini... Müşteriye karşı ayıp! Leş gibi de kokar musibet. Votkadan rakıyı ayıracak, trafik isterim memlekette demek istiyorum ben !»

Komutan emeklisi:

«Bunlar mesele değil!» dedi, «Bizim ana dâvamız köyden başlıyor. Köylüyü

kasabaya indirmeyeceksin, değil büyük şehirlere... Hele İstanbul'a, bir tek köylü sokmıyacaksın... Canım ne işi var köylünün büyük şehirlerde! Köylünün, köyü yok mu! Çevireceksin şehirleri fırdolayı karakolla, içeri kuş

uçurtmayacaksın! Girmesi gerekenlerin elinde fotoğraflı bir vesika, gösterip girsinler kapıdan!»

Tabelâcı Rıza lâfa karıştı:

«Yâni pasaport gibi bir vesika!»

«Ne gibisi be!.. Tam pasaport! Fotoğraflı, mühürlü soyundan! Köyden şehire, şehirden köye bir tahsildar, bir de jandarma gidip gelecek, o kadar!»

«Hani köylü efendimizdi bizim!»

10?

«Köylü, köyünde efendi! Gelip şehirde de efendiliğini yürütecek değil ya!

Şehirli de, şehirde bey!»

Tarım Müdür emeklisi:

«Haklısın Komutanım!» dedi, «Büsbütün de haksız değilsin hani... Esas bizim ana dâvamız tarım meselesi... Köylüyü, köyüne bağlamak için tek yol... Toprak vereceksin köylüye... Ama az, ama çok!..»

Tabelâcı:

«Anlayamadım!» dedi, «Kimden alıp da vereceksin!»

«Kimden alırsan al! Vereceksin işte!»

«Nasıl verilecek, saksıyla mı, kesekâğıdıyla mı?»

«önemli olanı bu değil... Köylüyü oyalamak... Köyüne bağlamak... Kaldıracaksın traktörleri, pullukları!.. Gözünü sevdiğim kara sabanın kulpunu tutuşturacaksın eline. Ho, öküzüm ho!»

«Doğrudur!» dedi, Sağlık memuru, «Halûk Bey haklı! Şehirlere frengi, belsoğukluğu hep köyden geliyor!»

«Onun için bu hastalığın adına frengi demişler, öyle mi?» dedi öğretmen emeklisi.

Komutan coşmuştu:

«Asayişi bozanlar tüm köyden gelenler. Sen bir köylüyü hırsızlık ederken gördün mü? Köylü, köyünde adam öldürür ama, hep toprak için. Ne var ki hırsızlık etmez!»

Patron, Nizami Yalçın, Ulunay'ın yazısından başını kaldırdı:

«Evet!» dedi, «Cemal Paşa cayır cayır adam temizlediği günlerde sıra prens Sabahattin'e gelmişti. Talât Paşa Prens Salahattin'e akşamdan haber göndermiş... Hurşit Bey'çiğim anlaşılıyor değil mi?»

«Hayır!» dedi, «Anlayamadım. Ne haberi göndermiş?»

«Canım anlaşılmayacak nesi var. Kaçsın diye haber salmış! Kaçmazsan Cemal, temizleyecek seni, demiş! Prens Sabahattin durur mu, toz oluvermiş hemen o gece!

Cemal Paşa, vay anasını, herifi kaçırdık deyip dururken Talât Paşa çıkmış

karşısına, hiç üzülme demiş, haberi ben gönderdim ona! Anlaşılıyor değil mi, bizim ana davamız?»

103

Yarısı kapıdan, yarısı pencereden bir sürü delikanlı dalıverdi kıraathaneye.

Hemen hepsinin de ağzında birer sigara vardı. En bodurları:

«Ulan!» dedi, «Gene geldik bu pis kahveye be!» En uzunları, gerilere bir göz gezdirdikten sonra: «Bir sürü moruk!..» dedi, «Şunun şurasında oturup kâğıt oynayabilecek tek kahve yok! Memleket hâlâ bunların elinde!»

104

NE DE ÇOK YASAK VAR

Kıraathanenin karşısındaki arsaya gece, bir kamyon kasası olduğu gibi oturtulmuştu. Olmuştu bir gecekondu.

Bu işten tek zararlı çıkan Tabelâcı Rıza'ydı:

«Artık bu kadarı da kepazelik!» diye yırtınıyordu kapının önünde. «Sen göz göre göre gel, Vilâyetin burnunun dibinde kur gecekonduyu. Memlekette kanun yok mu be !»

Hurşit Bey, Tabelâcı Rıza'nın rüzgârını kırmak için:

«Yahu!» dedi, «Sen ne telâşlanıyorsun. Arsanın sahibi var! Düzeltir bu işi!»

Bu çıkış, Rıza'ya, küfür gibi gelecekti tabiii... Arsanın sahibi, nihayet istediği fiyatı tutturunca satıp kurtulacaktı. Ama buraya gecekondu kurulunca Rıza, tabelâlarını nerde yazacak, bez dövizlerini nereye gerecek, sekize dörtlük kamyon reklâmı saçlarını nereye dayayacaktı?

Gecekonduyu arsaya oturtan vatandaş, dört çocuğu, kansı, anası, babasıyla girmiş

entipüften gecekondusuna, başını çıkarıp bakamıyordu bile.

105

Kalabalık biriktikçe birikiyordu.

Öğretmen emeklisi yeni geliyordu evden. Önce kalabalığı gördü, sonra gecekonduyu... Rıza'yı her zamanki tezine aykırı konuşur görünce, dayanamadı:

«Nedir telâşın!» dedi, «Ne yapsın adamcağız!»

«Ne mi yapsın, nerden geldiyse oraya gitsin!»
«Yani köyüne...»

«Öyle ya!»
«Yahu, sen her zaman demez miydin, bu köylü keyfinden mi şehire akın ediyor diye... Bugün ne oldu sana!»
Hurşit Bey:
«Bırak!» dedi, «Yorma çeneni. Bizim Rıza'nın sosyalistliği buraya kadar işte!»
Bulmuştu bamtelini. Rıza:
«Hurşit Bey Abi!» diye savunmasını yapmaya başladı, «Bu iş hükümetin nüfus politikasıyla ilgili... İskân işini ben mi kaldım düzenliyecek? Bu gecekondudakileri, alıp bizim eve götürsem, çözümlenir mi sanıyorsun bu dâva!
Hükümet işi, bütün bunlar!»
Emekliler, kıraathanedeki yerlerini almışlardı. Mal Müdürü Nabi Sayar, sanki dışarda olup bitenden hiç haberi yokmuş gibi, Cumhuriyet gazetesinin ikinci sayfasını açmış, göbekteki makaleyi okuyordu. Sonuna doğru dayanamadı, yükseltti sesini:
«Gollüce köyünün yüzlerce yıldır bir tek aileye kölelik eden insanları, bugün evsiz, ocaksız, susuz, topraksız, okulsuz, mescitsiz, mezarlıksız ve ekmeksizdir.»
Jandarma Komutan emeklisi:
«Yalandır!» dedi, «Anadolu'da böyle köy kalmadı artık!»
Öğretmen emeklisi:
«Eskiden vardı demek!»
«Eskiden olabilir. Ama köylü uyandı ne zamandır!»
«Uyandığı doğrudur. Eğer uyanmasaydı, bu yazılar gazetenin sayfalarına nasıl geçecekti!»
Nabi Sayar, gazeteyi katlayıp öbür masaya bıraktı:
«Cevdetciğim!» dedi, «Sen emekliye ayrılmadan, köylere çıkardın tabiii?»
106
«Kasabada kalır miydin diye sor da, bir şeye benzesin!»
«Çıkardın demek... Kimin evinde kalırdın?»
«Ya muhtarın evinde, yahut da muhtarın göstereceği her hangi bir evde!»

«Yani ağanın evinde!»

«Eh... aşağı yukarı...»

«Şimdi senin ağzınla köyü, köylüyü bir anlatalım. Köylü misafir sever... Köylü

hükümet adamlarına karşı saygılıdır. Köylü dürüsttür. Köylü temizdir, köylünün sözü sohbeti çekilir... Köylü...»

öğretmen emeklisi:

«Hocanın biri cerre çıkmış, bir zamanlar!» diye başladı, «İnmiş konuksever bir köye. Açlıktan zifiri kesilmiş hocanın. Gözünü karartmış, Peygamberin devesi gibi çökmüş, karşısına çıkan ilk biçimli evin önüne! öyle ya, deve bile hamur yutturacak evi hesaplayıp çökmüş olacak. Hoca da öyle yapmış. Evin erkeği çiftinin çubuğunun başında. Evin kadını, oğlundan bir çömlek pekmez göndermiş hocaya. Bir de somun... Hoca batırıp batırıp indirmiş gövdeye. Bakmış ki, ekmek batırmakla çömlekteki pekmezin tükeneceği yok. Çocuktan bir kaşık istemiş. Başlamış bu sefer kaşıklamaya. O da olmamış, kaldırmış

çömleği dikmiş. Lıkır lıkır... Hâlâ tüketememiş çömlekteki pekmezi. Oğul, demiş pekmeziniz halis üzüm pekmeziymiş. Siz böyle her gelen Hoca'ya bol bol pekmez çıkarır mısınız? Yok, demiş çocuk, çıkarmayız!

Hani Hoca biraz da böbürlenmemiş değil. Ya, demiş; çıkarmazsınız demek? Peki, bana neden bu kadar bol pekmez çıkardınız? Oğlan, neden çıkaracağız demiş, küpe sıçan düştü de... Ziyan olmasın diye çıkardık. Hocanın kavuk tepesinden fırlamış. Kaldırdığı gibi pekmez çömleğini vurmuş yere; tuz buz etmiş. Olandan bitenden ürken çocuk, seslenmiş içeri. Anneee! Hoca, babamın sidik kabını kırdın!»

Jandarma Komutanı emeklisi:

«Yoook!» dedi, «Türk küylüsüne söz yok... Bunlar çarpık kafalıların uydurduğu masallar... Türk köylüsü, yemez, yedirir... İçmez, içtirir...»

107

«Bak, bu doğru işte. Ama artık Türk köylüsünün yedirecek, içirecek hiç bir şeyi kalmadı. Ne de Jandarma Komutanına çıkaracak

tavuğu... Ankara sokaklarında gösteri yürüyüşü yapanlar, yalın ayak Meclise koşanlar işte bu kışın yorgansız, yazın ayran-sız kalanlar!»

Tabelâcı Rıza patladı kapıda:

«Gittim karakola!»

Jandarma Komutanı emeklisi, biz burda neciyiz, gibilerden sordu:

«Ne halt ettin karakolda?»

«Dedim, Vilâyetin burnunun dibine köyden inip gecekondu oturtuyorlar da siz de burda hâlâ çay kahve içiyorsunuz! Komiser, nereye kurmuşlar gecekonduyu diye sordu. Meşrutiyetin karşısına, dedim. Sana ne dedi, Meşrutiyetin karşısındaki gecekondudan? Arsa, senin arsan mı? Ne arsası dedim, böyle arsam olsa, gelir buraya dert mi yanarım! Nerde yazacağım, ben tabelâlarımı bundan sonra? Aman gözünü seveyim Komiser Bey, ocağına düştüm!»

Cevdet Barlas, bir fikir yürüttü:

«Ben sana bir şey söyliyeyim mi. Bu iş çok nazik bir mesele. Kolay kolay Komiser karışamaz!»

«Ben de beş kâğıt sıkıştırdım...»

Barlas doğruldu birden:

«Ne? Beş kâğıt mı? Bu iş, beş kâğıtlık iş mi be!»

«Dur canım, beş kâğıt tutuşturdum bir delikanlının eline. Koş dedim, Altıncı

Daire'ye!»

«Var mı bir tanıdığın? Başkomiseri mi tanıyorsun, Altıncı Daire'de, Kaymakamı

mı?»

«Tembih ettim delikanlıya... Tam Kaymakamlığın bitişiğinde yeni açılan yol üzerinde 78 numara... Koş Hacı İlyas Efendi'yi bul! Acele gelsin, arsana gecekondu yaptılar de!»

Arsanın önündeki kalabalık dağılınca, gecekondudan ilk önce çocuklar fırlamıştı

dışarıya... Sonra yaşlılar...

Tarım Müdürü:

108

«Yahu!» dedi, «Bütün bu kalabalık bir odada mı yatıp kalkacak?»

Öğretmen emeklisi:

«Hayır dostum!» dedi, «Çocuklar ayrı dairelerde... İhtiyarlar ayrı...»

PTT emeklisi:

«Kepazelik!» dedi, «Kan-koca da şu oniki, onüç yaşlarındaki çocukların ortasında...»

«Kabakçiçeği gibi nasıl açılmasınlar!»

öğretmen emeklisi:

«Çocukları yalnız biz yetiştirmiyoruz okullarda. İşte böyle yetişip gelişiyorlar. Gecekondularda oturan kan-koca, birbiriyle ancak gündüzleri kan-koca olabilir, çocuklar arsaya çıktıklar ıza-man, ya da... Durun, size bir hikâyecik anlatayım, sırası gelmişken. Karısı, burnunda mis gibi tüten genç bir koca, gündüz izin alıp gelmiş gecekondusuna. Çocuklardan ikisi sokakta... Biri komşuda, ikisi okulda... En küçüğü de pencerenin önünde oturuyor. Oğlum demiş, sen pencerenin önünden sakın ayrılma. Her asker geçende sana on kuruş... Anladın mı? Aç gözünü... Sakın kaçırmayasın. Peki babacığım demiş, sen bana bırak!.. Ev, gece-konduymuş ama, sokak da sokakmış hani. İki dakika geçmeden bir asker görmüş

karşıdan. Babaaa! demiş, bir asker geliyor! Al şu on kuruşu... Peşinen ikinci asker... Baba bir asker daha geliyor! Şu on kuruşu da al!.. Adam daha karısının elini tutmadan, lirayı toslamış... Bir asker... Peşinden bir asker daha... Tam işin partıtılı zamanı, bir bando mızıka kopmuş dönemeçten. Bandonun arkasında tam kadro bir alay... Çocuk boynunu bükerek dönmüş, babasından yana... Babacığım demiş, gel sen vazgeç bu işten, çok pahalıya patlıyacak sana!»

«Zamane piçleri!» dedi Komutan, «Ahlak diye bir şey kalmadı memlekette! Yazık!

Biz dünyanın...»

Öğretmen emeklisi:

«Sen her işçiye üç odalı, bilemedin iki odalı bir ev bul, ahlâk da geri gelir, namus da.»

109

Karşıdaki gecekondunun önünde polisler, jandarmalar görünmeğe başlamıştı. Çok geçmeden yataklar, yorganlar döküldü arsaya... Gece konan ford kasası, gündüz gözüyle kaldırılmıştı arsadan.

İki trafik polisi, ellerindeki bez dövizlerden birini arsaya, bir uçtan bir uca gerdiler. Trafik haftasına giriyorduk bugün.

«Dikkatli... Yürümek... Ve dikkatli araba... Kullanmak... Millî vazifemizdir!»

Öğretmen emeklisi:

«Yahu!» dedi, «Ne kadar da çok milli vazifemiz var! Hem bu vazifeler gün geçtikçe de artıyor!.. Tam vaktinde ayrılmışız emekliye!»

KASKETİM İÇERDE KALDI

Ocak Başkanı Hilmi Bey, masanın kenarına tak tak sigara tablasını vurdu: «Biraz yavaş!» demekti bu. Ama aldırış eden olmadı.

Başkan fırladı sandalyesinden:

«Enver Efendi be!» diye bağırdı, «Kahvedekilere sözün geçmiyorsa karakola adam yolla da bir polis göndersin bizim Muammer Bey! Yarenlik etmiyoruz, memleketin meselelerini konuşuyoruz!»

Sonra sağlı sollu oturan üyelere başını çevirdi:

«Ne diyordum... Pezevenkler kafa bırakmıyorlar ki adamda...» diye ters ters baktı kahvedekilere. Yutkundu:

«Hiç iş yok, bizim Bucak Müdürü'nde,» dedi, «Rapor edeceğim merkeze. Ocak başkanı mıyım, tahrirat kâtibi miyim, hiç iplediği yok herifin. Geçen gün partiden, kalkınmadan konuşuyorduk. Herif ceketinin kolunu elliyerek, kumaş mı

bunlar, Heybe-li'ye gitsem, ot kokusunu alan eşekler peşime düşecek, diye bir-

şeyler geveledi, yani şunu demeye getirdi ki, kumaş sanayii diye bir şey kalmamış memlekette... Önümüzde belediye seçimleri var. Kütükler, sandık işleri...»

Düşündü, düşündü söylediklerini bir şeye bağlamak istedi. Ziya Paşa'dan gelişi güzel bir beyit okudu:

«Milyonla çalan mesnedi ikbalde serefraz.»

Üyelerden Halit Bey:

«Yazalım merkeze,» diye diretti. «Yazalım da aklı başında birini göndersinler!»

Bu akşam bir köşesi parti ocağı, öbür köşesi kahve ocağına ayrılan Meşrutiyet Kıraathanesi yükünü almıştı. Seçimlerden beri

hemen her akşam nutuk çeken Keski Şakir, bu gece bir baskın hikâyesi anlatıyordu:

«Günlerden pazardı. Sabah sabah bir şişe içtim, öğleye doğru bir şişe daha içtim. Sonra bi şişe daha... Arkadan bişşe daaa... Bişşedaaa... Çaldım karının kapısını.Karı yan pencereden görmüş beni, hanım hanım açtı kapıyı...»

Dinleyenlerden Tomruk Ali:

«Açtı ha!» dedi .

«Açtı tabii... Nerden bilecek filispit olduğumu.»

«Buyur Şakirciğim!» diye sarıldı boynuma.Sarılmasiyle oraya çökmem bir oldu. Bir topladım kendimi,kalktım. Kasketimi taktım çiviye. Kadın baktı ki harmandalıyım.

Çık dedi, yarın akşam gel! Sayılıdır sarhoşluğum benim. Bir de seçim günü

içmişim böyle bir şişe bizim Başkandan. Bir şişe de Halit Bey'den. Arkadan bi şişe daaa... Sonra bişşedaaa... Nasıl omuzlamıştım sandığı, koydunsa bul! Biz böyle çalıştık seçimlerde... Ne diyordum...»

Kafadarı ipucu verdi Şakir'e:

«Astın kasketi çiviye!.. Eee sonra?..»

«Sonrası... Kadın baktı ki ben filispitim. Bir omuzda yallah, Şakir dışarı!..

Düşün bir kere... Keski Şakir bi omuzda nasıl gider? Yattığım yerden, bastım tekmeyi... Bastım gamatoyu!»

112

Keski Şakir, kendinden geçmiş, hem anlatıyor, hem partililerden yana yürüyordu.

Başkan:

«Bas geri!» diye çıkıştı, «Gizli oturum yapıyoruz!»

Şakir, kaydırak çizgisine basmış ilkokul öğrencisi gibi, hemen çekti ayağını.

Arkasını parti ocağına, yüzünü kahve ocağına döndü, başladı anlatmaya:

«Ben kapıyı tekmeledikçe Şaziye açtı pencereyi, avaz avaz bağırmaya başladı. Bir devriye geldi, bir devriye daaa... Baktım bizim Muammer Bey, haneye taarruz ha!

diye gürledi, tutun şunu! Ne haneye taarruzu... Benim taarruza kalkacak halim mi var?.. Peki, dedi ne tekmeleyip duruyorsun kapıyı? Neden tekme-liyeceğim...

Muavin Bey, dedim, kasketim içerde kaldı. Bizim Muammer Bey, yaman adam, çaktı

dalgayı...»

Ocak Başkanı, Şakir'in gürültüsüne kızmıştı. İçeri giren mahalle muhtarına:

«Nerdesin be?» dedi, «Gizli oturuma geçeceğiz. Seni bekliyoruz.»

Muharrem Bey:

«Bu Şaziye, mahallemizin yüz karası,» dedi, «Komşular şikâyetçi ondan!»

«Bırak şimdi Şaziye'yi... Sırası mı? Belediye seçimleri yaklaştı. Kütükleri şunun bunun elinde bırakamayız. Bir de Bucak Müdürü meselesi. Bir karar verelim artık. Uzatmaya gelmez. Hişşşt. Bak, Enver Efendi!»

Enver duymuştu ya, hiç tınmıyordu. Gizli oturumun kokusunu almıştı. Gene müşterileri erken sepetlemek gerekiyordu. Kâğıt, tavla oyunları yeni yeni kızışıyordu oysa.

«Bak, Enver Efendi! Sana söylüyorum!»

İster istemez kalkıp geldi. Başkan:

«Sana söylüyorum, gizli oturum var diye!.. Hiç tınmıyorsun! Dağıt şunları.

Silkele, çabuk!»

Enver, bunları hiç işitmemiş gibi Başkanın kulağına sokuldu: 113

«Suriye'den getirilmiş, güzel kumaşları var!» dedi.

«Kim bu?»

«Bilmiyorum, bir yabancı. Bir gör, bakalım beğenecek misin?..»

Enver, müşterileri dağıtırken kumaş kaçakçısını, içeri aldı: Fermuarlı bir çanta açıldı, içinden iki parça kumaş çıktı...

Ocak başlarken iki parmağının arasına almış, yokluyordu:

«İngiliz mi bunlar?» diye sordu.

«Halis İngiliz!»

«İpliği mi İngiliz?»

«İpliği de İngiliz, dokuması da...»

«Bu olmadı işte. Bize ipliği İngiliz, dokuması yerli, iyi bir kumaş lâzım!»

Kaçakçı alttaki kumaşı çekti:

«Buyurun!» dedi, «Bunun ipliği de, işçiliği de İngiliz!»

«Yaramaz!»

«Üzerinde markası yok. Yerli de olabilir!»

«Ha! Bu güzel işte!»

Parti Başkanı gözünün birini kısarak Halit Sivri'ye baktı:

«Bizde kumaş sanayii, dokuma endüstrisi yok ha! Bak şu kumaşa!»

Halit Sivri, işi anlamıştı. Bucak Müdürü'ne gidecekti bu kumaş. Başkan:

«Eee? Ceremesi ne kadar?» diye sordu.

«Üç metre, kupon. Halis İngiliz! Dört yüz lira! Tam dört yüz! Metelik aşağı

olmaz. Sizi kumaştan anlar dediler de geldim. Bir Ocak Başkanı, daha aşağı kumaş

da giymemeli!»

«Ne olursa olsun. Çok pahalı!»

Kaçakçının hiç minneti yoktu. Kumaşı topladı, katladı, çantaya koydu. Fermuarını

da çekti:

«Hadi eyvallah!»

Ocak Başkanının içi gitmişti ya. Böyle alış verişlerde çok tecrübeli sayılırdı.

Adam az sonra nasıl olsa dönüp dolaşıp gelirdi.

Kaçakçı kapıdan çıktı. Dışarda bekleyen arkadaşının elinden ikinci çantayı aldı, kendi elindekini ona verdi. Çantalar tıpa tıp birbirlerinin benzeriydi.

Bıraktığı çantadaki kumaşlar halis İngi-lizdi ama, aldığı çantadaki iki parça kumaş yerlinin de en bayağı-sıydı. Desenleri,

renkleri benziyordu sadece.

Ocak Başkanı karşında kaçakçıyı görünce kendi anlayışından ötürü böbürlerndi:

«Dört yüzün çok fazla olduğunu sen de anladın değil mi?» diye sordu.

«Dört yüz hiç fazla değil. Bu gece memlekete dönüyorum da. Yirmibeş eksik olsun!»

«Üç yüz iyidir!»

«Üç yüz elli!»

Kaçakçı masanın ucunda duruyordu.

«Tamam mı?» dedi.

«Tamam!» dedi.

Kaçakçı kumaşı çekti, çantanın dış gözünden bir kâğıt çıkardı, sardı. İple de bağladı:

«Buyur, güle güle giy!»

Kahve dağılmış, gizli oturum başlamıştı.

Ertesi gün bu alış-verişin sonu şöyle bitmiş olmalıydı: Ocak Başkanı paketi açmış, Bucak Müdürü'ne gösteriyordu:

«Bizde yerli sanayi, dokuma sanayii yok demiştiniz, Beyefendi,» diye söze başladı.

«Buyurun, şu ipek gibi kumaşa bakın!»

Bucak Müdürü iki parmağı ile yokladı:

«Gene aynı fikirdeyim Bay Başkan!» diye sırıttı.

«Ne? Aynı fikirde misiniz?»

Tepesi atmıştı. Hiç mi kumaştan anlamıyordu bu adam!

«Evet! Mal meydanda işte! Bu kumaş ancak divan örtüsüne yarar?»

«Böyle kumaşı divan örtüsü yaptığınıza göre evinizi bir görmek isterdim!»

115

«Bir gecekonduda oturuyorum!»

Başkan kumaşı çekmiş masanın üstüne sermişti. Donakal-mıştı şaşkınlıktan. Nerde geceki İngiliz kumaşı, nerde bu divan örtüsü!

«Vay anasını,» dedi, «Kazıkladılar benim gibi bir adamı ha!..»

116

BİRDE

AKILDAN OLMIYALIM

Tarım Müdürlüğü'nden emekli Hulki Bey:

«Toprak Reformu... Toprak Kanunu derken... Tasarı çıktı işte...» dedi, «Daha ne istiyorsunuz. Bizim Cavit Bey, gider ayak bu tasarıyı da getirdi... Artık tek topraksız köylü kalmıyacak... Şehirlere yorganlıların akını böyle durdurulur işte... En önemlisi ağa da kalmayacak artık, tek bir toprak ağası!»

«Evet!» dedi, Vali emeklisi, «Toprağı kim işlerse toprak onun olacakmış

diyorlar... Su, içenin!.. Toprak, karıştıranın!.. Gel gelelim bu toprak reformu kanun tasarısının uygulanması için ilk iş, neymiş biliyor musunuz? Bütün toprakların planı, kadastrosu çıkacakmış! Bu da ancak yüzyirmi yılda çıkabilir diyorlar. Nasıl, doğru mu bu, Halit Bey kardeşim?»

Halit Yılmaz, Vali emeklisi Hurşit Bey'in misafiriydi... Kocaeli ilçelerinden birinde Fen Kurulu Müdürü... Sinsi sinsi güldükten sonra:

117

«Atı alan Üsküdar'ı çoktaaan geçti,» dedi, «Tasarıyı hazırlayan Bakan bile iki bin dönümden fazla bir karış toprağım yok diyor!»

«Yalan mı söylüyor?»

«Yooo! Onu bilmem ama bütün ağalar çoktan topraklarını çocuklarına, torunlarına bölüştürdüler. Bizim bildiğimiz eski toprak ağaları, nerdeyse topraksız olduklarını ileri sürerek otuz dönüm toprak istemeğe kalkışacaklar... Bu tasarıya göre şöyle bir madde eklemeli: 1960'dan sonraki büyük ölçüdeki toprak satışları muvazaalı olduğundan...»

Hurşit Bey:

«Evet!» dedi, «Satışları iptal etmeli... Ya da toprakların sahipleri, incelenirken meselâ Karaosman ailesi... Göle ailesi... Oral ailesi... Şeyh bilmem ne ailesi diye ele alınmalı... Ha?.. Ne dersin Halit Beyciğim?»

Hal'ıt Bey'in, kapıda dikilen Foto Burhan'daydı gözü... Sağlık Kurulu'na girmek için resim çektirmemişti de...

«Ne oldu?» dedi, «Berhan Bey oğlum, bizim vesikalıklar, gene banyoda olmasın sakın!»

«Evet. . . Banyoda ..»

«Hâlâ mı banyoda be!.. Korkarım sen bizim resimleri Bur-sa'ya göderdin Kükürtlü'ye!.. İnsaf be!.. Kaç

gün oldu?» Öğretmen emeklisi:

«Geçmiş olsun!» dedi, «Bir rahatsızlık falan mı var?» «Yoktu böyle rahatsızlık ama, oldu şimdi?»

«Anlayamadım!»

«Yani desidroz'umuzu tevsik ettirelim derken üç aylık rapor tutuşturdular elime. Üç aylığına dinlenmem için... İstirahat etmek şöyle dursun, sinirlerim büsbütün allak bullak oldu. Bu sefer de sağlam raporu almak istiyorum. Kurula bizim vilâyette girsem Akıl Hastanesine göndermeleri işten bile değil!» «Çok karıştı. Anlayabilene aşkolsun!» Mühendis cevap verecek yerde Foto Burhan'a döndü: «Kuzum!» dedi,

«Çıkar şunları banyodan artık... Görüyorsun118

ya sinirlerim bozuk! Sen de büsbütün sinirlendirme beni... Sayın dostlarım, bir şey anlayamadınız değil mi? Durun anlatmaya çalışayım. Bulunduğum kazada... Ben diyeyim Adapazarı, siz deyin Gebze...

Hereke... Bir ağa var ki... Toprak ağası... Şerrine lanet! Ağa deyince aklınıza hep Doğudaki ellibeş ağa gelir sizin! Doğuda toprak mı var ki ağa olsun! Dokuz keçisi olana ağa derler. Ağa da buralarda, Bey de, Beyefendi de. Uzatmayalım. Bizim orada da bir ağa var... Ben diyeyim İbrahim Ağa... Siz deyin Hasan Ağa... Neyse... Bir gün bizim Fen Heyetine bir dilekçe geldi... İki bin dönümlük bir tarlanın ifrazı için...

Yani tarla bloklara ayrılacak, bloklara parsellenip arsa diye parça parça satılacak! Olur mu böyle şey!

Hani bunun haritası, topografyası dedim, kanalizasyonu... Elektriği suyu tamam mı? Sonra yapılacak dediler, hele sen bir kere bas imzayı!.. Olmaz dedim. İmar Kanunu sarih! Biz formalite yerini bulsun diye baş vurduk makamınıza... Yoksa çoktaaan parselleyip satışa çıkarırdık. Zahmet etmişsiniz öyleyse...

Parselleyip satın, ne duruyorsunuz dedim. İbrahim Ağa'nın oğlu biraz mektep medrese görmüş, ağzı laf yapmasını biliyor... Kendi eliyle çizip dilekçeye iliştirdiği, sözüm ona bu çizdiği planı gösterek, Mühendis Bey, dedi; surdan iki parça arsa da siz beğenin. Çoluk

çocuk sahibisiniz! Öyle der demez fırladım yerimden. İşte dedim kapı... Aç! Çık dışarı! Benim haysiyetimi iki karışlık toprakla mı geri alacaksın.

Defol!

Hiç istifini bozmadı seninki, siz bilirsiniz dedi. Kars'ın havası nasıl gelir size! Bir düşünün de ona göre ayağınızı denk alın, bundan sonra! Kars'ın havası mı dedin, gayet iyi gelir, oralıyım zaten... Çıktı gitti; kuyruğuna baka baka... Bütün memurlar, sıradan bizim Fen Heyeti'ne düşmeğe başladılar, teker teker...

Hepsi de lâfı döndürüp dolaştırıp İbrahim Ağa'ya getiriyorlardı. İyi adammış, bol bol kuzu ziyafeti çekermiş memurlara...

Bir gün masamın başında oturuyordum, evin alış-verişini yaptığım bir bakkal var, Hüseyin Efendi...

Merhaba Mühendis Bey, diye girdi odama. Sözde geçerken bir kahvemi içmek için uğramış. Kahveler geldi, dilinin bağı da çözüldü Hüseyin Efen-119

di'nin. Çok belâlı bir adammış bu İbrahim Ağa. Bununla uğraşmaya hiç gelmezmiş.

Ne memurların, ne müdürlerin ellerine vermiş bavullarını... Beni çok severmiş: Hüseyin Efendi, ben bu kazaya çok lâzımmış ım. Dikine gidersem gene ben zararlı

çıkarmışım. İyisi mi olur demeliymişim bu işe. Bir imzacık atarsam dilekçesinin altına, kalem elimemi yapışırmış. Ya beni Vali'ye şikâyet edip de attırırsa daha mı iyi olurmuş.

Hüseyin Efendi dostum, dedim, sen hiç merak etme... Daha, çok alış-veriş ederiz seninle! Bak keyfine dedim, bilirim işimi ben! Ertesi gün bir ev tellâlı düştü

odama... Eskiden Kırkpı-nar'da başa güreşirmiş. Yekten «Elli bin lira, sana!»

dedi. Bunun yirmi binini peşin cebinde görmek ister misin? Eğer tatlı canını

seviyorsan gel, he de de olsun bitsin! Yirmi bin lira az para değil böööle günde... Bu parayı metazori vereceğim sana anladın mı?

Ya almazsam, dedim. Almazsan enayiliğine doyma!.. Seni bu memleketten sağlim çıkarırsam bana da... Tutamadım kendimi, bana baksana pehlivan, dedim; biz tam altı kardeşiz! Altımız da gözümüzü budaktan esirgemeyiz anladın mı? Altımızı

birden temizlemeyi göze alırsan, hiç durma hemen başla işe! Baktı ki palavrasına pabuç bırakan yok. İlâhi Mühendis Bey, dedi; Sen çocuksun be! Kim kimi temizlermiş bu zamanda. Kalktı ayağa, yani dedi, yirmi bin kâğıda ihtiyacın yok ha! Hadi eyvallah!

Ertesi gün kahvenin önünden geçiyordum. Kahveden bir ihtiyar fırladı dışarı!

Bastonunu kaldırıp yürüdü üzerime. Heyyy! Müdendis, Mühendis; diye bağırdı, benim işimi ne halt etmeye yokuşa koşuyon! Ben adamı tuttuğum gibi sıpıtıveririm Kars'a, Erzurum'a... Tutmasam bastonu gerçekten indirecek kafama! Doğru karakolda aldım soluğu!»

Hurşit Bey bu işleri pek iyi bilmiş olacak ki sordu:

«Eee?» dedi, «Şahit bulabildin mi bari!»

Acı acı baktı yüzüme:

«Buldum!» dedi, «Bir kahve dolusu adam buldum!»

«Hayret! Yürek varmış heriflerde!»

Mühendis birden küplere binmişti:

120

«Ne yüreği be!» diye bağırdı, «Az kaldı ağlatacaklardı anamı. Öğretilmiş gibi, ağız birliği ettiler namussuzlar. Sözde ben, bastonu kaptığım gibi elinden, yürümüşüm İbrahim Ağa'nın üzerine!»

«Sonra?»

«Sonrası... Ertesi gün Kaymakam çağırmış, gittim. Bırak, dedi, uğraşmayı bu adamlarla... Netameli adamlardır bunlar... Ver ifraz müsaadesini de kapansın, gitsin bu iş!.. Aradan bir hafta ya geçti, ya geçmedi, Vali'den bir telefon...

Atladım otobüse gittim. Nedir bu meselenin iç yüzü diye sordu, sizden bütün kasaba şikâyetçi...

Bu işin iç yüzümü Beyefendi, dedim. Dürüst bir memurun direnme savaşı. Hepsi o kadar!»

«Anladım, dedi, rahatsız ettim. Başarılar dilerim!»

Vali emeklisi:

«Aferin Vali'ye!» dedi, «Vali dediğin böyle olur işte!»

«Bir gün parmağımda bir kaşıntıdır başladı. Eve giderken Hükümet Doktoruna bir göstereyim dedim. Doktor da meğer bütün memurlar gibi Ağa'nın adamıymış.

Parmağıma baktı baktı da, sayın Halit Beyciğim, dedi; büyük geçmiş olsun!

Hayrola Doktor Beyciğim, dedim yaramaz birşey mi var! Kuşkulu kuşkulu bir kez daha inceledikten sonra, büyük geçmiş olsun dedi yeniden, Desidroz deriz biz buna... Lâtincesi budur. Aman doktorcuğum, ya Türkçesi?

Yok Türkçesi, dedi. Meselâ kanserin var mı Türkçesi! Ne? Kanser mi, dedim. Yok, hayır! Misal olarak söylüyorum dedi... Bununla beraber, birkaç gün istirahat etmelisin. Ben bir rapor yazarım, birde reçete...

Tam yirmibeş gün istirahat yazamaz mı? Daha fazlasına yetkisi olmadığını özür dileyerek açıkladı. Ertesi gün daireye bir uğrayacak oldum. Kaymakamdan bir telefon... Siz ha! Raporlu bir memur, nasıl olur da makamında bulunabilir! Aman Efendim, ne raporlusu, dedim sadece şahadet parmağımda ufak bir tahriş... Senin ki büsbütün köpürdü.

Demek parmağınızda ehemmi-

121

yetsiz bir tahriş var da kalkıyor yirmibeş günlük rapor alıyorsunuz! Temaruz ha!.. Koyuyorum muameleye! Koydu da! Bu sefer hasta olduğumu isbat etmek bana düştü. Sinirlerim son zamanlarda adam akıllı bozulmuştu. Sağlık Kurulu'na başvurdum. Hayret!.. Tam üç aylık rapor verdiler. Meğer gerçekten sinirlerim bozulmuş! Ben yirmibeş günlük Desidrozumu belgelendireyim derken... Oyuna gelmiştim!»

Öğretmen emeklisi:

«İbrahim Ağa'nın parmağı çok uzunmuş doğrusu!» dedi.

«Valla... Onu bunu bilmem. Yerime bir mühendis verildi. Hemen haftasına da İbrahim Ağa'nın tarlası parsellenip satışa çıktı!»

«Pekiii...» dedi, öğretmen emeklisi, «Şu desidroz dedikleri ne karın ağrısıymış?

Kanser başlangıcı falan mı?»

«Yok canım. Kocakarıların mayasıl dedikleri şey! Gösterdim, İstanbul'da bir doktora. Güldü, krem sür geçer; dedi. Şimdi gelgelelim işin en önemli yerineee!

Üç aylık raporum bitmek üzere, bugünlerde. Üç aydır sinirlerim berbat mı, berbat! Sağlık Kurulu'na bizim vilâyette girersem sağlama

yatırırlar akıl hastanesine! Bir yolunu buldum da burda giriyorum, Kurul'a! Yerimizden işimizden olduk... Bir de aklımızdan olmıyalım hiç olmazsa!»

122

KARTAL UZAYLANDI

Meşrutiyet Kıraathanesi'nin Nizamettin Bey'i, bugünlerde gene Komiteci Nizami Yalçın kesilmişti. Ay yolcuları yola çıktığı günlerden beri radyo başından ayrılmıyor, sanki inişleri kalkışları o yönetiyor, yörüngesinden çıkan ana gemiyi yerine yeniden o oturtuyordu.

Ay, yolcularından ikisi Kartal'dan inip de ayda yürüyüşe geçince radyonun sesini bastıran bir nutuk çekmeye başladı:

«Gider bu adamlar! Aya da gider, güneşe de!» dedi, Nizami Yalçın.

öğretmen emeklisi Cemal Zülfü Bey, gazetesini kapatıp gözlüğünü cebine yerleştirirken sırf onun dalına basmak için:

«Uğurlar olsun Nizamettin Bey!» dedi, «Gene nereye gidiyorsun! Süveyş'ten geçip Mısır'a, Kahire'ye mi»

Nizami Yalçın'ın eski İttihatçılığına dokunmak istiyordu. İkinci Dünya Savaşı'

nın Jandarma Komutanı Barlas:

123

«Hayır, Süveyş'ten değil, Tobruk'tan geçip de...» dedi, «Rommel'in peşinde takılaraktan...»

Öğretmen Zülfü Bey yolunu konuşmayı yörüngesine oturtmak için:

«Almanlar sağlıklarında Kahire'ye gidemezler ama...» dedi, «Böyle aya giderler işte, iyi bir patron bulurlarsa!»

Laf karıştırdı, gerilerden biri:

«Braun da Braun'mış haaa!..»

«Bu iş yalnız bir Braun işi değil, tekniğin zaferi! Elektronik beyinler herşeyi kılı kırk yararak hesap ederken aya gitmek de iş mi yani! İnsan gözünü karartıp, uzay gemisine bir oturdu mu haydi Allah selâmet versin! Ver elini ay!.. Nasıl olsa istim geriden geliyor. Bir Huston uzay merkezi var ki, şoför Cemil yanlışlıkla atlasa gemiye, istediği yıldıza karga gibi indirirler.»

«Ama Braun dedi ki...»

«Ne dedi?»

«Ne kadar teknik ilerlerse ilerlesin, bu işler insansız yürümez dedi!»

«Doğru! Senin elektronik beyin dediğin makineyi geliştiren, bu duruma getiren kim, insan değil mi? Doğru söylemiş Braun!»

Vali emeklisi, Hurşit Bey, bu zaferi soyut insan kavramının içine bırakacaklardan değildi. Herşeyin gün ışığına, daha doğrusu ay ışığına çıkmasını

istiyordu:

«Yani...» dedi, «Zafer kimin, onu söyleyin siz! Almanlar'ın mı, Amerikalılar'in mı?»

Nizami Yalçın:

«Braun hangi millettense, zafer onun!»

Barlas yeterli bulmamıştı bu konuşmayı:

«Yolcuların bilet parasını kim verdiyse!..» diye Nizami Yalçın'in lâfını ağzına tıkamak istedi, «Açık söyle kim kazandı zaferi! Ha, kim kazandı?»

«Kim mi kazandı... Demek zafer kazanılan bir şey, öyle mi? Para gibi, yani?»

124

«Evet!» dedi, Tarım Müdürü, «Bilirsiniz Napolyon'un dediğini! Kim çok yatırırsa o kazanır savaşı da, zaferi de...»

Genç ozan Yılmaz İzbilen, emeklilerin konuya el koymalarına kızmış olacaktı ki, bir yörünge ayarlaması yapmak için:

«Aydedenin sakalı, dünya çocuklarının eline geçti!» diye bir soyutlama yaptı. Bu başlangıç konuya girmek içindi sadece. Delikanlı lâfın yularını eline geçirdi mi, bırakmazdı bir daha. Nizami Yalçın radyonun düğmesini açtıkça açtı, böylece aydedenin sakalını kurtardı Yılmaz'm elinden. Radyo Kartal'ın aydan ayrılmasının müjdesini veriyordu:

«Sükunet üssünden kanatlanan Kartal...»

«Anlamadım!» diye bağırdı Barlas, «Sükunetin nesinden?»

«Üssünden!»

«Üssünden haaa! Vay anasını!»

«Ne var bunda şaşacak!»

«Üsle sükunet nasıl yanyana gelir! Üssün olduğu yerde sükunet olur mu be!»

«Canım orası bölge bölge. Sükunet bölgesi... Fırtınalar Bölgesi...»

«Keşke onlar Fırtınalar Bölgesine inmiş olsalardı da, sükunetin sakinliğini bozmasalardı!»

Nizami Yalçın biraz daha açtı radyoyu. Bu, tartışmaya bir son vermek içindi.

«Aydan havalanan Kartal...»

Üniversiteli Tuncer bağırdı:

«Yalan!»

«Ne yalanı be! Yani havalanmadı mı Kartal?»

«Hayır havalanmadı!»

«Tüm inkarcı bunlar be! Tüm anarşist! Bozguncu!»

«Neden inkarcı oluyormuşuz! Kartal nasıl havalanır! Hava mı var ki ayda!

Spikerin uzaylandı demesi gerekirdi!.. Kartal, havalandı değil! Kartal uzaylandı!»

«Haaa! . . Bak, bu doğru işte! . .»

125

«Doğru tabiii ! Çenesi düşük Aldrin'in havadan sudan konuşması da yalan, öyle mi?

Havanın, suyun bulunmadığı yerde, havadan sudan konuşulur mu hiç!»

«Evet, evet! Dereden tepeden konuştular diyecekti spiker!»

«Bu da yanlış! Tozdan, topraktan demesi daha doğru olurdu. Ayda tozdan, topraktan başka ne vardı ki!»

Radyonun spikeri anlatıyordu:

«Bir sandık taş... Bir sandık toprak... Bir şişe de güneş rüzgârı getiriyorlar beraberlerinde...»

«Davul tozu yok mu?»

«Davul tozu yok ama, ay tozu var!»

«Aman, aman!.. İstemiyoruz, ay tozu getirmesinler!»

Zülfü Bey:

«İşte bu yüzden...» dedi, «Elektrik süpürgesiyle bir temiiiz süpürmüşler üstlerini başlarını... Kartaldan ana kabine geçerken...»

«Demek ay tozu getirmiyorlar, minare gölgesi getirseler bari!»

«Ne minaresi! Şeytan minarelerine bile rastlamamışlar ayda! Gölgesini nerden bulacaklar! Bunun yerine taze, serin serin, güneş rüzgârı...»
«Kış aylarında güneşini, yazın da rüzgârını kullanmamız için!»
«Bunlar oradan getirdikleri... Ya bıraktıkları?»
«Bir zeytin dalı, bir de plaket!»
«Plaket mi?»
«Üzeri yazılı bir çelik levha!»
«Ne yazılmış üzerine?»
«Biz bütün insanlık adına, barış için geldik buraya!»
«Savaş için geldik diyemezler ki!» dedi Barlas, «Bu adamlar, nerde bir tek insan görse onunla savaşmadan yapamazlar!»
«Ya savaşırlar, ya da dolarla satın almaya kalkarlar...»
«Ayda savaşacak tek insan bulamadıkları içindir, barış için 126
gelişleri... Bununla birlikte ayda ne var ne yok daha belli değil! Hele getirilen topraklar bir incelensin... Mikrop mu var, bakteri mi, bir anlaşılsın... Bir de bakıyoruz ki aydan getirdikleri mikroplar biraz kendilerine geldikten sonra bize savaş açmışlar, almışlar dünyayı elimizden!»
«Demek inanıyorsun, aya ayak bastıklarına, öyle mi Hocam?»
«İnanmayıp da ne yapacaksın, bizim Süleyman Bey resmen ilân etti ayak bastıklarını! O gece uykum kaçtı benim, bütün gece aya bakıp, lahavle çektim!
Ben baktıkça, ay kızardı kızardı, ateş parçasına döndü!»
Üniversiteli Tuncer:
«Kızarmış değil, Hüdai Efendi,» dedi, «Kızmış olacak!»
«Neden kızsın!»
«Ay ne bilsin gelenlerin barış için geldiklerini! Armistrong'un burası 'Sükunet Üssü!' dediğini de duyunca ateş kesilmiştir!»
«Hayır Tuncer'ciğim!» dedi Zülfü Bey, «Ay kızsa kızsa Armistrong'un ilk önce aya binerken sol ayağını basmasına kızmıştır, hem de besmele çekmeden!»
Spiker yeni haberler veriyordu:
«Ana gemiye kenetlenen Kartal, yolcularını aktardıktan sonra boşluğa bırakılmıştır!»
Nizami Yalçın radyo başından:
«Geliyorlar!» diye bağırdı, «Safra ata ata geliyorlar! Yaşasın!»

«Atsınlar bakalım!» dedi Barlas, «Bir dahaki yolculukta attıkları bakın nasıl ayaklarına takılacak!»

«Trafik kazası dediğin böyle olur abi!» dedi, Şoför Cemil, «Hiç olmazsa, kedigözü yapıştırsalardı arkasına bu Kartal'ın!»

«Gittiler, geliyorlar, kazasız belâsız!»

Lâfın yuları Şoför Cemil'e geçmişti:

«Kaza da olmaz, belâ da! Herifçioğlulları tam uykularını alıp direksiyon başına öyle geçiyorlar! Bizim gibi uykulu uykulu kullanmıyorlar arabalarını! Üç kişi içerde! Uykusu gelen çekiliyor

geriye! Geçen gün bizim takayla Urfa'ya kadar gittim geldim. Gözlerimi kırpmadan! Aya gitmek iş mi be! Onlar kabadayıysa Urfa'ya gidip gelsinler bakalım!»

«Peki seni bindirseler gider misin, bu ecel teknesine!» diye sordu Zülfü Bey.

Şoför Cemil:

«Neden gitmeyecekmişim!» dedi, «Uyku dersen uyku! Kayıntı dersen, kayıntı! Üst baş da patrondan! Yol dersen ayna gibi! Ne geriden sollayan var, ne karşıdan toslayan! Bir de gidip geldikten sonra onbeş gün karantina! Gel keyfim, gel!»

SİNEKLERİN BASKINI

«Nasıl?» dedi, «Beğenmedin mi?»

Şoför Cemil:

«Beğendim beğenmesine!» dedi, «Beğendim ya, komünistlik neresinde bu filmin, baştan sonuna kadar gözümü dört açıp baktım da bir türlü bulup çıkaramadım.»

Jandarma Komutanı:

«Anlayamazsın sen!» diye çıkıştı, «Bunu sen de anlarsan zaten komünistlik , komünistlik olmaktan çıkar. Ben Boğazlı-yan'da Jandarma Komutanı iken orta mektepte bir Türkçe Hocası vardı. Hiç gözüm tutmazdı bu herifi. Tutmazdı ya, neden tutmazdı, neresini tutmazdı bunu bi türlü bulup çıkaramazdım. Size bi şey söyliyeyim mi? Benim gözüm bi adamı tutmadı mı, mutlaka gizli bir yerinde eki vardır. Hiç hayır gelmez ondan. En ummadığın yerde bir sakarlık çıkarır. Bu filmide de var bi sakarlık! Ama neresinde?»

Öğretmen emeklisi:

«Maşallah Cevdet Bey!» dedi. «Hiç haber vermezsin, sinemaya gidersin de, gece mi gittin!»
«Gitmedim canım! Neden gidecekmişim. Yılanların Öcü... Gözüm tutmadı ki adını...
Adında meymenet yok bi kere. Yılan ne oluyormuş sanki. Olsa olsa kendileri...
İçimizdeki yılanlar... Öcü kimden alacaklar, gene bizden! Sansür heyetine beni alacaklardı ki, gösterecektim onlara!»
«Gene görmeden yazardın raporu!»
«Neden yazmıyayım.. Yakardım bu filimi, cayır cayır! Oynayanlara gelince...»
«Aman gelme Komutanım. Bir kaza çıkarırsın sonra!»
«Oyuncularını ipe çekerdim sıradan. Asardım sinema kapılarına! Ha? Hurşit Bey'çiğim, haksız mıyım? Bize gelmez bu filimler!»
öğretmen emeklisi:
«Gelmez tabii...» dedi, «Bize var mı çiftetelli... Benim bir tanıdığım filimci var. Hâlâ bizim mahallede bakkal sanıyordum onu. Nasıl gidiyor, dedim işler...
Veresiyeleri tahsil edebiliyor musun? Ne veresiyesi Zülfü Bey, dedi, o işi bırakalı yıl oluyor. Hangi iştesin şimdi, dedim. Filimcilik yapıyormuş! Nasıl girdin bu işe diye sordum. Bir filimci arkadaşa beş bin lira kaptırdık dedi, tahsil için gide gele filimci olup çıktık işte...»
Şoför Cemil:
«Valla Beybaba!» dedi, «Ben baktım baktım da o dedikleri şeyden göremedim bu Yılanların Öcü'nde. Sıkı filim... Bir Irazca var ki muhtara bile sert yapıyor.
Avukat gibi karı. Köyün erkekleri tüm yılıyor ondan.»
Komutan emeklisi atıldı:
«Hah!» dedi, «Tamam! Kendi ağzınla yakalandın işte. Bir kadın, köy yerinde, hem de cahil bir kadın, tutar da köyü idare eden bir otoriteye kafa tutarsa , bu komünistlik değil de ne? Komünistin boynuzu kulağa mı olur!»
«Sonra bir Kaymakam var?»
«Nasıl, Kaymakam sivil mi?»

«Evet Beybaba, sivil... Ama ne Kaymakam! Geliyor köye... Daha köye girmeden bu Irazca Ana'nın dertlerini dinliyor yolda!»

«Olmaz böyle şey. Öyle Kaymakamlar yaramaz bize. Eee Muhtarın evine inmiyor mu?»

«Suratına bile bakmıyor.»

«Nasıl olur? Kaymakam dediğin köye indi mi, doğru Muhtar'm evine iner. Demek, filimde inmiyor ha! İşte burası da çarpık! Kaymakam dediğin, önce Muhtar'la temasa geçer. Ne var, ne yok, köylü hükümetten hoşnut mu, değil mi? Bir sızıntı

var mı, yok mu, sormazsa, yani o filimde sordurulmazsa bir kurt yeniği var, demektir.»

Öğretmen emeklisi:

«İngiliz'in biri, Arap sömürgelerinden birinde vazifeliymiş!» diye başladı, «Bir gün trene binip uzak bir yere gitmesi gerekiyormuş, İngiliz'in. İstasyona ininceye kadar tren, düdüğünü çekmiş, almış başını, düzülmüş yola. İlk istasyonda biraz fazla bekleyeceğini hesaplayan açıkgöz İngiliz, peşinden yetişmek için, bir eşek kiralamış hemen, düşmüş yola. Eşeğin sahibi de dili bir karış dışarda, koşarmış eşeğinin arkasından. Kan ter içinde kalan Arap, başlamış

ne kadar küfür bilirse verip veriştirmeğe, ana avrat düz gidiyormuş. Tek kelime Arapça bilmeyen İngiliz, bu küfürleri eşeği gayrete getirmek için söylediğini sanıyor, üstelik de keyifleniyormuş sövdükçe... Karşıdan gelen bir dalkavuk durumu çakmış; Heeey, Mister, demiş İngilizce, bu adam boyuna kalaylıyor seni.

Boşvermiş Mister. Gayretli dalkavuk, bırakır mı peşini. Yedi ceddini dipten doruğa boyuyor, ana avrat düz gidiyor, senin kılın bile kıpırdamıyor diye morfinlermiş boyuna. İngiliz'in tepesi atmış. Eee demiş, ne yapalım sövüyorsa!

Bu küfürlerin istasyona yetişmeme bir zararı var mı? Seninki şaşkın şaşkın, ne zararı olsun, yok tabii... İngiliz, bırak demiş, sövebildiği kadar sövsün öyleyse!.. Yani Sayın Komutanım, demek istiyorum ki...»

Jandarma Komutanı bu üstü kapalı çıkışı, cevaplamak için bıraktığı hikâyeye sarıldı yeniden:

«Benim büyük oğlan ortaokuldaydı o yıllarda. Yani Boğazlı-131

yan'da... Bir gün Türkçe öğretmenleri derste demiş ki... Defterlerinizin üstüne kâğıt geçireceksiniz... Hep bir örnek... Baştan başa kırmızı olsun defterleriniz. Anlıyorsunuz değil mi?»

Şoför Cemil:

«Eee?» dedi, «Ne varmış bunda?»

«Kırmızı kâğıt diyorum anlamıyor musun?»

«Demek bu kırmızı kâğıt suç ha?»

«Herkes için değil. Adamına göre... Bir rapor döşendim. Hemen merkezden bir Müfettiş geldi. Tahkikat... Tahkikat... Suç oldu. Sürdüler herifi palas pandıras Bingöl'e . »

Öğretmen emeklisi:

«Yahu, adam savunmasını yapmadı mı?»

«Yaptı, yapmaz olur mu. Herif kurnaz mı kurnaz. Ben, sınıfların defterleri birbirine karışmasın diye böyle söyledim, diyor. Bir sınıfın mavi olacakmış bir sınıfın kırmızı... Maviyi anladık ama kırmızı ne oluyor! Yutar mı Müfettiş!»

Malmüdürü emeklisi gazeteden başını kaldırmadan:

«Temizlik işleri çöpçülük için bir imtihan açmış. Tam iki yüz kişi baş vurmuş.

Bu iki yüz kişiden kazana kazana beş kişi kazanmış imtihanı?»

«Yüz doksan beşi ne olmuş?»

«Ha? Yüz doksan beşi mi... Ne olacak atmışlar çöp tenekesine.»

Komutan emeklisi:

«Lise mezunları iş bulamazken tutup da iki yüz baldırı çıplağı mı düşüneceğiz.

Nerden geldilerse oraya gitsinler.»

öğretmen emeklisi cevabı tıkadı ağzına:

«Yani Alman'ya!»

Hurşit Bey az önce konan kahveden ilk yudumu çeker çekmez öfkesiyle bıraktı

fincanı. Ok gibi fırladı ayağa:

«Niyaziii!»

Niyazi öbür köşeden şöyle bir başını çevirdi.

«Niyaziii!.. Gel buraya! Nedir bu kepazelik!»

«Buyur Hurşit Bey Abi!»

Uydurma bir telaşla koştu geldi.

«Nedir bunun içindeki?»

«Neyin içindeki?»

«Kahvenin!»

«Kömürdür, Hurşit Bey Abi! Başka ne olacak!»

Hurşit Bey, eğilmiş, mikroskop altında basil araştırır gibi inceliyordu:

«Ne kömürü be. Sinek! Hem de arı kadar bir karasinek!»

Jandarma komutanı ifrit olmuştu. Az önce bir kahve de o içmişti. Altüst olmuştu midesi:

«Yemin edeceğim de...» diye sertleşti, «Şu Kıraathane'ye bir daha ayak basmayacağım. Midemizi bastırmasın diye kahve içiyoruz, barsaklarımız ayağa kalkıyor! Kepazelik dediğin bu kadar olur!»

Hurşit Bey:

«Al götür şunu!» dedi, «Ne bakıyorsun yüzüme!»

Malmüdürü:

«Florida taraflarında birada varmış...» diye başladı, «Bu adada bir deneme yapmışlar Amerikalılar...»

Tarım Müdürü sordu:

«Nükleer denemeleri mi... Hem Cenevre'de denemeleri durduralım diye görüşmeler, anlaşmalar yaparlar, hem atmosferde denemelere hız verirler!»

«Hayır!» dedi Malmüdürü, «Nükleer denemeleri değil. Karasineklerin köklerini kurutma denemeleri... Öyle bir ilâç bulmuşlar ki karasinekleri hadım edip zürriyet yetiştirmelerini önlüyorlarmış!

«Sonra?»

«Adada tek bir karasinek kalmamış şimdi.»

«Bizim İstanbul Belediyesi karasinekler için seferberlik ilân etti geçen gün.»

«Her yıl açar bu savaşı... Bütün yaz bu savaş sürüp gider... Kış gelir, soğuktan sineklerin kökleri kurur. Savaş da böylece Belediye'nin zaferiyle sona erer!»

«Yaz geldi mi rahatlık yok bize. Karabulut gibi bastırıyor 133

karasinekler, lokantalar karasinek... Kahveler karasinek, meyhaneler karasinek... Bu yıl karasinekler Adana'da görüldüler ilk önce, karabulut gibi...

Bir de baktık Ankara sinemalarında. Bir yerli filmimizin üstüne üşüşüp yestehlediler. Havalar böyle giderse memleket bir baştan bir başa karasinek olup çıkacak! Karasinekler, şimdi de televizyonda, radyoda!»

Şoför Cemil:

«Bütün karasineklerin dünyanın her yerinde bir mevsimlik ömürleri var... Üzme tatlı canını! Ne demişti Mister, ha, ne demişti?»

«Arap istediği kadar küfür savursun. İstasyona yetişmeme hiçbir zararı olmaz.

Biz eşeği sürmeğe bakalım!»

134

DEDİKODU DÜZENİ

Komutan, verip veriştiriyordu plajlar için. Büyük gelini Sevil kocasıyla Florya'ya gitmiş... Soyunup denize girmişlerdi. Ama gelin nasıl girdiyse öyle kalmış denizde, bir daha çıkmamıştı karaya.

«Olmaz efendim böyle şey!» diyordu, Komutan, «Nasıl olur, işittiğimize göre Avrupasında olsun, Amerikasında olsun, her plajın kurtarma örgütü, kurtarma ekipleri varmış. Göz göre göre insan boğuluyor bizim plajlarda!»

Vali emeklisi Hurşit Bey, nargilesinin marpucuyla üç günlük sakalını kaşırken:

«İyi ama Cevdet Bey'ciğim!» dedi, «Senin gelin göz göre göre boğulmamış ki...

Gazetelerin yazdığına göre, kocası kumların üstünde yatarken girmiş denize, biraz açılmış... Bir daha da dönmemiş. Sevim Hanım yüzme bilir miydi?»

«Bizim oğlan, bilirdi, hem de iyi bilirdi, diyor!»

«Bilirdi de nasıl boğuldu?»

135

«Kadın bu!.. Gücünden kuvvetinden ne olacak. Birden kesilip kalıvermiştir.»

«Evet kadın bu... Hiç belli olmaz. Ayağı tutulur, debelene-mez. Kolu tutulur, kulaç atamaz. Dili tutulur, boğuluyorum diye bağıramaz! Hiç güven olmaz kadına, Fikret demiş galiba... Şair Tevfik Fikret... Kadın, deniz gibidir, hiç inanmak olmaz haaa!..»

Öğretmen emeklisi:

«Hayır Hurşit Bey'çiğim!» dedi, «Fikret öyle dememiş. Deniz kadın gibidir!»

demiş.

«Aynı kapıya çıkmaz mı?»

«Çıkmaz Hurşit Bey'çiğim, çıkmaz! Kadının denize benzemesi, kadını biraz kurtarır! O zaman Sevil Hanım'ı denizin boğduğuna inanabilirdik... Eğer kadın, deniz gibidir demiş olsaydı, Sevil Hanım, denizden üstün olur, o, denizi boğmuş

olurdu. Bilmem anlatabiliyor muyum!»

«Anladım Zülfü'cüğüm, anladım. Kadın deniz gibidir dediğine göre şair...»

«Deniz, ancak kadına benzeyebilen ikinci derecede bir varlıktır... Şu halde...»

«Evet şu halde?»

«Sevil Hanım, denizi atlatmış olacak!»

«Yani, siz boğulmamıştır demeye getiriyorsunuz!»

Komutan sesini yükselterek sordu:

«Yani...» dedi, «Bizim Sevil boğulmadı, öyle mi?»

«Zannetmem ki boğulmuş olsun!»

«Nasıl olur? Oğlum Sutiyenine kadar getirdi eve. Çekip gitsin diyelim... Çırıl çıplk mı gidecek!»

Cevdet Barlas, gelinin böyle kaçıp gitmektense, boğulup ölmesine çoktan razıydı.

Namus meselesiydi bu!

Kız mı yoktu İstanbul'da. Bir gelin boğulduysa, yerine bir gelin daha gelirdi.

Hocanın, gitti Gülsüm, geldi Gülsüm, dediği gibi...

Ama ya Zülfi Bey'in aklına gelenler doğru çıkarsa... Laf olsun diye sordu:

«Yani...» dedi, «Sen boğulmadı da numara yaptı, demek istiyordun ha?»

«Bir ihtimal!.. Meselâ bir sevgilisi olamaz mı? Paralı bir âşık! Kızı, boğuldu dümeniyle kaçıramaz mı?»

«Canım nasıl kaçırır çırılçıplak!»

«Neden çırılçıplak kaçırsın Cevdet'ciğim! Herif zengin olduğuna göre...

Sutiyeninden robuna, ayakkabısına kadar getirmiş, kendi kabinesinde giydirmiştir. Teker çıkmışlardır dışarı!»

«Olmaz böyle şey!»

«Neden olmasın Cavit Bey' ciğim. Kız boğuldu da cesedi ortaya mı çıktı?»

Tabelâcı Rıza kapıda dikiliyor, içerdekilere salak salak bakıyordu. İlk gören öğretmen emeklisi oldu:

«Gel bakalım Rıza'cığım, hoş geldin. Amma da kararmışsın ha! Nasıl geçti yolculuk bakalım! Hastan nasıl?»

Rıza, Malatya'dan mı, Elâzığ'dan mı, kayınpederinden bir telgraf almış on beş

gün önce atlayıp bir uçağa gitmişti. Ağır hasta olduğu yazılıydı telgrafta.

«Hastam mı?» dedi. «Sizlere ömür! Zaten biliyordum öldüğünü. Bile bile çıktım yola! Hiç olmazsa cenazesinde bulundum ya!»

«Başın sağ olsun!»

Sıradan baş sağlığı dilediler. Cevdet Barlas bile kalktı lastik simitinden.

Hurşit Bey:

«Eee...» dedi, «Anlat bakalım... Ne var ne yok oralarda... Gazetelere bakarsan, Doğu'yu eşkiyalar sardı. Dağa çıkan çıkana... Bu gazeteciler de pireyi deve yapıyor zaten!»

«Vallaa, biraz da haksız değiller hani!.. Sefalet diz boyu... Doktorsuzluk...

İlaçsızlık, ilgisizlik... Bilgisizlik... İşsizlik, yolsuzluk, yobazlık, gerilik... Sonra bol bol da dedikodu. Bir yanda memurlar... Bir yanda halk...»

Cevdet Barlas simitinin üstünde bir yandan öbür yana dönerken sordu:

«Asayiş nasıl, asayiş, sen ondan haber ver!»

137

«Canım, Cevdet Aaabicim, bütün bunların harman olduğu yerde asayiş mi kalır, disiplin mi?»

Keyifli keyifli güldü:

«Evet!» dedi Barlas, «Haklısın! Asayiş dediğin öksürüğün peşini kesmemek demektir. Sen öhhöyü kestin mi ne varsa çıkar ortaya... İti uğursuzu... Ben oralardayken...»

«Hani bir şiir vardı ya... Kimi kanunla alır, kimi kanunsuz alır... Doğru!..

Halk avunmayı dedikoduda bulmuş. Canlarını en çok yakan İcra Memuru mu? Almışlar İcra Memuru'nu tefe... Ben de gördüm bu adamı elinde zincir, dudağında ıslık dolaşıp duruyor. Tımarhaneden yeni çıkmış bir Ağazade geçmiş karşısına bir gün.

Anamız var, bacımız var demiş, ne ıslık çalıp duruyorsun? Soytarı mısın, İcra Memuru musun? Düşünün bir kere... İcracı oranın Allahı. Yani şairin dediği gibi, Kanunla alanı, yutar mı bu deli herzesini. Savcı zaten kadeh arkadaşı, Ağazadeye iki jandarmayı kattıkları gibi bindirmişler trene. Ver elini tımarhane!»

Deli gitmiş, İcracı da kurtulmuş ama, babası bunu yutar mı. . . Muhsin Ağa yanına kor mu İcracı'nın! Bir dalaşmadır başlamış. İcracı zincir sallayıp istasyon caddesinde volta vuruyorsa, boşuna mı vuruyor. İstasyon Müdürü'nün İstanbul'lu karısı için tabiî... İcracı bekâr adam. Üstelik yakışıklı da... Bir başı değil mi, aldığını üstüne başına, rakıya konyağa veriyor. İstasyon Müdürü'nün karısı

da ona tutkuniTrenler rötar yapıp da kocası telgraf başına geçti mi, karı açıyor pencereyi yarı beline kadar sarkıyor. Göğüs bağır açık... Halk yutar mı bunu?

İstasyon Müdürü'nün karısı da hazâ karı... Muhsin Ağanın bile gözü var diyorlar bu karıda.

Gene trenin rötarlı bir gecesinde güya İcracıyı istasyon binasından çıkarken görmüşler. Dedikodu kulakları teker teker dolaştıktan sonra Muhsin Ağanın adamları tarafından İstasyon Müdürüne de duyurulmuş. Müdür karısından emin olmasına emin ama, ne yapsın! Bir yandan Ağa zorlar, bir yandan halk... Tam bir düzüne de tanık... Kimisi evden çıkarken görmüş, kimisi göya İcracının kendi ağzından dinlemiş hikâyeyi... İcracı sözde lokan-138

tada, ben İstasyon Müdürü'nün karısıyla ohooo demiş, mercimeği çoktan verdim fırına! Kocasına baskı öylesine artmış ki ister istemez vermiş mahkemeye İcracıyı. Hâkim, sormuş tanıklardan birine. Evden çıkarken gördün mü, demiş.

Gördüm efendim! Ne vardı üzerinde, yâni ne giymişti? Ne mi giymişti. Koyu renk bir elbise... İkinci tanığa sormuş. Verdiği cevap şu: Koyu renk bir elbise...

Üçüncü tanığa sormuş. Verdiği cevap şu: Koyu renk bir palto! Öbürüne sormuş, ne vardı üzerinde? Cevap, pardesü!.. Ne giymişti? Açık renk bir elbise... Öbürü

demiş, pijama! Sıra gelmiş lokantadaki tanıklara... Hâkim ne duydun diye sormuş!

Efendim demiş tanık, İcra memuru dedi ki, ben İstasyon Müdürü'nün karısıyla yatıp kalkıyorum. Güzeeel, demiş hâkim. İcracı bunu söylerken kadeh elinde miydi, masanın üzerinde mi? Elindeydi demiş, tanık. İcra memuru, yatıp kalkıyorum derken, radyo çalıyor muydu? Radyo mu efendim, demiş, çalmıyordu!

Öbürüne sormuş, kadeh nerdeydi, diye. Masanın üstünde diye cevap vermiş. Radyo?

Radyo mu, çalıyordu efendim, demiş. Pekiii diye sormuş, çalıyordu da nasıl duydun icracının dediklerini. Az açmışlardı, demiş, öbür tanığa sormuş. Kadeh nerdeydi? Kadeh mi efendim, diye başlamış, düşünmeye... Kadeh yoktu, rakı da içmiyordu demiş, çıkmış işin içinden! Yâni sizin anlıyacağınız çuvallatmış

tanıkları. Kurt kurdu ısırır mı? Tabii beraat!

Kaymakamlar memleketin hemen her yerinde ağaların dostudur. Bu işin böyle kapanıp gitmesine gönlü razı olmamış Kay-makam'ın. Bir tanık takımı da Kaymakam kurmuş. Körüklemiş yeniden dâvayı... Ayrıca idarî tahkikat da açtırmış.

Kaymakam'm arkasında Vali! Vali'nin arkasında Ankara. Hani İcracıyı kolundan tutup atsalar iş bitecek! Atamazlar bir türlü.... Halkı oyalamak lâzım. İstasyon Müdürü'nü verseler bir yere daha, iyi, atlaya atla-ya gidecek ama, neden versinler. Dedikodunun kökü kurudu mu halk açlığının farkına varacak!

Değirmenci, değirmenin gürültüsünü, ancak çarklar zınk diye durunca farkedermiş!»

Malmüdürü emeklisi elindeki gazeteye parmağını dayamıştı.

«Bak, bak Cevdet'çiğim!» diye seslendi; «Kumkapı açıkların-139

da çıplak bir kadın cesedi bulunmuş... Mayolu... Morga kaldırmışlar!»

Barlas rahat bir soluk aldı:

«Demedim mi ben size!» dedi, «Boğulmuştur diye!»

«Aman Cevdet'çiğim, nerden çıkarıyorsun senin gelin olduğunu!»

«Mayolu dedin ya!»

«Mayolu ama... Düşün bir kere, bu aylarda her gün iki üç kadın boğuluyor! Hem bu ceset Kumkapı açıklarında bulunmuş, Florya'da değil.»

«Odur, bizim gelindir o! Lodos sürüklemiş olacak!»

«Nasıl olur, bir haftadır poyraz esiyor! Canım Cevdet'ciğim neden kötüye yoruyorsun böyle. O değildir inşallah, üzülme hiç!»

«Odur, o!»

Kıraathanenin önünde Akşam Gazetesi satan bir çocuk bağırıyordu durmadan:

«Yazıyor bugün! Âşığınlan plajdan kaçan kadını yazıyooo!.. Ankara'da otobüse binerken yakalandığını yazıyoooo! Okumalı bugün baylar! Kocasını plajda uyutup da kaçan kadını yazıyooo!»

Kabzımal oldukları her hallerinden belli iki müşteri, pencerenin önündeki iki masada karşılıklı nargile içiyorlardı. Masanın üstünde defterler, kâğıtlar, kalemler... Biri hesaptan başını kaldırdı:

«Nasıl?» dedi, «Toptanlar geldi mi?»

öbürü ağzından marpuçu çıkardı:

«Tel çektim!» dedi, «Gelecek! Dursun Efendi'ye güvenilir. Tekirdağ nasıl gidiyor?»

«Piyasa hızlı! Tekirdağ dedin de aklıma geldi. Dün ismi lâzım değil, bir gazinoya gittik. Bir hesap... Üç yüz yirmi beş lira... Hesaba yüzümü kızartıp bir bakayım dedim. Ne göreyim, bizim otuzbeş kuruşluk karpuz kaç lira olsa beğenirsin?»

«Kaç lira?»

«Tam elli lira! Hem de porsiyonu!»

«Verdin mi?»

«Göz göre göre nasıl verirsin. Şef garsonu çağırdım. Arka-141

daş, dedim, rakıya yirmi mi yazıyorsun, yaz! Şiş kebabı on iki buçuk mu, sen yaz yirmi beş! Ağzımı açıp lâf edersem yüzüme tükürlAma karpuza taş çatlasa elli lira veremem. Kabzımalım ben! Yarın gel Hâl'deki yazıhaneme, beğendiğini seç seç

al! Metelik alırsam, nah şu ekmek çarpsın!»

Sözde adı Belediye gazinosu! Belediye otobüsü bir arabaya bindirir. Suç önüne çıkan arabada... Belediye gazinosunda adam kazıklanır, suç kazıkiayanda değil, kazıktan kaçıp kurtulmak isteyen vatandaşta. Vur aşağı, tut yukarı bir pazarlık.

Karpuzu otuz kâğıda indirdik!»

«Eğlenebildiniz mi bari? Var mı, hani o sahnede çırılçıplak soyunan karılar?»

«Yok o eski soyunanlar!»

«Demek şimdi seyircileri soyuyorlar!»

«Eh! Aşağı yukarı! Taaa kapıdan girerken garsonlar yürüyor müşterinin üstüne.

Mahmutpaşa hesabı! Müşteriyi kapıdan kapışana! Her garsonun kapıda bir simsarı

var! Bak Ahmet, diye sesleniyor, beyleri al ön masaya! Neşeli bir masa olsun!»

«İyi parçalar var mıydı bari?»

«Var sarı boyalı bir şey! Kalantor müşterilere açıktan açığa lâf atıyor, şarkıyı

bırakıp! Bir de adı, geceleri taaa Kızkulesi'nden okunan bir Paksoy var.

Şamram'ın okuduğu kantoları ısıtıp ısıtıp bayat pilâv gibi önümüze süren bir şarkıcı! Baştan aşağı cilve! Yanımızdaki masaya karı-koca, orta halli bir çift geldi oturdu... Bira, der demez, dönüp gitti garson, bir daha da kolay kolay görünmedi. İki şişe bira istediler. Bir dilim peynir, domates, hıyar... Bir hesap, üç yüz doksan dokuz lira. Biralar, ellişer liradan! Adamın hesabı görünce gözleri faltaşı gibi açılıverdi.»

Öğretmen emeklisi bu konuşmalara kulak misafirliği ettiği için, dayanamadı:

«Hurşit Bey'çiğim!» dedi, «Bizim gibi emeklilerden biri, bir gazinonun önünden geçiyormuş. Çengi, cümbüş, kıyamet kopuyormuş içerde. Yanaşmış, kapıdaki adama sormuş, ne oluyor böyle içerde; diye. Nedir bu gürültü? Ne olacak, demiş; içerde 142

adam kazıklıyorlar da... Sesi, sadası duyulmasın diye veriyorlar cayırtıyı!»

Kabzımallardan biri, kâğıda kaleme sarıldı. Sürdü arkadaşının önüne:

«Sen yaz!» dedi, «Senin yazın daha okunaklı! Adana, Naim Yeşilyaprak... Bilirsin adresini! Yaz! Yüz aldım, kırk beşini yüz elliden; elli beşini yüz yirmiden sattım, piyasa hızlı, kemer iyi, sultanî ağır!»

öğretmen emeklisi Zülfü Bey birden yerinden fırladı. Kapıya doğru koşuyordu:

«Komşu! Komşu! Hadi Bey! Biraz oturmaz mısın! Nedir telâşın!»

Duyurmuştu sesini:

«Gel yahu!» dedi; «Bir kahvemi iç! Ne zamandır görüşemedik. Nasıl gidiyor işler?

Gazete nasıl? Siz de başladınız piyangoya ha?»

Hadi Bey, önce durakladı, sonra yavaş yavaş Kıraathane'ye doğru yürüdü. Kapıda bir süre dikildikten sonra, daldı içeriye... Öğretmen emeklisi, elinden yapışmış, kendi masasına doğru çekiyordu. Hadi Bey, bir süre de masanın başında dikildikten sonra dayanamadı, oturdu. Öğretmen emeklisi:

«Bak, Niyazi, evlâdım!» diye ocağa doğru seslendi. Sonra konuğuna döndü:

«Ne içersin?»

«Bir kahve! Şekeri az! Bu gece gözüme bir damla uyku girmedi. Sabahladım gazetede!»

«Gene savcılık mı bastırıyor? Yoksa kalıp mı değiştiriyorsunuz, Anadolu için!»

«Yok Zülfü Bey' ciğim! Bu işçi sigortaları yok mu? Kalıbı onun yüzünden değiştireceğiz nerdeyse! Telefonda çalışan bir kız var bizde. Meral! Evinden bir telefon... Meral ağır hasta diye. Biliyorduk, ciğerlerinden hasta olduğunu.

Kanaması var, acele doktor, dediler. Açtım Samatya İşçi Sigortası Hastanesini.

Gazetede çalışan sigortalı bir bayanın kanaması var, acele doktor gön-143

derin, dedim. Biz karışmayız, siz Sultanahmet'ten isteyin dediler. Açtım Sultanahmet Hastanesini, hastanın nerde oturduğunu sordular. Bostancı'da dedim.

Karşı tarafa biz karışmayız, diye kapattılar telefonu. Karşı tarafı açmak istedim. Baktım telefon rehberine. Karşı tarafta sigorta hastanesi yok, dispanserler var. Kadıköy dispanserini çevirdim, adam yok! Erenköy dispanserini çevirdim, ses yok. Paşabahçe

dispanserini çevirdim, bir sanrtal çıktı, bekleyin verelim dediler. Bekledim, bekledim, biri çıktı, tam yarım saat sonra! Anlattım durumu.

Biz karışmayız dedi, hem karışsak bile gönderecek doktorumuz yok! Peki dedim; kime başvuralım? Bilmiyoruz dedi, Nişantaşı sigorta hastanesine sorun! Sorduk, biz de bilmiyoruz diye cevap verdiler. Açtım yeniden Samatya hastanesini. Bu sefer başhekim çıktı. Beyefendi, dedim, anladık doktor gönderemeye-ceğinizi.

Hastamız boyuna kan kaybediyor, ne yapalım? Sigortalı hastaya doktor göndermenin kolay yolu yok mu? Başhekim, düşündü taşındı, valla dedi, bu formaliteyi iyi bilmiyorum. Ne söylesem yalan! Açtım yeniden Sultanahmet'i. Ne yapalım, dedim.

Bir kolayı yok mu bunun? Nöbetçi doktor, düşündü düşündü; yok deyip çıktı işin içinden! Bu sefer ben düşünmeye başladım. Her aylığından cayır cayır sigorta parası kestiğim bu arkadaşa hiç mi bu müesseseden bir fayda sağlıyamayacaktım.

Sigortaların Tepebaşı'nda bir merkezleri olduğunu işitmiştim. Aradım telefon numarasını rehberden. Çevirdim alo dedim, neresi orası? Bozuk bir kapıcı sesi!

Ben İrbaham! Müdür Bey yok mu, dedim. Yuh begim, diye cevap verdi. Yahu, İbrahim Efendi, dedim; sen bilirsin! Bir hastamız var, kanamalı! Bir sigorta doktorunun gönderilmesini istiyoruz evine. Ne yapalım! Begim dedi, sigurta toh-turu gönderemezsin. Velakin başka tohtur gönderebilirsin. Bu tohtura, her gaç guruş

ise verür, ireçeteye aldığı pereyi yozdurir-sen! Coyur coyur alursen ertesi gün sigurtadan! Hay Allah senden razı olsun İbrahim Efendi; dedim. Sigortanın başında senin gibi aklı başında bir adam olsa da, bu işler biraz yoluna girse...»

Öğretmen emeklisi:

144

«Eee?» dedi, «Ne oldu senin hasta?»

«Açtım Bostancı karakolunu. Falan numarada oturan kanamalı bir hasta var, acele bir doktor gönderin. Doktor, gazetemiz veznesinden yarın gelsin de alsın ücretini!»

Kabzımallardan birinin nargilesi sönmüştü. Verip veriştiriyordu Niyazi'ye:

«Ne biçim kahve bu be! Yedi buçuk lira haftalıkla bir çocuk tutun da, hiç

olmazsa nargilelerin ateşine göz kulak olsun! Kafayı mı deleceksin, ocaktan ateş

mi getirceksin? Ne yapacaksan yap da keyfimin içine tükürme!»

Sonra arkadaşına döndü:

«Ya!.. İşte böyle Haşim'ciğim!» dedi, «Her gün iki kamyon karpuz geçsin elimizden, git, Belediyenin bilmem ne gazinosunda, karpuzun dilimini elli kâğıttan ye! Sen milleti kazıkla. Belediye de tutsun seni kazıklasın!»

«Bu da mı tasa be! Sen elli lirayı elli karpuzdan çıkarırsın. Kazığı atan Belediye gazinosu değil mi? Zekâtın olsun!.. Bir de hani o günleri düşün!..

Hâl'den tası tarağı topladığımız o hızlı günleri... Bir ye de, bin şükret! Yaz bir telgraf da bizim İlyas Ağa'ya! Al şu kâğıdı kalemi eline! Hele yaz bakalım!

Kırmızı kalkıyor, yeşil gönder! Çalı ağır, Ayşe hızlı!»

145

YORGUN GECECİLER

Ocakçı Acem Hüseyin sabahın beşine doğru Kıraathaneyi açmış, ocağı yakıyordu ki kapıda üç beş kişi belirdi. Bunlar son koalisyon dalgaları yüzünden makineye geç

verilmiş bir gazetenin gece kadrosuydu. Sekreter yardımcısı Yılmaz:

«Heey!» diye seslendi içeriye, «Çay var mı? Çay!»

Daha afyonu patlamayan Acem Hüseyin:

«Kim bu; ham ahlat herif?» gibilerden kapıya ters ters baktı.

«Ne çayı sabah sabah...» dedi; «Hele dur; bi ocağı yakalım!»

Dönüp sabahçı kahvelerinden birine gideceklerdi ki geriden yetişen musahhih Hüsamettin Düzeltmen:

«Açmış mı bizim Hüseyin?» diye sordu.

«Açmış ama...» dediler, «Hayır yok daha!»

Daldı içeri yaşlı Musahhih:

«Merhaba Hüseyin!» dedi, «Nasılsın?»

Başını bu yeni gelene uzatan Acem Hüseyin'in birden kenef-liği dağılıvermişti: 146

«OoooL.» dedi, «Sen misin Hüsamettin Efendi gardaşım. Şu dinine yandığımın ocağı, benim romatizmalarımdan da pireli. Marmarada daha lodos patlamadan yıknefesler gibi tıkanıp kalıyor!»

«Yani romatizmaların gene eskisi gibi ha!»

«Eskisinden daha berbat! İhtiyarlık da bindi üzerine!»

«Hep aynı dert! Ben bu saatlere kadar çalışacak adam mıyım. Ne yapacaksın!

Koalisyon... İşte sabahladık gene!»

Ocak çıtır çıtır almıştı fitili:

«Gelin çocuklar!» diye seslendi. «Eh! Beş on dakka beklersek çay hazırdır!»

Acem Hüseyin; içeriye hurya eden genç gazetecilere; burun kıvırarak uzun uzun baktıktan sonra:

«Nerde Yesari Beyler...» dedi; «Osman Cemaller. Ben Ahmet Rasim Bey'i bile tanırım, daha çıraktım o zamanlar... Ne efendi adamlardı onlar. Bu Meşrutiyet Kıraathanesi neler gördü! Bir gün Yesari Bey...»

Yılmaz kesti sözünü:

«Şu şarkıcı Yesari Bey mi?»

Acem Hüseyin'de şafak atmıştı:

«Ne şarkıcısı be!» diye çattı kaşlarını. «Romancı Yesari Bey... Muharrir ama, hazâ muharrir! Nah şu masaya bir çöktü mü; romanını yarılamadan kalkmazdı.

Çayını elimle götürüp verirdim. Nerde şimdikiler! Nerde Yesari Bey! Nur içinde yatsın!»

«Evet!» dedi; Hüsamettin Düzeltmen; «O nur içinde yatsın... Babıâli'nin kitapçıları; gazete patronları da kuştüyü yataklarda... Son romanını seksen liraya yazdığı söylenir; onu da olduğu gibi ilâca yatırmış zavallı. Zaten ilâç

parası için atmış imzayı kontratın altına! Geçimi için o kadar çok yazı yazmak zorundaydı ki... Gazetelerdeki tefrikalarını anca günü gününe yazabilirdi. Halil Lütfü; gazetesi için uzun bir tefrika istemiş, kuzum Yesari demiş, yaz bitir de, öyle al parasını. İyi ama, romanı bitirene kadar ne yesin, ne içsin Yesari!

Mahmut Yesari'nin yemesi değil de içmesi daha önemli! Hiç olmazsa biraz avans ver de başlıyalım diyecek

olmuş... Ne avansı! Halil Lütfi adama ortada fol yok, yumurta yokken para mı
verir! Hele sen bitir romanı da kolay diye tıkamış lâfı ağzına. Ne yapsın Yesari... Rahmetli sarı defterlere yazardı. Bir defter almış, oturmuş Meşrutiyet Kıraathanesi'ne. Bütün gün yazmış... Doldurmuş sarı defteri... Birkaç gün uğramamış Halil Lütfi'ye. Tam gideceği gün, ne kadar eski romanlardan kalma sarı
defter varsa toplamış, üst üste koymuş. En üste de başladığı yeni defteri.
Tutmuş göstermiş Halil Lütfi'ye... Patron evirmiş çevirmiş. En üstten üç beş
sayfa okumuş. Bakmış ki tefrika mükemmel! Sıra gelmiş bu sefer paraya.
Yesari'çiğim demiş, bir miktar avans vereyim de... Tefrika başladığında bir miktar daha... Malûm ya... Romanın reklâmı var, ilânı var!.. Ya çıkıncaya kadar gazete kapatılırsa... Ben öyle şey bilmem demiş, Yesari Bey, sen yaz getir, para peşin, dedin, ben de bir haftadır gece gündüz oturdum yazdım. Almazsan gider Hakkı Tarık'a veririm. Sanki Tarık Bey cimrilikte öbüründen aşağı kalırmış
gibi... Ne yapsın Halil Lütfi, eli titreye titreye ödemiş bütün romanın parasını... Üç beş gün sonra bütün defter küt diye bitmiş... İkinciye başlayacaklar... Ne isimler tutar birbirini, ne olaylar. Belki defterlerin sırası karışmıştır diye öbür defterlere bakarlar... Onlardaki isimler, olaylar daha başka! Bir haber uçururlar Yesari'ye. Kulağı kirişte olduğu için çakar dalgayı. Oturur o günün tefrikasını yazar. Dedim ya, hayatı ona göre ayarlanmış!
Hali Lütfi köpüre dursun, girer odasına, yeni yazdıklarını çıkarır, masanın üstüne bırakır. Üstat der, hiç telâşlanma! Ben tefrikanın parasını, yazdıkça almak isterim, sen peşin verdin. Tefrika dediğin günü birliğe yazılır. Benim alışkanlığımı bozamazsın sen. Her gün mürettip çırağını başımda dikilirken göremezsem, yazamam. Gönder Kıra-atheneye çırağı, aldır tefrikanı bundan sonra.
Tamam mı çaylar Hüseyin'ciğim!»
«Geliyor!»
Bir ara gözleri yoldan geçenlere kaydı:

«Yahu çocuklar!» dedi, «Şu kös kös giden bizim Selâmi değil mi? Musahhih Selâmi... O!.. Çağırın şunu!»

148

Nihat fırladı yerinden:

«Hey, Selâmi Abi!»

Geldi, önce Kıraathanenin kapısında dikildi. Tanımıştı içerde-kileri:

«Sizi de mi yatırdı bu koalisyon!» dedi, «Bu gece yattık kalktık hep koalisyon!»

«Gel, birer çay içelim!» dedi Hüsamettin Düzeltmen.

«Hani fena olmaz! Eee... Nasılsın bakalım, Çaycılar Şahı Acem Hüseyin! Osmanlı

nasıl?»

«Romatizmadan baş kaldıran kim! Kırılıyor gene kemiklerim! Sen nasılsın bakalım!»

«Yirmi beş gündür koalisyonu kurup dağıtıyoruz, nasıl olalım. Hal mi kaldı

bizde!»

Sonra gazetecilere döndü:

«Çocuklar!» dedi, «Haberiniz var mı, ben bir aydır fıkra yazıyorum. Hem de imzalı!»

Sekreter yardımcısı Yılmaz:

«Kim okur kim dinler! Kim söylemişse söylemiş, duyulmasını istemediğin bir sırrın varsa bilmem ne gazetesine yaz, diye...

0hesap senin ki Baba!»

«Yazık!» dedi, «Kayıplarınız büyük. Demek benim fıkraları okumuyorsunuz ha! Valla Acem kılıcı gibi kalemim... İki yüzü de birden kesiyor. Biz iki satır çırpıştırıp da bir imza oturttuk mu, herkes, yâni otuz milyon vatandaş, bu yazıları satırı satırına okuyup ezberliyor sanırız. Geçen gün, ikili koalisyon neden tutmaz, diye bir yazı döşendim, valla ben bile beğendim. Verdim veriştirdim partizanlara. Ne Paşası

kaldı, ne Ağası... Gençliğimde Çukurbos-tan'da tanıdığım eski solaçık Necdet'e rastladım tam gazeteye girerken. Elimi sallaya sallaya sıktıktan sonra tebrik ederim, dedi... Tamam, dedim içimden; bizim ikili koalisyonu okudu. Sağ

01 dedim, göğsümü gere gere. Biraz da kıskançlıkla. Hadi dedi, tehlikeyiatlattınız! Ne tehlikesi dedim.

Basın Kanunu mu! Hâlâ başımızda... Hele faşistİtalya'dan alınmış bir Ceza Kanunu var ki sorma! Anayasa sınıf esası üzerineparti kurmayı kabul eder.

149

Ceza Kanunu'nun 142'nci maddesi lâfını ettin mi tükürür çarkına... Ya dostum, böyle işte, zor iş... Bizimki cambazlık âdeta... Hem ipin üstünde terazisiz dolaşacaksın, hem de sırtüstü gitmeyeceksin! İp alçak oldu mu kimse başını

çevirip bakmaz. Hünerini ne kadar yüksekte gösterirsen o kadar hoşlarına gider... Tepe taklak bir gittin mi... Necdet, aman, Tanrı korusun, dedi. Sen neler söylüyorsun! Ben sana tehlikeyi atlattınız diyorum. Baraj tehlikesini...

Karagümrük, şimdilik paçayı kurtardı yâni... Biz Vefalılar... Ha dedim. Şu mesele... Ben de sandım ki... Neyse dostum. İyisin ya! Ne top oynardık değil mi Çukurbostan'da... Gençliğimizde. Ben de sandım ki gazetedeki yazıyı... Ne yazısı

yahu dedi... Benim yazı falan okuyacak halim mi var... Bizim kız gazetedeki kuponları toplamış, otomobil çıkar diye... Bir kitap mı vereceklermiş, uğra da alıver, dediydi bana... Sen gazete okuyacak zaman bulabiliyorsun demek... Ben mi dedim eh, ara sıra... Bir okuduk mu da dipten doruğa, başmakalesinden ilânlara kadar okuruz... Demek sen de kitap almaya geldin ha? Ekşi ekşi baktım yüzüne.

Hayır dedim ilân vermeye geldim gazeteye. Tepem atmıştı artık, arkama bakmadan yürüdüm gittim. Biz böyleyiz çocuklar... İki satırımız çıktı mı gazetede...»

«Bir de altına imza...» diye tamamladı Yılmaz.

«Evet o imza yok mu... Bizi sarhoş eden, hep bu imza işte! Matbaa mürekkebi eroin gibidir, bir kokladın mı tamam tiryakisi oldun, gitti. Artık teneşir temizler seni! Bizim bu saatlere kadar buralarda ne işimiz var? Makinenin dönmesini beklediniz hepiniz dedil mi? Cebinize bir gazetecik koymadan çıkmazsınız kapıdan. Bunlar hep tiryakilik işte... Dedim ya mürekkep eroinciliği... Bizim

yaştakilerin, artık geceleri entarisini giyip, tam köşeye kurulacağı zamanlar... Takacaksın gözlüğünü... Alacaksın gazeteni eline...»

Hüsamettin Düzeltmen:

«Sen ne söylüyorsun be...» diye atıldı, «Eline gazete mi alacaksın daha?

Emekliye bir ayrılayım, eğer gazetenin yüzüne bakarsam...»

150

«öyle deme Hüsamettin, duramazsın! Uykulu uykulu evin yolunu tutarken içimizden küfürleri yağdırıyoruz ama, ertesi gün işe gelirken de bir bakıyoruz ki hepsini unutmuşuz!»

«Bir harf atladın mı patronun dilinden kurtulabilirsen kurtul!»

«Hattâ o bile dostum, o atladığımız tek harf bile bir zaman geliyor ki hikâye olup kalıyor!»

Sekreter yardımcısı Yılmaz:

«Baba!» dedi, «Yoksa fi tarihinde bir halt mı karıştırmıştın kolonları

düzeltirken?»

Sekreter yardımcısı Yılmaz:

«Musahhih olup da halt karıştırmayan mı var! Sekiz on sene oluyor... Gene Ankara yatırmıştı bizi... Parça parça geliyordu büyük bir adamın nutukları... Geleni Başmürettip makinelere bölüştürüp dizdiriyordu. Dizildikçe geliyor masama kolonlar... Oku... Oku... Bitmiyor... Uyku gözlerimden akıyor. Ortalık ağardı, hâlâ nutuk... Sekreter bir de manşet çıkarmış... O nutuk veren büyük adamın adını almış başa... İşte o büyük adam için, «Türkiye'nin kalbidir» demiş. Tamam mı, tamam! Gözlerimin çapağını sildim, bir daha okudum, mükemmel... Evet işte o zat Türkiye'nin kalbidir! Makine dönerken çıktık matbaadan. Birer gazete soktuk, her zamanki gibi ceplerimize. Meşrutiyet'te aldık soluğu! Seselendik ocakçıya, Hüseyin dedik, getir bizim çayları... Biz çayları içerken bizim bir sekreter yardımcımız vardı, Can... Çıkardı cebinden gazeteyi, şöyle bir göz attı. Okudu yüksek sesle... Bilmem hangi zat, Türkiye'nin kelbidir! Ne? Kelbi mi? Deme!

Valla Abi, kelbidir işte! Çayları olduğu gibi bıraktık masanın üstünde.

Sokaklara döküldük. Düştük çocukların peşine! Onlar kaçar biz kovalarız.

Yakaladık mı alıyoruz bizim gazeteleri ellerinden! Yaa işte böyle! Çok eğlencelidir bizim gazetecilik doğrusu!»

151

HER ŞEYİN BAŞI NE

Vali emeklisi Hurşit Bey:

«Bu kadarı da fazla artık! Gene Doğu'da eşkiyalar işi azıtmış!» dedi.

Öğretmen emeklisi Cemal Zülfü:

«Hangi ilde?» diye sordu.

«Çok mu önemli bu?»

«Çok önemli ya! Meselâ eşkiyalığın Siirt'te ya da Van'da olduğu söyleniyorsa yalandır!»

«Neden yalan olsun?»

«Canım bizim Barlas, o iki ilde komutanlık yapmadı mı?»

«Yaptın...»

«Artık oralarda sittin sene biri çıkıp da eşkiyalığa cüret edemez!»

«Edemez mi? Etmiş işte, hem de Siirt'te... Bir köyü olduğu gibi dağa kaldırmışlar, insan başına üçer yüz lira almadan da salıvermemişler zavallıları!»

Tarım Müdürü emeklisi:

«Yahu bu adamlar delirdi mi yoksa? Barlas'ı öldü mü sanıyorlar! Emekli, memekli dinlemez, çizmeleri çektiği gibi, ver elini Siirt!»

Vali emeklisi:

«Bir memlekette asayiş bozuldu mu, çekiver kuyruğunu! Her şeyin başı asayiş!»

Öğretmen emeklisi:

«Her şeyin başı maarif. Hurşit Bey'ciğim, asayiş dediğin, olsa olsa ancak her şeyin kuyruğu olur!»

Tarım Müdürü:

«Maarif mi? Ne olmuş maarife! Bir gazetede okudum. Memlekette bilmem kaç bin Kur'an kursu talebesi varmış. Otuz yedi kadar da İmam Hatip Okulu! Al sana bilmem kaç yıl sonra şu kadar bin başı sarıklı hoca! Hocaya sormuşlar. Oflu hocaya, Çocuk okutabilir misin, diye, ne demiş biliyor musunuz?»

«Biliyorum! Analarından söz etmiş, değil mi? Bundan sonra tüm çocuklarımızı

onlar okutacaklar işte!»

«Geçenlerde bir senatör mü, bir milletvekili mi, her kimse, bir tasarı

hazırlamış. Bundan sonra köy okullarında imamlar hocalık yapsın diye!»

Öğretmen emeklisi:

«Yürümez böyle!» dedi, «Biz de kaç öğretmen varsa, o kadar da terbiye var! Size hocalık yaptığım, okulların müdürlerine takılan adları sayayım. Yabana atmayın bu adları! Boyunbağ-cı Müdür. Mevlütçü Müdür... Kooperatifçi Müdür! Kızılaycı

Müdür. Aşocakçı Müdür... Pasocu Müdür. Piyangocu Müdür... Trampetçi Müdür...

Hazırolcu Müdür... Sıfırcı Müdür... Dayakçı Müdür... Fotoğrafçı Müdür. İftiracı

Müdür... Muhbir Müdür...»

Hurşit Bey:

«Canım bunların herbiri, yerine göre çok işler görür. Meselâ kooperatifçi Müdür.

Faydalı bir müdür değil mi yani? Çocuklara okul gereçlerini gaaaayet ucuza sağlıyan bir müdür tipi olacak bu?»

153

«öyle mi sanıyorsun, Hurşit Bey' ciğim? Dur anlatayım sana. Nişantaşı'nda bir okul vardı, mantar gibi bir bina... Ufak bir yağmur yağdı mı, bizim Türkçe öğretmeni Tamburi Dürrü Bey, şemsiyeyle dolaşırdı binanın içinde... Bina çürümesin diye leğenler kordu akıntıların altına. Çocuklar kayık yüzdürürdü

derslerde... Bir gün, Müdür Mahir Bey, son dersten sonra topladı bizi. Sayın Müdürümüz, arkadaşlar diye başladı, bugünkü öğretmenler tolantısının gündemi nedir biliyor musunuz? Bilmiyoruz, dedik... Kooperatif! Doğrusu çok önemli bir konuydu bu! Öğrencilerin yarıdan çoğu Feriköy'den teneke mahallelerden geliyorlardı. Şoför çocukları, kapıcı çocukları... İkinci Dünya Savaşı yılların-dayız. Bir kurşun kalem, elli kuruş, yetmiş beş kuruş... Saman kâğıdı defterler, en azdan bir lira. Müdür, arkadaşlar, diye başladı. Başka okullar, çoktaaan kooperatiflerini açtılar, cayır cayır alışverişlerine başladılar

bile... Biz, kaldık! Yarından tezi yok kooperatifimizi açıyoruz ha? Ne dersiniz? Ne diyelim.

Müdür Bey, hemen açalım, dedik... Geç bile kaldık! İlk iş olarak çocukların dışarıdan defter, kalem almalarını yasak edeceğiz! Haklıydı Müdür Bey, bizde bütün kalkınmalar, yasakla başlar. Evet dedik, yasak edelim! Mektup zarfını bile çocuklar kooperatiften alacaklar! Yazılı imtihan kâğıtlarını okuldan almayan öğrenciye vereceğiniz not sıfır! Antetli kâğıtlar bastıracağız... Nişantaşı

Erkek Ortaokulu! Çocuklar, ders yılı başında bütün kitaplarını kooperatiften alacaklar! Tamam mı? Tamam dedik! İlk iş olarak, her öğretmenin maaşından, her ay beşer lira kesilecek! Sermaye yapmak için! Ben bir şeyler diyecek oldum, bu kooperatif öğrenciler için mi diye... Lâfımı ağzıma tıktı. Bu kooperatif, okul kooperatifi, öğrenciyle, öğretmen ayrılmaz, dedi!

Pekiii, öğretmenin ne şekilde işine yarayacak diye sordum. Ha! Dedi, bunu ben düşündüm. Kârın bir kısmını öğretmenler paylaşacak, bir kısmı da okul idaresine kalacak! Çocuklara ne kalacak diye sordum. Çocuklara mı, dedi, çocuklara ne kalacakmış, sermayeyi veren biz öğretmenler olduktan sonra... Pekiii, dedim, okul idaresine neden kalıyormuş? Canım, dedi; okulun 154

bir çok ihtiyaçları var, masa sandalye gibi... Meselâ bir muz neden olmasın?

Başka okullar bahçelerine havuz bile yaptırıyorlar, biz neden ağaçların altına bir havuzcuk yaptırmayalım! Yakışmaz mı yani? Aman Müdür Bey'çiğim, dedim, bizim Dürri Bey'in yağmurlu günlerdeki havuzları yetmiyor mu? Eğer çocuklarımızı

eğlendirmekse pekâlâ kâğıt kayıklarını yüzdürerek eğleniyorlar! Sonra benim aklımın ermediği bir şey daha var, biz havuz yaptıracak kadar parayı, nasıl sağlayacağız? Nasıl mı sağlayacağız, dedi; çocuklar dışarıdan defteri yüz kuruşa mı alıyor, biz yüz yirmi beşe satacağız! Kalemi elliye mi alıyor, biz satacağız yet-mişbeşe! Boş yok, ne satarsak en azdan yirmi beş kuruş kâr! Aman müdür Bey'ciğim, dedim, biz kooperatif mi açıyoruz, yoksa karaborsa mı yapıyoruz!

Açtığımız mahalle bakkaliyesi bile değil! Olsa olsa sıkı bir tekelcilik bu!

Benim bildiğim Tüketim Kooperatifleri, çocuğa kârsız mal satar. Biz not defteriyle tehdit edip çocuklarımızı soymaya kalkışıyoruz!»

Hurşit Bey sordu:

«Pekiii» dedi, «Kooperatif kuruldu mu sonunda?»

«Kooperatif mi? Kuruldu mu, kurulmadı mı, öğrenmeme vakit kalmadı ki...»

«Ne oldu?»

«Apar topar, kitabına uydurularak sepetlendik!»

«Hangi kitaba uydurdular?»

«Kendi kitabıma... Bir kitap çıkarmıştım, şiir kitabı... Kapağından başladılar ilkönce...»

«Anlaşıldı dostum, anlaşıldı! Gelelim pasocu Müdüre!»

O zamanlar İstanbul'un dört bucağında tramvay vardı... 3en Yenikapı'da öğretmendim. Bizim Müdür, bütün çocukların 3aso alması için nutuklar çeker, propagandalar yapardı. Oysa yalnız uzak semtlerde oturanların paso alması

gerekiyordu. gocuklar, diyordu, neden okulun size tanıdığı haklardan faydalanmıyorsunuz. Hiç mi sinemaya gitmiyorsunuz! Alın bir paso, dolaşın iki kuruşla bütün İstanbul'u! Yahu, diyordum, içimden, ne iyi adam bu Müdür be! Tam halk adamı. Nasıl da düşünüyor çocukları!»

Sağlık Memuru:«lyi ama!» dedi, «Çocuklar için kârlı değil mi bu pasolar?»

«Çocuklar için mi? Çocuklar için çok kârlı tabii... Burda tek zarar eden, çocukların anaları, babaları! Paso için bir fotoğrafçı geliyor okula... Fotoğraf parası... Paso için pul parası... Paso için dilekçe parası... Oysa bir tek dilekçeyle beş yüz öğrenci paso alabiliyor. En önemlisi, yılda üç kez mühür parası! Pasolara yapışacak Kızılay pulu parası! İşte bu Müdürün adı da Pasocu Müdür! Sonra çocuklara zorla kravat bağlatan, kravatçı müdürler. Okula berber getirip sıfır numaraya başları traş ettiren sıfır numara müdürler... Bu memlekette olumlu bir öğrenci yetişiyorsa, birçok engelleri sağ duyusuyla aşabildiği için yetişmiştir. Fizik Hocası bile Arşimet Kanunu'nu öğretirken, çocuğun yakasını bırakmaz, kendi kanunlarını da öğretir.

Tarih hocalarının çoğu, çocukları kelle kesen, kan içen bir canavar haline getirmek için elinden geleni, ardına koymaz!»

Jandarma Komutanı emeklisi Cevdet Barlas, dört torunuyla kapıda dikiliyordu.

Öğretmen emeklisi:

«Cevdet'çiğim!» diye seslendi, «Bu ne hal böyle! Mahallede çocuk bırakmamışşın!»

İçeriye gireyim mi, girmeyeyim mi diye düşünüyordu. Vali emeklisi:

«Bırak oynasınlar kapının önünde! Bak Siirt'te neler olmuş gene! Yirmi kadar vatandaşı dağa kaldırmışlar!»

Dayanamadı Cevdet Barlas, çocukları elinden tutup birer sandalyeye oturttu.

Birer çay söyledikten sonra:

«Eveeet!» dedi, «Evde okudum. Köpeksiz köy buldular da değneksiz geziyor namussuzlar. Ah ben olacaktım ki...»

«Ne yapardın sen olsaydın!»

«Ben mi? Tam yedi koldan yedi müfreze çıkarırdım üzerlerine... Karakolları birer takım jandarmayla takviye eder, ağaları çağırırdım merkeze.»

«Neden çağırırdın?»

«Muhakkak bu işte parmakları vardır ağaların! Hanginiz bir 156

yolunu bulup dağdan indirirse, bu eşkıyaları, Ankara'ya bildireceğim, ilk seçimde milletvekilisiniz diye koltuklardım!»

Vali emeklisi:

«Bunlar senin yapacağın işler değil!» dedi.

«Ya kimin yapacağı iş bunlar?»

«Valilerin! Açar telefonu Vali, İçişleri bakanıyla kafa kafaya verip, bir tedbir düşünür! Senin yapacağın iş, müfrezeni alıp dağa çıkmak!»

Konuyu değiştirmek için, Öğretmen emeklisi sordu:

«Cevdet'ciğim!» dedi, «Bugün Çocuk Bayramı mı var, yoksa Macaristan'dan sirk mi geldi?»

«Allah selâmet versin, bir İçişleri Bakanı vardı. Ayla'yı yakalayanları mutlaka yakalayacak, Ayla'yı babasına teslim edecekti... Aylardır bekledik. Ne Ayla bulundu, ne de Ayla'yı kaçıranlar yakalandı! Yerine gelen Bakan, Ayla için yeni bir madde

bulana kadar torunlarıma göz kulak olacağım! Okullar tatil... Tutup kaçırırlar diye, kapının önüne bile çıkaramıyoruz çocukları!»

PTT emeklisi, damdam düşer gibi bir hikâyeye başladı:

«Yörüğün biri...» dedi, «Almış karısını, kasabaya iniyormuş. Yolları dağ

köylerinden birine düşünce aman, demişler; yolları eşkiya sarmış, dön geri!

Dönemem demiş, hükümette işim var! Vurmuş dağ yoluna. Karı da arkadan. Tam adamın kıt yerinde, eşkiyalar, davranma diye uzatmışlar martinleri.

önce adamı soymuşlar dipten doruğa, sonra sıra karısına gelmiş! Eşkıyaların başı, böyle ayan beyan bir avradı soymak ayıptır demiş, onu şu köknarların arkasında soyacağız. Kocasının etrafına fır dolayıp bir daire çizmiş. Eğer demiş, bu çizgiden dışarı bir adım atarsan, kendini ölmüş bil! Alıp karısını

götürmüşler köknarların arkasına. Beş dakika... on dakika... Yarım saat, bir saat... Karısı yorgun argın dönmüş geriye. Tuuh, senin suratına! Demiş. Sen de erkeksin ha! Korkak herif! Ne korkağı diye çatmış kaşlarını kocası, o çizdikleri çizgiden boyuna çıktım girdim de kılıma bile dokunmadılar benim!»

ÇARŞAFIN ALTINDAKİ

Hurşit Bey, caddeden iki çarşaflının geçtiğini görünce dayanamadı:

«Bakın şunlara!» diye bağırdı.

Dipteki masada oturan ablak yüzlü, lâcivert giyimli adam, birden fırladı

yerinden, başını caddeye çevirdi. İki çarşaflının geçtiğini görünce, ferahlamıştı. Bir kuşkusu vardı bu elmacık kemikleri çıkık, gözleri patlak adamın,

Hurşit Bey, kalabalığa karışan iki çarşaflıdan gözlerini ayıramıyordu:

«Bütün Valiliğim süresince çarşaflılara karşı savaş açtım!» diye başladı, «Sene bin dokuz yüz bilmem kaç... İstanbul sokaklarında hâlâ kara çarşaf! Her gittiğim yerde toplardım polisi, jandarmayı. Bir çarşaflı gördünüz mü, derdim, ananız, bacınız bile olsa, çekeceksiniz

üstlerinden, çatır çatır yırtacaksınız. Geçen gün, Beyoğlu'nda gördüm, tam altı çarşaflı yan yana... Sanki gericilik gösterisine çıkmışlar. Nasıl tepem attı!»

158

Malmüdürü emeklisi:

«Hurşit Bey'ciğim...» dedi, «Beyoğlu'ndan bir kadının sağ salim geçmesi için, çarşaftan başka bir şey de giymesi doğru değil! Artık işi aşikâreye döktüler.

Lâf da atıyorlar, çimdik de... Eee kepazelik de bu kadar olur! Fazlası can sağlığı! Yol icabı, burdan bir kadının geçmesi gerekiyorsa, çarşaf değil, zırh giymesi lâzım, zırh!»

Komutan:

«Zabıta boş mu duruyor sanıyorsunuz!» dedi, «Cayır cayır ekipler kahvelerde, kıraathanelerde tabanca, bıçak arıyor!»

«Yahu ben kadınlara kurşun atıyorlar demedim, çimdik atıyorlar dedim!»

«Sizin aklınız ermez bu ince işlere... Sarkıntılık yapan bir it oğlu it, cüreti, ceareti nerden alır biliyor musunuz?»

«Partiden mi?»

«Ne partisi... Cebindeki tabancadan, belindeki bıçaktan... Hele iki tek de parlattıysa, içtiği zıkkımdan alır! Kapatacaksın meyhaneleri... Bira içmek bile yasak! Sonra efendim, ekmek bıçaklarını bile toplıyacaksın evlerden!»

«Ama satmayı yasak etmiyeceksin!»

«Kapatacaksın bıçakçı dükkânlarını! Çarşafları sıyırmakla asayiş olmaz!»

Hurşit Bey:

«Aman Cevdet'ciğim...» dedi, «Biz çarşafları asayiş için sıyırmıyoruz. Kıyafet Kanununa aykırıdır diye çıkarttırıyoruz. O iş başka, bu iş başka...»

Tabelâcı Rıza dayanamadı. Çayını bıraktı masanın üstüne. Fırladı yerinden:

«Aman Hurşit Bey' ciğim...» dedi, «Siz bakmayın komutanın dediğine. Çarşafın asayişle, inzibatla ilgisi olmaz olur mu, var tabiî... Bal gibi var! Ben Çorum'dan Ankara'ya geçiyordum, kamyonla.

Yanımda tombul tombul bir kadın oturuyor, çarşaflı... Hattâ yüzü de peçeli... Ama dolgun vücutlu, iri göğüslü

olduğu bir bakışta belli oluyordu. Tam sağımda oturuyordu kadın. Yollar da 159

bozuk mu bozuk... Kamyon hop hop sıçradıkça sokuluyordum çarşaflıya... O

zamanlar genciz, kanımız fıkır fıkır kaynıyor. Önce dizlerimi yanaştırdım. Sonra dirseklemeye başladım, hafiften. Baldırına sürtündükçe, pek aldırmıyordu ya, dirseğimi göğüslerine doğru getirdikçe huylanıyordu. Ah diyordum içimden, çarşaflı, marşaflı ama barut gibi kadın, değdikçe ateş alıyor. Fazla da sıkıştıramıyordum. Öbür yanında oturan delikanlıdan kıskanıyorum kadını. Ben işi uzattıkça, delikanlıya doğru sokulmaz mı! Bu sefer o başladı sıkıştırmaya...

Delikanlı benim gibi ustalıklı da yapmıyor, açıktan açığa el atıyor şurasına, burasına. Baktı ki iş kötü, gene yavaş yavaş kaydı benden yana. O işi azıttıkça sokuldu! Düştün mü dedim, ocağıma. Sen Ankara'da kamyondan inince görürsün! Bir ara eğildim delikalıya baktım, yıktım kaşlarımı da... Çocuk, toy mu toy.

Kıpkırmızı kesiliverdi, yüzüne bakınca. Gözleri dönmüştü biçarenin. İster istemez bıraktı çarşaflıyı bana. Kamyon yalpaladıkça basıyordum çimdiği... Kaya gibi karıydı hani, çimdik bile işlemiyordu!

Bütün huysuzluğu göğüslerindendi karının. Dirseğimi bile değdirememiştim yol boyunca. Bir ara kızarttım yüzümü, yavaştan kaydırdım elimi, hooop çarşaftan içeri! Birden mengene gibi parmaklar, yapıştı bileğime. Oynatabil irsen oynat!

Çemek istesem geriye, nafile! Eh, kadın şimdi bulmuştu işin kolayını. Göz göre göre sol elimi de kullanamazdım ya! Öylesine sıkıyordu ki, kan oturmuştu bileğime. Sızıdan tepiniyordum oturduğum yerde. Tam üç saat, demir mengene gibi bir el, bileğimde... Herkes çıkarmış sigarasını içiyor. Be kelepçelenmiş gibi kıpırdayamıyo-rum. Kamyon bir su başında zınk diye durdu. Su içmek, su dökmek için inen inene! Birden sağ elimdeki kelepçe çözülüverdi. Oh, diye rahat bir soluk aldım önce... Sonra sarıldım sigara paketine. Ben kibriti çakarken baktım, bizim hatun kıçın kıçın kapıya doğru gidiyor. Vardı bir zoru onun da. Kapının koluna yapıştı birden. Baktım kıllı bir el... Mengene gibi kavradı kapıyı... Vay

anasını, dedim, bir erkek eli bu! Çarşaflı, indi aşağı... Fundalıkların arkasına doğru yürüdü. Çömeldi kalktı bir fundanın dibine. Biz, 160

sigaralarımızı içtik. Ufak tefek işlerimizi gördük. Bekle çarşaflı gelmez, bekle gelmez. Herkes geçti yerli yerine oturdu. Bekleriz gelmez. Ben biliyorum gelmiyeceğini ama, kime ne diyebilirsin!»

Jandarma Komutanı sabırsızlandı:

«Soooona?»

Lâcivert giyimli adamın kulağı Tabelâcı Rıza'daydı. Gözleri de fıldır fıldır kapıda...

Tabelâcı:

«Sonrası...» dedi, «Şoför yürüdü fundanın dibine doğru. Ne olur, ne olmaz diye de öksürüyordu. Ama koydunsa bul çarşaflıyı. Almış voltasını, toz olmuştu.

Tıngır mıngır koyulduk yola. Her kafadan bir ses! Kimi diyor, karıyı kaldırdılar dağa... Kimi izini kaybetmek için tüydü diyor. Çoruma yaklaşınca jandarmalar kestiler kamyonun önünü. Köyleri basan bir çetenin başını arıyorlar-mış.

Tabelâcı Rıza, soğuyan çayını bir yudumda içtikten sonra:

«Komutanım!» dedi, «Sen çarşaf deyip de geçme. Doğuda çarşaf bile asayiş

demektir. Düştüler çarşaflının peşine ama, yakalayabilene aşkolsun!»

PTT emeklisi:

«Hiç açmaz beni bu çarşaflılar...» dedi, «Gözünü sevdiğim! En iyisi, en pratiği plaj! Seç seç al! Mal meydanda kabak gibi!»

Tabelâcı Rıza:

«Telci Amca!» dedi, «Sen plaja da güvenme! Ben onun da yedim kazığını! Daha geçen hafta, bizim Sadık'la gittik, bilmem ne plajına! Kumların üstünde yatıp yuvarlanırken, baktık önümüzde bir piliç... Piliç değil, civciv... Kayış gibi de vücudu var. Güneşten kurum gibi de yanmış. Bu, kömür parçası gibi vücutta yemyeşil gözler de yok mu! Yaşımızdan başımızdan utanmasak, asılacağız yavruya!

Göğüs daha tomurcuk ama, kalçalar falan yerli yerinde. Bizim yiyecekmiş gibi baktığımızın farkında olmasına farkında ama, boş veriyor seninki. Bir ara Sadık, ne olursa olsun, yüzünü kızartıp lokantaya davet edecek oldu. Nerde o yürek...

Kız da kalktı kumdan, koştu denize. Bir daha da dönmedi. Plajdan çıkıp da tren beklerken bir de ne görelim. Karşıda bir ağacın
161
altında oturmuş çingeneler, tef, darbuka, eğleniyorlar... Bizim civciv de çekmiş
şalvarı, kıvıra kıvıra bir çiftetelli döktürmüyor mu!.. Hiç belli olmuyor bu mahluklar... Çarşafın içinde başka, plajda gene başka...»

Lâcivert elbiselinin telâşı birden arttı. Doğrulmasiyle oturması bir oldu.

Şaşkın şaşkın, dört bir yanına bakmıyordu. Komutan:

«Ekip geliyor!» dedi, «Arama, tarama ekibi!»

Vali emeklisi:

«Eee, arkadaşlar!» dedi, «Bu yaştan sonra eller yukarı! Haydi bakalım Komutan'ım kalk ayağa da arasınlar seninkileri»

Kapıyı polisler tutmuştu. Lâcivert giyimlisi şaşkına dönmüştü. Fırladı yerinden.

Barlas'ı bir omuzda devirip sıçradı pencereye. Kurşun gibi atlamıştı öbür tarafa. Sokağı dikine geçip ana caddeye karıştı. Barlas, ayağa kalkmış
bağırıyordu:

«Heyyy! Ne duruyorsunuz! Sırası mı arama-taramanın. Kaçıyor! Göz göre göre kaçırdınız herifi!»

Arama-taramacılar boş verdiler ama Takmaz Niyazi, kahve parasını kurtarmak için çoktan düşmüştü peşine!

162

KİMYACI'NIN NOT DEFTERİ

Nizami Bey, bir Genel Müdür saltanatiyle oturduğu masadan seslendi:

«Heeey! Niyazi!.. Kapat pencereleri... Sağnak başladı!»

Kapının önünde üç dört liseli birikti. Ceketleri bile yoktu arkalarında. Derken üç dört liseli daha... Kırk elli kadarı da yol kenarındaki ağaçların altına dağılıverdi. Sağnak fenersiz yakla-mıştı çocukları. Kıraathenenin kapısına sığınanlardan biri, kapıdaki tabelâyı yüksek sesle okudu:

«On sekizinden aşağı çocukların girmesi yasaktır!»

Bu yasak levhası, çocuklarda içeri girme isteği uyandırmıştı. Biri:

«Neden yasak olsun!» dedi, «Anlayamadım!»

Öbürü:
«Öyle ya!» dedi, «Neden yasak olsun! Bu yasak okuldan kaçanlar için değil mi?

Okullar bugün paydos olduğuna göre...»
«Girelim!»
«Ne duruyoruz bu yağmurda!»
Önce ikisi girdi. Peşlerinden dört kişi daha... Niyazi pencereleri kapatmış
dikiliyordu Kıraathane'nin ortasında. Girenleri görünce koştu kapıya:
«Heeey! Çocuklar!» dedi, «On sekizden aşağı çocuklar giremez!»
En öndeki, bu emri, duruma göre yorumladı:
«On sekizden aşağısı yasak ha! Biz tam altmış kişiyiz!»
Kapıdakilere elini salladı. Onlar da çınarların altındakilere seslendiler:
«Haydi çocuklar!»
Niyazi ne kadar göğüslemeye çalışsa da nafile. En azdan altmış liseli, çekirge sürüsü gibi, birden dolduruverdi boş sandalyeleri... Geriden gelenlere, masaların üstünde bile yer kalmamıştı. Saçları vıcık vıcık biryantinli delikanlı:
«Ulan Erol!» dedi, «Bırakalım parkı da burda konuşalım!»
Erol filinta gibi delikanlıydı. Şöyle bir çalımla; çıkardı tarağını, yağmurdan sucuk gibi olmuş saçlarını fiyakalı fiyakalı tararken:
«Olur mu burda konuşmak...» dedi, «Kahve tıklım tıklım be!..»
«Canım onlar çakmaz bizim dalgamızdan. Biraz üstü kapalı konuşuruz olur biter!»
Aşağı yukarı aynı yaşlarda oluşlarından, aynı sınıfta oldukları anlaşılıyordu.
Erol dedikleri, elebaşlarıydı herhalde... Bilardo masasına yanladı:
«Arkadaşlar!»diye başladı yavaştan, «Biliyorsunuz kimyacının defterinin yürütüldüğünü... Ammaaa... bunu kim yürüttü... Ben de bilmiyorum, siz de bilmiyorsunuz değil mi? Yani bilmeyeceksiniz demek istiyorum!»
Hep birden cevap verdiler:

«Bilmiyoruuuz! Bilmeyeceğiz!»

Kıraathanede bir uğultudur gitti. Bütün başlar onlara çevrilmişti. Nizami Efendi kalktı masasından:

164

«Olmaz böyle şey!» diye bağırdı, «Hadi göz yumduk içeri girmenize. Yağmurda ıslanmasınlar dedik. Siz de ayağınızı denk alın. Toptan konuşmak yok!»

Erol açıkgöz bir şeye benziyordu. Gitti, sırtını sıvazladı Nizami Bey'in:

«Hoş gör Babalık!» dedi, «Bugün okullar stop. Giderayak üç beş lâf edelim dedik.

Sen, bak keyfine!»

Sonra Niyazi'ye döndü:«Sen sıradan çay ver arkadaşlara!»

Niyazi kuşkulu kuşkulu bakıyordu. Erol:

«Korkma!» dedi, «Benden paralar!»

Çıkardı, bir on kâğıt toka etti:

«Üstü de içtikten sonra!»

Çalımlı çalımlı geldi, gene bilardo masasına yanladı:

«Ne diyorduk çocuklar. Defteri kim yürüttü diyorduk değil mi? Ha! Defteri kim yürüttü ben de bilmiyorum. Siz de bilmiyorsunuz!»

«Bilmiyoruz, dedik ya!»

Boş bulunmuşlardı işte! Erol, kaşlarını çattı:

«Atacaklar sokağa. Toptan cevap vermek yok... Bu deftere göre tam otuz iki baş

öğrenci, yalnız bizim sınıftan bütünlemeye kalıyor!»

«Vay anasını be!»

«Tam otuz iki baş ha!»

«İnsafına tüküreyim ben onun!»

Erol'un yüzü güldü:

«Ha şöyle!» dedi, «Teker teker konuşun, kahveciler sotada. Fermeye hazır, bekliyorlar! Şimdiii... Bu defteri ne edeceğiz?»

«Defteri mi? Yakalım!»

«Yırtalım! Çöplüğe atalım!»

«Notları düzeltelim de...»

«Postaya verip adresine yollayalım!»

«Müdürün adresine postalayalım!»

«Bakan'a yollayalım!»

«Ne Bakan'ı be! Bize ne Bakan'dan! Çarkımıza tükürsün diye mi?»

165

«Aramızdan bir heyet seçelim. Gönderelim kimyacıya!»

«Evet, pazarlığa girişelim!»

ön masalarda oturan çocuklardan biri kalktı:

«Bu defterde kaç sınıfın notu var?»

«Tam dört sınıfın!»

«Dört sınıfın da kırıklarını düzeltelim. Atalım kimyacının adresine!»

«Hayır! Olmaz. Bütün yıl bize kök söktürdü. Biz de ona sene sonunda pirincin taşını ayıklatalım!»

«Nasıl?»

«Nasılı masılı yok! Vermeyiz defteri.»

«Verelim!»

«Vermiyelim!»

«Verelim ama, şu şartla...»

«Şartı martı yok!»

«Hiç olmazsa bizim sınıftan on beş, yirmi kişiyi kurtarabiliriz!»

«Düzeltmeleri görünce, defteri bizim yürüttüğümüzü çakar. Hepimize takar kancayı! Toptan çaktırır!»

«öyleyse bütün sınıfları düzeltip öyle verelim!»

«Belli olursa düzelttiğimiz?»

«Olmaz!»

«Olur...»

«En iyisi arkadaşlar, şaka yaptık deyip, çıkalım işin içinden!»

«Bunun şakası mı olur be! Biz paçamızı kurtarmaya bakalım!.. Elimize fırsat geçmişken!»

Solucan gibi sıska biri kalktı ayağa:

«Arkadaşlar!» diye bağırdı. Sesi, davulcu öksürüğü gibi güme gitti. Bir çıkış

daha yaptı:

«Arkadaşlar!»

Eh, biraz duyurabilmişti bu kez.

«Defteri vermemiz lâzım! Eğer vermezsek... Hiç iyi olmaz bizim için!»

«Neden iyi olmazmış!»
«O zaman öğretmen idareye not cetvelini verirken haksızlık olur!»
«Olursa olsun!»
Solucan, haline bakmadan hâlâ diretiyordu:
«Not vermek zorunda değil mi idareye... Neye göre verecek öğretmen, defter yoksa?»
«Ezberden verir!»
«Hayır arkadaşlar! Birinci karnedeki nota göre verir. Birinci karnede bir alan, gene bir alır... İki alan, iki alır...»

«Bırakamaz hepimizi!»
«Benim birinci karnede ikiydi... Verse verse üç verir bu sefer. Oysa ben bu devre iki kere kalktım tahtaya. Birinde altı aldım .birinde yedi. İki yazılıdan da sekiz, sekiz... Kurtardım paçayı... Kurtardım ama, defter yok ki, Kimyacı
kurtardığımı nerden bilsin! Bana şimdi ezberden, verse verse üç verir, bilemedin dört! Çakarım ben! Etmeyin çocuklar! Verelim defteri! Acıyın bana!»
«Otur ulan, kelkenez!»
«Hele şu kılkuyruğa bak! Hep kendini düşünüyor!»
«Sen mi varsın koca sınıfta be!»
«Yakalım da gör!»
«Yırtalım!»
«Atalım kenefe!»
«Seni kelkenez seniii.»
«Ulan atın şu kılkuyruğu dışarı. Başımıza iş de açar bu miskin, atın şunu!»
Yanında oturanlardan ikisi koluna girince hooop ayakları yerden kesiliverdi. İki kişi de boşlukta debelenen ayaklarına yapıştı... Silkeleyiverdiler kapının önüne.
Bir süre dikildi salak salak... Sonra koşar adım tuttu caddeyi. Erol, kapıdan dönenlere:
«Hiç doğru yapmadınız!» dedi,
«Neden doğru yapmıyalım?»

«Hiç doğru değil yaptığınız diyorum size! Koşa koşa nereye gitti, söyleyin bakalım!»
«Nereye gidecek, evine!»
«Hayır!» dedi.«Doğru kimyacıya gitti, okula!»
«Ulan gider mi, gider!»
«Söyler mi söyler!»
«Vay espiyon vaaay!»
«Vay namussuz kelkenez ! Koş ulan Tuncer, yakala şunu!»
«Temiz bir ıslat!»
Erol'un kaşları çatılmıştı:
«Çocuklar!» dedi. «Enselenmiyelim enayiler gibi burda!»
«Kalkalım!»
Emeklilerin oturduğu masadan bir homurdanma duyuldu. Komutan emeklisi Barlas'tı
homurdanan:
«Tutun şunları!» diye bağırıyordu, «Yakalayın!»
Öğretmen emeklisi:
«Telâşlanma Cevdet Bey'çiğim!» dedi, «Bırak gitsinler! Üzme tatlı canını!»
«Niyaziii! Kapat kapıları... Yakala!»
Erol bilardo masasının önünde dikilmiş trafiği idare ediyordu:
«Haydi çocuklar, dışarı! Boşaltın kahveyi, çabuk!»
Komutan emeklisi, kalçasını tuta tuta kapıya doğru koşuyordu. Dörtyol ağzındaki trafik polisini görmüştü:
«Polis, polis!»
Erol, işin sarpa sardığını görünce elini, iç cebine attı. Kara kaplı bir defter çıkardı:
«Babacığım!» dedi, «Biraz bakar mısınız?»

«Ne var!» dedi, sert sert...
«Babacığım!» dedi. «Anladım ki yaptığımız hiç doğru değil. Buyurun şu not defterini! Kimya hocamıza verin... Bizim için ona rica edin, deyin ki...»
Durdu şöyle çevresine bir baktı... En geriye kalanın da kapıdan çıktığını
görünce:

«Büz!» dedi, «Yaptığımız işten son derece pişmanız! Özür diler, suçumuzu bağışlamasını rica ederiz hocamızdan!»

Komutan emeklisi, birden şaşalamıştı. Başarısından kendisi bile kuşkudaydı. Gene aynı şaşkınlıkla Erol'un uzattığı kara kaplı defteri aldı. Bir şey demesi, bir şey yapması gerekirdi tabii. Tuttu, delikanlıyı alnından öptü:

«Yaşa delikanlı!» dedi, «Sizin gibi gençler oldukça...»

Gerisini getiremiyordu. Erol, bütün emeklileri içine alan bir selâm sarkıttıktan sonra, ağır ağır yürüdü, gitti. Kıraathanede çıt çıkmıyordu. İlk sessizliği bozan öğretmen emeklisi oldu:

«Yahu!» dedi, «Cevdet'ciğim, şu not defterini versene bana!»

Cevdet Barlas'ın uzattığı karakaplıyı aldı. İki sayfasını çevirdi. Yüksek sesle okudu:

«Saatli Maarif Takvimi!»

KIRAATHANEDEN İŞKEMBECİYE

PTT emeklisi Telci, ocakçı Acem Hüseyin'e tarif ediyordu, içeceği kahveyi:

«Az şekerli... kahvesi çok, şekeri gaaayetten az. Cezve bulaşığı...»

Acem Hüseyin:

«Canım...» dedi, «Şunu sade de de, çık içinden!»

«Yooo! kahvenin acılığı biraz kırılmalı. Kaşığın burnuyla koy, daha olmazsa.

Kahvesi de inadına çok olsun. Sorma, Hüseyin Efendi, bir bulantı var ki midemde... Sabah sabah işkembeciye uğradım gelirken.»

«Hangi işkembeciye?»

«Beyazıt'takine, şu yeni açılan işkembeci var ya! Kendi yağıyla bir tuzlama söyledim. Şöyle şirden tarafından. Melhem gibi gitti. Üstüne de bir kahve çekersem, ne bulantı kalır, ne mide yanması...»

Gözü ocaklığın kenarına dizilmiş boy boy tebeşir çizgilerine ilişti:

«Nedir bunlar!» dedi. «Dipten doruğa çizgi... Amma da veresiyeniz var be! Nizami Bey kızmıyor mu bu veresiyelere?»

«Kızma da bir şey mi, cinifrit oluyor. Vermeyin diyor garsonlara... Vermeyin ama, herifin yoksa parası... Üzerinden ceketini mi

sıyıracaksın. Ben keyfini içip de parasını veremiyenlere kızıyorum. Olur a, insanlık hali. Yoktan yonga çıkar mı! Çıkmaz tabii. Bütün gün güneşin altında dolaşacak değil a. Gelip oturacak. Ver, diyecek surdan bi gaaave... Ben olsam ben de öyle yaparım. Varken iyi ya! Çeeek bi tebeşir de Hadi Bey için! Benim kızdığım o değil, daha kargalar karnını doyurup, gagalarını temizlemeden Kıraathane'ye, otur kumarın başına.»

«Ne? Kumarın başına mı? Bu Kıraathane'de kumar da mı oynanıyor? Bak seen!..»

«Siz emekliler burun buruna bir verdiniz mi, Kıraathane'de, değil kumar, top oynasalar ruhunuz duymaz. Bu Kıraathane'de kumarın ağababası oynanıyor bütün gün. Üç parti, beş parti, on parti yenilen var. Her parti için iki gaave, üç

gaaave gelse, eder yirmi, yirmi beş gaave... Al tebeşiri eline, çek, ocaklığa yirmi beş çizgi daha! Buna duvar mı dayanır, tebeşir mi?»

«Vay anasını be! Uyuyoruz biz desene! Bakıyoruz, Kıraathane'de oturacak yer yok.

Nizami Bey'in işleri tıkırında diyoruz.»

«Davulun sesi uzaktan hoş gelir! Nizami Bey eski İttihatçılardan... Kan tükürür, kızılcık şerbeti içtim, der. Bakkal Yorgo'ya, beş yüz seksen lira olmuş, çay, şeker parası... Kahveyi Tahmis'-ten alır kendisi. Kuru Kahveci Mehmet Efendi'den. Kimbilir oraya ne taktı!»

«Ya! Demek böyle ha! Desene kahvecilikte de iş yok! Biz sanıyoruz ki, memlekette iş olmayınca, insanlar kahvelere dolar, gelsin tavla, altmışaltı! öyle ya!

Kimsede para olmazsa, işsizlikten kahveye düşen adamda para mı olur? Dayansın Nizami Bey! Haydi eyvallah!»

Kahvesi de peşinden geldi emekliler masasına. Öğretmen emeklisi:

«Ne o?» dedi, «Hayrola. Sabah sabah kahve ha!»

171

«Hem de az şekerli!»

«Geçmiş olsun yahu, akşam bir papaz mı uçurdun yoksa!»

«Bizim bacanak gelmiş, çoluk çocuk. Baştan çıkardı beni. Biraz da soğuk algınlığı vardı. Çivi çiviyi söker dedik!»

«Gençlikte sökerdi ya... Şimdi kolay kolay sökmüyor, değil mi?»

«Sabahleyin uyandım, baktım ki, Bağdat harap. Doğru Beyazıt'taki işkembeciye...»

«Şu Doğubank'm yerine gelen işkembeciye mi?»

«Doğu İşkembecisi'ne! Eskiden kahvelerle, işkembecilerin, yerine bankalar gelirdi... Şimdi bankaların yerine işkembeciler geliyor. Hangi başbakan söylemişse, söylemiş: Her sokakta bir milyoner yetiştireceğiz diye... Çok şükür, bir milyoner değil, beş milyone yetiştirdiler. Şimdi de her köşebaşında bir işkembeci!»

«Hani vurgunluğun sonu durgunluk derler, o hesap... Vurgunlardan sonra piyasada yaprak kımıldamaz oldu. Paralar suyunu çekti. Paralar suyunu çekince bankalar da kuru çeşmeye döndü!»

«Hepsi bir kapıya çıkar. Ha, her sokakta iki milyoner, ha her köşebaşında iki işkembeci. Kiremitçiyle, rençberin anası hesabı... Yağmur, yağsa da yağmasa da, gene anaları ağlıyacak!»

«Şam yolu dümdüz desene!»

Jandarma komutanı gazeteyi fırlatıp attı:

«Tuh anasını!» dedi, «Koçero'yu gene enseliyememişler! Yahu bu ne beceriksizlik!

Ah canına yandığım, şu emoroitlerden biraz göz açabilsem, çekeceğim çizmeleri...

Jandarma Umum Komutanına çıkıp, beni memur edin eşkiya tenkiline, diye dayatacağım! Koçero'ya da bir haber; ben, Cevdet Barlas, ya teslim olursun, ya postunu delik deşik eder, leşini Hükümet'in önüne uzatırım! Bu emoroit yüzünden değil ata binmek, dolmuşa bile çıkıp oturamıyorum.»

Vali emeklisi Hurşit Bey:

«Sen üzülme!» dedi, «Bu dağlar ne Çakıcılar, ne Eğri Ahmetler gördü! Bunların en akıllısı gene Köroğlu! Delikli demir çıktı, mertlik bozuldu, demiş!»

172

Malmüdürü emeklisi, gazeteyi katlarken:

«Yakalamışlar!» dedi.

«Kimi?»

«Muska basan bir matbaacıyı!»

«Ben de sandım ki...»

«Cevdet Bey'çiğim, sen bu muska basan matbaacıları Koçero'dan daha mı az tehlikeli sanıyorsun?»

«Canım bu iş başka, o iş başka!»

«Aynı kapıya çıkar! İnsanlar muskaya inandı mı, başka şeylere inanmıyorlar demektir. En başta Hükűmet'e!»

Öğretmen emeklisi:

«Nabi Bey'ciğim!» diye başladı, «Ağanın köpeği hastalanmış. Alın köpeği, götürün hocaya demiş, adamlarına. Bir de koyun kesip, götürün! Selâm söyleyin benden!

Kestiğiniz koyunun etinden ziftlensin de, şu bizim köpeğe bir muska yazsın!

Hoca, çıkarmış diviti, kalemi. Bir muska döktürmüş bağlamış köpeğin boynuna.

Köpek daha çiftliğe varmadan yolda titretmiş kuyruğu. Ağa, çok sevdiği köpeğinin öldüğünü haber alınca, sökün şunun boynundaki muskayı, açın, okuyun demiş. Açmış

adamlarından biri; başlamış okumaya: Dayanamadım etine, muska yazdım itine.

Benden muska isteyenin... Eee gerisini siz çıkarın artık!»

Kıraathane'ye bir çantalı girmiş, dikiliyordu ortada. Bir süre sağına soluna bakındıktan sonra, seslendi ocağa:

«Heeey! Nerde buranın patronu!»

Niyazi daha kapıdan girerken görmüştü çantalıyı ama, boşvermişti. Çantalı koydu elindekini, masalardan birinin üstüne. İçindekileri karıştırmaya başladı. Eline bir kerpeten aldı, yürüdü elektrik saatine doğru. Niyazi bir şeyler sezinler gibi olmuştu:

«Ne oluyor!» diye seslendi.

«Hiç!» dedi, «Ne olacak... Elektriği kesmeğe geldim!»

«Kesemezsin!»

«Bi zorluğu yok, benim için... İşim bu!»

«Patron gelmeden elini süremezsin! Biz burda bostan korkuluğu muyuz?»

173

«Yani bir polis alıp da mı geleyim!»

Vali emeklisi Hurşit Bey, doğruldu yerinden:

«Ne tutuyor elektrik parası?» diye sordu.

«Vallaa...» dedi, «Benim elektrik parasına aklım ermez. Ben tahsildar değilim.

Kes derler keserim ben! Aç derler, açarım!»

«Yani çok bir şey tutuyor mu?»

«Topu topu iki aylık elektrik parası. Bu Kıraathane, yaksa yaksa yüz elli, iki yüz liralık elektrik yakar!»

«Yüz elli, iki yüz lira ha?»

«İşte o kadar!»

Çıkarıp vermeyi düşünmüştü:

«Beklesen biraz, olmaz mı?» dedi.

«Bu sokağa kırmızı kâğıt geleli, en azdan on beş gün oluyor. Daha mı

bekleyelim!»

Kutuyu açmış, içerisini kurcalayıp duruyordu. Birden buzdolabının horultusu kesiliverdi. Ocaklıktaki Acem Hüseyin'in tepesindeki lâmba, kızarıp kararınca:

«Heeey!» diye bağırdı içerden. «Kim oynuyor sigortayla! Yakın şu lâmbayı be!»

Fırladı dışarı. Elektrikçiyi görünce, işi anlamıştı. Yürüdü üzerine:

«Aç şu elektriği!» dedi. «Ben tam otuz yıldır bu Kıraathanedeyim. Bu elektriği kesecek bir kabadayı çıkmadı anasının karnından. Aç diyorum sana!»

Elektrikçi:

«İşte ben çıktım!» dedi, «Ne yapacaksan yap!»

Niyazi'nin efendiliği üzerindeydi bugün. Hüseyin'i tuttuğu gibi ocağa soktu.

Elektrikçiyi de:

«Arkadaş!» dedi, «Topla tasını tarağını, yallah!»

Hemen elektrikçinin peşinden Nizami Bey girmişti kahveye. Daha kapıdan girer girmez anlamıştı buzdolabının durduğunu. Acem Hüseyin'in lambası da yanmıyordu işte. Olan olmuştu demek. Hiç istifini bozmadı:

«Niyazi!» diye seslendi.

«Buyur patron!»

«Git!» dedi, «Dün konuştuğum Gedikpaşa'daki işkembeciyi gör! Çağır onu da anlaşalım! Atla bir dolmuşa, çabuk!»

Sonra emeklilerden yana döndü:

«Sayın müşterilerim!» dedi, «Meşrutiyet Kıraathanesi bugünden itibaren paydos!

Meşrutiyet İşkembecisi oluyor... Veresiye tembelhane işletmektense, elli kuruşa milletin karnını doyururum! Halka küçük bir hizmetimiz dokunur hiç olmazsa!

Bugün bütün Çaylar, kahveler benden, için afiyetle!»

-SON-